

SOSYALİST MEZOPOTAMYA

Aylık Teorik/Politik Dergi

Sayı: 13

Ekim: 2005

2 YTL /

2.000.000 TL

Ekim Devrimi; sosyalizm mücadelesinde en büyük kazanım!..

- Birlik tüneli ya da ihtiyaç ile gerçek arasındaki mesafe
- Kürt aydınları atıl bir potansiyel
- Siyasi gelişmeler, Kürt sorunu ve Türkiye devrimci hareketi
- Küreselleşmede yeni olan ne?
- Antranik Paşa'yı nasıl bilirdiniz?
- Helbestvanê evîn û têkoşînê

SOSYALİST MEZOPOTAMYA

AYLIK TEORİK-POLİTİK DERGİ

Gün Yayıncılık Tic. Ltd. Şti Adına Sahibi

Murat Yılmaz

Yönetim Yeri ve Yazışma Adresi

İnönü Mah. Babil Sok.

No:27/3 80230

Harbiye / İstanbul

Sorumlu Yazışları Müdürü

Ferit Yıldırım

Yönetim Yeri ve Yazışma Adresi

İnönü Mah. Babil Sok.

No:27/3 80230

Harbiye / İstanbul

Sosyalist Mezopotamya

Yönetim Yeri ve Yazışma Adresi

İnönü Mah. Babil Sok.

No:27/3 80230

Harbiye / İstanbul

Telefon/Faks

(0212) 219 69 06

Yayın Türü

Yaygın Süreli Dağıtım

e-mail

sosyalistmezopotamya@mynet.com

Banka Hesap No:

İş Bankası Taksim Şb.

1052 767790

Döviz (Euro) Hesabı

1052 3335933

Baskı

Ser Matbaacılık

0 212 565 17 74

Fazılpaşa Cad. 4. Zer Sanayi sitesi

No:16/26 Topkapı-İSTANBUL

Gaziantep İrtibat Bürosu

Yasin Yetişgen

Tel/Faks

0 342 220 59 94

Atatürk Bul. Bina No: 49

N. Akınal Apt. B Blok

Kat: 6 D: 6

Şahinbey / Gaziantep

İÇİNDEKİLER

Sunu	1
MESOP panelleri	2
Birlik tüneli ya da ihtiyaç ile gerçek arasındaki mesafe Aziz Mahmut Ak	4
Kürt aydınları atıl bir potansiyel Veysel Çamlıbel	9
Siyasi gelişmeler, Kürt sorunu ve Türkiye devrimci hareketi S. Çiftiyürek	13
Küreselleşmede yeni olan ne? Tuncay Atmaca	21
Antranik Paşa'yı nasıl bilirsiniz? Ehmedê Gulistanê	26
Helbestvanê evîn û têkoşînê Lokman Polat	31
Herkesin bildiği meçhul Munzur Gülapuşağı	34
Reddetmek ve itaatsizlik Yasin Yetişgen	37
Alevilerin devletle dansı Metin Aktaş	41
Sol gösterip sağ vurmak Ali Kendav	45
Türkiye'de solun unutulmuş yüzü Lokman Öğülmüş	47

-Sunu-

Gerek Avrupa Birliği ülkelerinin kendi içlerinde, gerekse de üye adayı Türkiye’de farklı siyasal güç odaklarının yaptıkları tartışmalar, kopardıkları fırtına, mevcut dünya ve ülke koşullarında ne Avrupa’nın Türkiye ihtiyacını ne de Türkiye’nin Avrupa ihtiyacını gündemden kaldırmaya yetmedi. Ve beklenen oldu; 17 Aralık zirvesinde kararlaştırıldığı gibi, hazırlanan müzakere çerçeve belgesinin kabul edilmesiyle Türkiye 3 Ekim günü itibarıyla müzakere sürecine resmen alınmış oldu.

3 Ekim öncesinde, Kürt halkının somut talepleri etrafında Kürt siyasal kuruluş ve şahsiyetlerinin aşgari müştereklerde bir araya gelmeleri, ortak bir temsiliyet organına kavuşmaları yolunda bir adım atabilmek için, 9 çağrıcının imzasını taşıyan çağrı metni doğrultusunda 4 Eylül günü Ankara’da 166 kişinin katıldığı bir toplantı gerçekleştirildi. Bu toplantının yankıları büyük oldu; hem öncesinde hem de sonrasında abartılı övgüler kadar, hakketmediği eleştiriler de aldı. Medyanın provokatif haberlerini fazlasıyla ciddiye alarak, toplantıyı kendi öncülüklerinde gerçekleştirilen bir toplantı gibi yansıtanlar da oldu... Mezopotamya Sosyalist Partisi (MESOP) Girişimi’nin de katıldığı bu toplantıyla ilgili olarak Aziz Mahmut Ak, Veysel Çamlıbel ve S.Çiftiyük’ün değerlendirme yazıları ile toplantı belgelerini dergimizin elinizdeki 13’üncü sayısında okuyabilirsiniz.

Bu sayımızda ayrıca Ehmedê Gulistanê, Türkiye’de neredeyse bir devlet içi krize dönüşen konferansla yeniden gündeme oturan tarihsel Ermeni sorununu farklı bir boyutuyla kaleme aldı; Tuncay Atmaca, dünyanın gündemindeki yerini koruyan küreselleşmeyi yazdı; Ali Kendav, Türk solunda Kürt sorununa sakat bakışı ele aldı; Munzur Gülapuşağı, Hikmet Fidan cinayetinden hareketle bir çevreyi siyasal ve sosyolojik boyutlarıyla irdeledi; Metin Aktaş, Türkiye’de Alevi gerçeğini sosyalist bir bakış açısıyla ortaya koydu; Lokman Polat, ünlü Arap şair Nîzar Kabbani’den yola çıkarak edebiyatın özgürlük mücadelesindeki yerini yazdı; Yasin Yetişgen, “ret” ve “itaatsizlik” kültürü konusunda MESOP Girişimi’ne önerilerde bulundu; Lokman Öğülmüş, MESOP’un girişim evresinden hareket evresine bir an önce geçmesine dönük dileğini ortaya koydu. Bu arada, MESOP faaliyetlerinin bir parçası olarak gerçekleştirilen paneller serisi çerçevesinde yapılan İstanbul ve Adana panelleriyle ilgili bir de haberimiz var.

Farklı konularda farklı kalemlerden çıkan makaleleri ilgiyle okuyacağınızı umuyoruz.
Gelecek sayıda buluşmak dileğiyle...

Sosyalist Mezopotamya Yayın Kurulu

İstanbul ve Adana'da MESOP panelleri

Mezopotamya Sosyalist Partisi (MESOP) Girişimi tarafından düzenlenen "Siyaset ve Kültürde Yeni Arayışlar" konulu panel, 9 Ekim Pazar günü Kürt Kültür ve Araştırma Vakfı (KÜRT-KAV) Toplantı Salonu'nda yapıldı. MESOP Girişimcilerinden Sinan Çiftiyürek ile Hüseyin Karataş'ın konuşmacı olarak katıldığı paneli, Pêrî Yayınları sahibi Ahmet Önal yönetti.

Panel'in başlamasından önce bir konuşma yapan KÜRT-KAV Yönetim kurulu üyesi Fehim Işık, KÜRT-KAV'ın tüm Kürtlere ait bir kurum olduğuna vurgu yaparak, panelin ve yapılan konuşmaların düzenleyicileri ve konuşmacıları bağladığını söyledi. Vakıf olarak toplantı salonlarını Kürt kurumları başta olmak üzere tüm ilerici, demokrat, yurtsever kurumlara açtıklarını belirten Işık, geçmişte de vakıf binasında farklı kurumların benzeri etkinlikler düzenlediğine dikkat çekti. Işık, "Toplantı, panel vb. etkinliklerini vakfımız binasında düzenlemek isteyenlere yönelik tek kısıtımız, bu kurumların açık kimlikli olması ve kitleye açık etkinlikler düzenlemeleridir" dedi.

Işık'ın konuşmasından sonra kısa bir Kürtçe konuşma ile panelin açılışını yapan Ahmet Önal, ilk sözü MESOP Girişimcisi Sinan Çiftiyürek'e verdi. Çiftiyürek konuşmasına MESOP'un yaşadığı evreyi özetleyerek başladı. Yaklaşık iki yıldır çalışmalarını sürdüren MESOP'un farklı damarlardan gelen Kürt sosyalistlerini bir sentez etrafında bir araya getirmeyi arzuladığını belirten Çiftiyürek, halen girişim evresinde olduklarını söyleyerek, öncelikle bir hareket olmayı gerçekleştirmek istediklerine vurgu yaptı. Çiftiyürek konuşmasında Irak Kürdistanı'ndaki geliş-

melere de dikkat çekerek, MESOP olarak Irak'taki federasyonu destekledikleri söyledi. Geçmiş dönemde yaptıkları açıklamalar ve aldıkları kararlarda ABD'nin Irak'a Kürtlerin isteği üzerine gelmediğine dikkat çektiklerini hatırlatan Çiftiyürek, "Güneyli Kürtler, Irak'taki özgül durumdan yararlanmayı bildiler. Ancak ilginç olan, Irak'ta yaşanan bu özgül durumu değerlendirerek Kürtlere 'işbirlikçi' diyenlerin takındığı tutumdur. Filistin'de Arafat'ı, Güney Afrika'da Mandela'yı aynı ilişkilere girdikleri halde devrimci olarak görmekten vazgeçmeyenler, ulusal kurtuluş mücadelesi veren Kürt liderlerine, Barzani ve Talabani'ye 'işbirlikçi' diyerek saldırıyor. Doğru olmayan, bazıları kendini Kürt dostu olarak da tanımlayan bu kesimlerin takındığı tutumdur" dedi.

Kürtlerin sorununun, 20. yüzyılda çözülmemekle 21. yüzyıla aktarılan tüm diğer sorunlarda olduğu gibi, emperyalizmin ağır bir tahakküm sürdürdüğü döneme denk geldiğini belirten Çiftiyürek, sözlerini şöyle sürdürdü:

"Dört bir yanı kendini ezenlerle, asimile ve yok etmeye çalışanlarla sarılmış Kürt halkının yaşanan realite dışında hiçbir alternatifi yoktur, esas olan bunu görmektir."

Sosyalistlerin örgütlenme ve mücadele hedefleri konusunda yaşanan genel ve öznel sorunlara da dikkat çeken Çiftiyürek, "Biz sosyalizmin Kürdi yorumunun yapılması gerektiğine inanıyoruz. Aynı şekilde sosyalizmin Farisi, Arabi, Avrupayı, Türki yorumuna da ihtiyaç vardır. Marksizm bir dogma değil ise kendi ülkemiz özgülünde de Marksizmi yorumlayabilmeliyiz" diye konuştu.

Çiftiyürek'in konuşmasından sonra panelin diğer

konusmacısı Hüseyin Karataş söz aldı.

Karataş konuşmasında ağırlıklı bölgede ve dünyada yaşanan sorunların felsefi ve insani boyutuna değindi. Özellikle insanlığın geleceği ve bu anlamda geliştirilmesi gereken hedefler konusunda konuşan Karataş, ulusal kurtuluş mücadelesi veren her milliyetçi akımın başlangıçta devrimci olduğuna vurgu yaparak, "Ancak egemenleşen milliyetçilik, azınlıkları bastırma ve giderek yok etme eğilimine girebiliyor. Bugün bu handikap Kürt halkının önünde de vardır" dedi. Irak Kürdistanı'nda yaşanan durumu da değerlendiren Karataş sözlerini şöyle sürdürdü:

"Bizim için Irak'taki federasyonu desteklemek elzem olduğu kadar, yeni ve ilerici bir demokratik anlayışı geliştirmeye dikkat çekmek de elzem olmalıdır. Irak Kürdistanı bölgesinde azınlıkları, farklı düşüncelerde olanları bastırma girişimleri olmamalı; olması durumunda da topyekün karşı çıkabilmeliyiz. ABD'nin Irak'a girmesi elbet Kürtlerin çağrısı üzerine olmadı. Ama Kürtlerin giderek bağımsız ve demokratik politikalar geliştirmeleri kendi hedeflerinde olmalı, olabilmeli."

Konuşmasında, Türkiye'deki güncel siyasi gelişmelere de dikkat çeken Karataş, Kürt ulusal demokratlarının, liberallerinin, ilericilerinin bir araya gelmesi, gelebilmesi gerektiğine vurgu yaparak şöyle dedi:

"Birlikte ortak politikalar geliştirmek elbet önemlidir. Ancak siyasetin ve giderek insanların kişilik erozyonuna uğraması aydınımızda da sorunlar yaratmıştır. Eğer böyle olmasaydı, Kürtler sadece Başbakan'ın sözleri üzerine değil, kendi gündemleriyle bir araya gelmenin çabası içinde olurlardı. Kürtlerde eksik olan biraz da budur. Kürtler kendi gündemlerini oluşturmak ve onları tartışmak yerine ne yazık ki başkalarının gündemine takılıp gidebiliyorlar."

Karataş'ın ardından dinleyiciler de görüş ve düşüncelerini dillendirdiler. Yoğun tartışmaların yaşandığı ikinci bölümde üzerinde en çok durulan konu Kürt sosyalistlerinin Irak Kürdistanı'na yönelik değerlendirmeleriydi. Bir diğer konu ise MESOP'un ulusal demokratik birliğe bakış açısı üzerineydi. Özellikle Kürt milliyetçiliğinin sorunlu olduğu konusunda değerlendirmede bulunan MESOP Girişimcilerine tepki gösteren dinleyicilerden bir kısmı asıl sorunun Kürtlerin sosyalizmi benimsemelerinden kaynaklandığını söylerken, bir kısım dinleyici de sosyalist/komünist olmakla "Irak Kürdistanı'ndaki ABD destekli federasyonu" destekleme arasında çelişki bulunduğunu iddia ettiler. Bazı dinleyicilerin 4 Eylül Ankara Toplantısı'nda MESOP Girişimcilerinin de çağrıcılar arasında bulunmasının çelişki ol-

duğunu belirtmelerinden sonra girişimciler soruları yanıtladılar. Özellikle 4 Eylül Ankara Toplantısı üzerinde duran Çiftyürek, "MESOP'un diğer ulusal güçlerle bir arada durmasını çelişki olarak yorumlayanları anlamadıklarına dikkat çekerek şöyle dedi:

"MESOP, siyasetin coğrafyamızda sorunlu olduğunu bilmektedir. Yalnız sosyalistler ya da ulusalcılar değil, her kesimden siyaset sorunludur. MESOP daha ilk günden bu yana her kesimin kendini yeniden örgütlemesi gerektiğine dikkat çekmiştir. Kürtlerin her bir kesimi kendi dünya görüşüne uygun örgütlenmeli ve elbet ulusal sorunun çözümü için bir araya gelebilmelidirler. Nasıl ki Hitler faşizmine karşı Fransız komünistlerinden burjuvalarına kadar her kesim bir araya gelebildi, Kürt halkının ve coğrafyasının özgürlüğü için de ulusal demokratından liberaline, milliyetçisinden sosyalistine her kesim bir araya gelerek ortak ulusal politikalar geliştirebilmelidir. 4 Eylül bu anlamda bir başlangıçtır. Biz bu girişimi destekliyoruz ve içindeyiz. Çağrıcılar içinde yer alanların küçük bir kısmı hariç diğer çağrıcılar ve katılımcılar bu girişimin yaşam bulması için çaba harcamışlardır ve halen de harcıyorlar. Biz bu çabaları önemsiyoruz. Az ya da çok herkes kendince bir tuğla koymuştur. Kürt Ulusal Demokratik Çalışma Grubu'nun oluşturulması bu ortak çabanın ürünüdür. Ona destek veren herkesin bunda payı vardır. Biz bu çalışmanın uzun erimli ve nitelikli bir şekilde devamından yanayız. Orada sosyalizmin sorunlarını değil, Kürt halkının ulusal sorunlarını tartışacak ve ona dönük çözüm önerileri geliştireceğiz. Hedefimiz budur."

Adana'da konu örgütlenmeydi

MESOP Girişimcilerinden Sinan Çiftyürek ve Hüseyin Karataş, Adana'da TMMOB İnşaat Mühendisleri Odası Toplantı Salonu'nda 15 Ekim günü yapılan panelin de konuşmacılarıydı. Girişimcilerden Aziz Mahmut Ak'ın yönettiği panelin konusu bu kez biraz daha somutlaştırılmış bir çerçeveyi ifade ediyor, "Ülkemizde ve Dünyada Örgüt/Örgütlenmede Yeni Arayışlar" başlığını taşıyordu.

Konuşmacılar, örgütlenmede MESOP'un tartışmaya açtığı "doğrudan demokrasi", "gövdede güçlü örgüt", "yerelin merkezleşmesi", "özgürlük içinde disiplin" gibi başlıkları açıklamaya çalıştılar.

Yaklaşık 100 kişinin izlediği panelin özellikle soru-cevap bölümünde, konuya ilgilerini sordukları soruların çokluğuyla da ortaya koyan dinleyici kitlesi, soru ve eleştirilerinde daraltılmış konuyla sınırlı kalmayıp, genel olarak MESOP'un çıkış gerekçelerini ve gündemdeki gelişmelere ilişkin yaklaşımlarını yeniden tartışma olanağı buldu.

Birlik tüneli ya da ihtiyaç ile gerçek arasındaki mesafe

✍️ Aziz Mahmut Ak

Yıllar önceydi; bir hapishane neden apar-topar sürgün edildiğim diğer hapishaneye varır varmaz, yeni gittiğim ika-metgahta uzun süredir tutulmakta olan yoldaşlarımdan üçü, yemek safhasının hemen ardından beni köşeye çekmiş ve müjdeyi vermişlerdi: "Bura-ya getirilmen çok iyi oldu, tün-el çalışmamız var, yakında gi-diyoruz!.." Şok sevincim devam ediyorken duyduğum, "Bi-zim partiye ayrılan kontenjan-da zaten bir eksik vardı" sözle-ri üzerine, "Kaç örgüt var bu çalışmada?" diye sordum. Aldığım "Yedi" cevabı hem biraz şaşırma, hem de sevinç ib-remi aynı anda hızla grafiğin yarılarında düşmesine neden ol-muştu. "Yoldaşlar, söyleyecek-lerim heves kırıcı olmasın, ama çok sırrı olması gereken bu işi yedi örgütle başarmamız bir mucize olur, ancak buna rağmen çabalamaya değer..." şek-linde görüş belirtmiştim. Ney-se, kısa keseyim; sonunda mu-cize gerçekleşmemiş, birkaç ay sonra tünelimiz yakalanmıştı. Yılların tutsaklığının yarattığı acil özgürlük ihtiyacı, dışarıda ömrü billah bir araya gelme-yen/gelmeyecek olan 7 örgütü bir araya getirmeye yetmiş, an-cak fazlasıyla mantık ve ger-

çekçilik gerektiren "birlikte uzun yürüyüş" ve "başarı" için yetmemişti.

Türkiye'nin Avrupa Birliği (AB) üyeliği yolunda müzakere sürecinin başlangıç tarihi olan 3 Ekim öncesinde Kürt halkının da kendi sözünü söylemesi için ortak bir temsil organına ka-vuşturulması ihtiyacı çerçeve-sinde çıkarılan çağrı metni eli-me ulaştığında, ilkin aklıma bu "tün-el birliği" miz gelmişti. MESOP Girişimi'nden HAK-PAR'a; ünlü mağazacı Cem Boyner'in tez havlu atan YDH'sinde (Yeni Demokrasi Hareketi) üst düzeyde çalışmış Ümit Fırat'tan, Başbakan Erdo-ğan'a vakti zamanında danış-manlık yapmış İslamcı Altan Tan'a, yakın zaman öncesine kadar DEHAP'ta önemli görev-ler üstlenmiş Eyüp Karageçi-li'ye, toplumsal kesimlerin temsiliyeti açısından geniş bir yelpazeyi kapsayan çağrıcıların imzalarını alt alta görünce, "Bu imzacıların tümünün aynı işte uzun süreli bir birliği mucize olur, ama bunların yarısını bile bir arada tutacak bir sonuç için de olsa uğraşmaya değer" diye düşünmüştüm. Sinan Çiftyürek, Abdümelik Fırat, Fuat Önen, Ümit Fırat, Eyüp Karageçili,

Mehmet Vural, Altan Tan, M. Celal Baykara ve Süleyman Çevik'in çağrıcı olduğu metin, belki siyasal bir ortak davranışa heveslenmek için hiç gerçekçi değildi, ama Kürt halkının acil birlik ihtiyacını ortaya koymas-bakımından son derece anlamlı bir belge özelliği taşıyordu. Sadece çağrıcıların siyasal tem-siliyet bakımından çeşitliliği değil, davetiyenin içeriği de gayet mütevazı bir tarzda bu ihtiyacı vurguluyordu:

"Bilindiği gibi Başbakan Tayyip Erdoğan'ın önce bir grup aydınla yaptığı görüşme-de, ardından da 12. 08. 2005 tarihinde Diyarbakır'da konuya ilişkin yaptığı açıklamalardan sonra Kürt sorunu Türkiye gün-deminin ilk sırasına yerleşti. Şimdi herkes kendine göre bir kez daha sorunu tanımlamaya ve kendince çözüm yollarını göstermeye çalışıyor. Böylesi bir dönemde ne var ki esas ko-nuşması gerekenlerden etkili bir ses çıkmamakta, Kürt soru-nunun barışçıl, demokratik ve eşitlikçi çözümünden yana olanlar kendi çözüm önerileri-ni etkin bir biçimde gündeme taşımamaktadırlar. Gündeme damgasını vuran yaklaşımlar ise soruna katkı sunmak yerine, onu daha da zora sokmaktadır-

lar. Bu nedenle sürece ilişkin derlenip toparlanmaya, soruna ilişkin etkili bir ses vermeye ihtiyacı var. Kamuoyunun doğru bilgilendirilmesi, Kürt sorununun tarihsel, siyasal, sosyal, kültürel, ekonomik vs. bütün boyutlarıyla bilince çıkarılması, sorunun daha sağlıklı bir çerçevede tartışılması ve giderek sorunun çözümüne yönelik önerilerin daha çok netleşmesi için bizlere görev düştüğü inancındayız. Bu amaçla, son gelişmeler ışığında Kürt sorununda nasıl bir tutum almamız gerektiği konusunu birlikte tartışmayı yararlı buluyoruz."

Çağrı metninin, Kürt halkının bu hassas döneminde, bazı dönüşüm ve değişimlerin eşliğinde birlik ve temsiliyet ihtiyacını ortaya koyan bir belge olduğu, 4 Eylül'de Ankara'da yapılan toplantıya çağrılı olanlardan daha fazlasının toplantıya iştirak etmesiyle de açığa çıktı. Çağrıcılar, Büyük Sürmeli Oteli'nin konferans salonunu 150 kişinin katılımını hesaplayarak tutmuşken, toplantıya 166 kişi katıldı.

Çağrı metninin altındaki imzaların çeşitliliği, bir yanıyla farklı siyasal renklerin katılım zenginliğinin peşin habercisiydi. Ne var ki, farklılıklardaki bu zenginlik, aynı zamanda asgari müştereklerde topyekün uzlaşmayı zorlaştıran, bu yöndeki beklentileri önemli oranda boşa çıkaracak bir özelliği de barındırıyordu. Bu konudaki peşin kaygıları toplantıda haksız çıkaracak bir gelişme -ne yazık ki- gerçekleşmedi. Bunda, gerek kuruluş ve gruplar, gerekse de bağımsız kişilikler olarak katılım gösterenlerin kendi grupsal ve kişisel hesaplarının varlığından çok, özellikle "ba-

Farklılıklardaki bu zenginlik, asgari müştereklerde topyekün uzlaşmayı zorlaştıran, bu yöndeki beklentileri boşa çıkaracak bir özelliği de barındırıyordu. Bu konudaki peşin kaygıları toplantıda haksız çıkaracak bir gelişme -ne yazık ki- gerçekleşmedi.

ğimsiz aydın" sıfatı ile siyaset yapanlardan bazılarının yılların alışkanlığıyla beraber yol yürümelere ve örgütlenme ihtiyacına duydukları yabancılaşma ve bu yabancılaşmanın beraberinde getirdiği sorumluluk eksikliği büyük rol oynadı.

Kuşkusuz bu tür platformlara, grup ya da kişiliklerin farklı bakış açılarının doğal bir uzantısı olarak kendi özel hesaplarıyla katılımı bir dereceye kadar normaldir; dahası tamamen hesapsızlık söz konusu edilirse, asıl bundan kuşkulanan gerekir. [Nitekim, kalıcı ulusal ortaklıklara doğru küçük bir adım olarak toplantıyı önemseyenlerden, tek derdi bu toplantıdan Başbakan Erdoğan'ın kabul edebileceği bir heyet çıkararak kişiliklere varana kadar çok farklı beklenti ve hesaplar içinde olanlar vardı. Ve bu beklentilerin, hesapların çoğu, bizzat sahipleri tarafından kürsüden açıkça da dillendirildi.] Ancak Kürt halkının şu anda üzerinde bulunduğu eşik, genel sorunun çözümüne yönelik geniş ufukluluğu ve grupsal/kişisel çıkarların genel çıkarlara uyumunda hassasiyetin elden bırakılmamasını zorunlu kıldığı için, "ya benim dediğim olur ya da hiç!" tutumu sorumluluk bilincinden uzak bir tutumdur. Tahammül edilebilirlik derecesi ayarlanmamış, normal olmayan bir davranıştır.

Ve daha çok bu tutumu taktiklerin uzlaşmaz tavırlarıyla çıkardıkları engeller yüzünden,

Veysel Amca'nın deyişiyle "nezih" geçen toplantı, hazırlanan sonuç bildirisi taslağı aşamasında çıkan/çıkarılan kaos nedeniyle aynı "nezih"likte bitirilemedi. Sonuç bildirisine kendisince mantıklı gerekçelerle karşı çıkıp değişiklik önerileriyle yeni bir bildiri hazırlanmasını istemek elbette doğaldı ve pekala böyle bir değişikliğe katılımcıların ezici çoğunluğu da hazırды denilebilir. Fakat o masumane bildiriye "bağımsızlık bildirisi", "savaş ilanı" olarak tanımlayıp karşı çıkmanın tutarlı hiçbir yanı yoktu. "O zaman buyurun siz hazırlayın, yeter ki buradan bir sonuç belgesiyle çıkalım" ısrarlarını da, "Yürütme Komisyonu'na adınızı yazmak istiyoruz" tekliflerini de bir bütün olarak geri çevirip, "eyvallah" bile demeden peş peşe kapının yolunu tutmanın ise anlaşılır bir yanı yoktu. Bu davranış akıllarda bir-iki soru bırakmadı da değil: "Niye bu çağrıcılık, niye bu katılım ve niye bu son davranış? Acaba toplantının genel havası açığa çıkınca, bir yerlerden 'bozun' sinyalleri mi geldi?" Dilerim kafalarda oluşan bu sorular yersiz, kuşkular haksız çıksın.

***

Tam da bu noktada, aynı zamanda bir gazeteci olarak toplantıdaki gözlemlerimde öne çıkan bir tipi deşifre etmeliyim. Egemen rejimin bürokrasisiyle, medyasıyla, siyasal organizasyonlarıyla, teknokratlarıyla olan ilişkilerini, Kürt siyaset piyasasında yer edinmenin, dahası bu piyasada üstünlük kurmanın avantajlı verileri olarak değerlendirmek isteyenler var. Kürtlerin mevcut/eski egemenlik ilişkilerini halen rahatlıkla sindirdi-

ğini düşünen bu zatların kendilerini Kürt halkına kabullendirmek diye bir dertleri yok, egemenler cephesinde gördükleri kabulleri önemsiyorlar. Katıldıkları geniş çerçeveli toplantıları da, ancak bu kabullere uyum derecesine göre ya önemsiyorlar ya da toptan reddediyorlar. İki ucun ortasında çözümlere bile kapalıdır. Egemen rejimin yöneticilerinin şimşeklerini üzerine çekebilecek hiçbir kararın altına imza atmaz, rejimden iplerini koparmış organizasyonlarda yer almazlar. Bugünkü siyasetçiliklerini daha çok rejimin değişik siyasal kuruluşlarındaki eski 'Kürt Danışman'lıklarına borçlu olan bu kişilikler, egemenlerin değişik kesimlerine karşı hep bir mahçubiyet ruh hali içerisindeyler ve mahçubiyetlerini bu tür toplantıların egemen eğilimi haline getirmeye çalışırlar. En sevmedikleri kişilikler, rejimle bağlarını kökten koparmış sosyalistlerdir. Devrin 'kendi devirleri' olduğuna kendilerini iyiden iyiye inandırmış olan bu kişiler, her soruna karşı ideolojik davranmakta herhangi bir beis görmezler, ama sosyalistleri ideolojik davranmakla suçlayıp onlarla beraber yürümeyeceklerini söylerler. Baş olamayacaklarını anladıkları an, yaygın ulusal birlik yönelişlerini sabote ederlerken hiçbir rahatsızlık duymazlar. Örgütleri ve örgütlü insanları hiç sevmeyiz; mimikleriyle, davranışlarıyla onları hep 'eski kafalı', kendi kendilerine yetemeyen insanlar gözüyle görürler. Sosyalistleri 'eski'ye takılmakla suçlayan bu zatlar, 'yeni' diye öne sürdükleri görüşlerinin ortalama 400 yıllık bir eskiliğinin olduğunu ya bilmezler ya da bilerek gözlerden saklamaya çalışırlar. Ve dünyanın hiçbir yerinde "ay-

Mücadelenin küçücük bir boyutu üzerinde de olsa bir uzlaşma sağlamanın ve birlikte yol yürüme kültürünün coğrafyamızda tedricen yerleşmesi gerekiyor. Bu konudaki tarihsel zaaflarımızı artık aşmak zorundayız.

dın" tanımlamasının içeriğinde yer almayan, dahası aydın olmanın ve aydınlanmanın sisteme aykırılık gerektiren içeriğinin tam zıddı olan bu özellikleri üzerinde barındıran bu zatlara benim ülkemde "aydın" diyorlar. Ne yazık ki!.. Sırf örgütlü davranmaktan, örgütlerden uzak durduğu için "aydın" sıfatına 'hak kazanan', onurlandırılan kişiler var bu memlekette. Ne yazık ki!.. Koyu feodallığı yaşam tarzı olarak alenen sürdürdükleri halde, sırf sosyalist olmadıkları için "liberal" sıfatına layık görülen insanlar var bu topraklarda. Ne yazık ki!..

[Bu noktada yanlış anlaşılmayı önlemek için, toplantıya katılan bağımsız aydınların ezici çoğunluğunu tenzih etmek istediğimi özellikle vurgulamalıyım. Ki onlar sorumlu tavır ve davranışlarıyla bu eleştirilerin kapsama alanının dışında olduklarını zaten biliyorlardır.]

Bu tür toplantılarda sıklıkla karşılaştığımız bu tarz davranışlardan bazı sonuçlar/dersler çıkarmanın zamanıdır artık. Mücadelenin küçücük bir boyutu üzerinde de olsa bir uzlaşma sağlamanın ve birlikte yol yürüme kültürünün coğrafyamızda tedricen yerleşmesi gerekiyor. Bu konudaki tarihsel zaaflarımızı artık aşmak zorundayız. Ve birlikte yürüyüşün bir kültür olduğuna, olması gerektiğine inanıyorsak, kişisellikleri önde olan anlayışlara prim olacak her davranıştan kaçınmalıyız. Tarihin özellikle bu döneminde, bun-

dan sonra bu anlayışların Kürt halkının acılarını, mücadele birliklerini, ödenmiş ve ödenmekte olan bedelleri kendi kariyer hesapları için manipüle etme girişimlerine karşı daha uyanık olmamız gerekiyor.

***

Sonuçta, söz konusu kişiliklerin yarattığı yapay krize ve geçici kaosa rağmen, "Kürtler her zamanki gibi yine ardi boş bir toplantı yaptılar", "Kürtler asla bir araya gelemeyiz" türünden yaygın önyargıları boş çıkarmak ve son yıllarda gerçekleştirilmiş önemli toplantılardan biri olma özelliğine sahip bu toplantının küçücük de olsa bir meyvesine kavuşmak için, sorumlu davranan çoğunluğu temsilen gece yarısına kadar çabalarını sürdürenler, farklı ve daha esnek bir sonuç bildirisi üzerinde anlaşılabilirler. (*) Bu bildiri aynı zamanda "Kürt Ulusal Demokratik Çalışma Grubu"nun oluşumunu da ilan etmiş oluyordu.

Kişi ve toplum yaşamında ihtiyaçların dayattığı birlik dürtüsü zaman zaman mucizevi, uzun soluklu birliktelik beklentilerine yol açsa da, bu beklentiler kısa sürede gerçekliğin kalın duvarına toslamaya mahkumdurlar. Bu duvara çarpmayla meydana gelen ilk dağılmanın hemen ardından devreye giren yeniden toparlanma, beklenti ile gerçekliğin imkanı ve dengeli bir karışımını önümüze koyar. Bunu, ihtiyaç ile gerçeklik arasındaki çarpışmadan 'elde kalan'; ya da tünelin baş ucundaki acil ihtiyaç ile bitiş noktasındaki gerçeklik arası mesafede beklentilerde meydana gelen buharlaşmadan geriye kalan kazanım olarak da

yorumlayabiliriz. Bu sonuç yetersiz de olsa kazanım sayılmalı, çünkü tam bir farklılıklar deryasında yüzyüydük ve bizim çok teşkilatlı "birlik tüneli" hikayesinde olduğu gibi tamamen başarısızlıkla da sonuçlanma ihtimali yok değildi.

Medyanın provokatif tavrı

4 Eylül toplantısından hemen önce medyada çıkan haberler, yaygınlaşmış birlik eğilim ve çabalarını sabote edici içerikteydi. Çoğunlukla toplantıyı Kürtler arası karşıt cepheleşme temeline oturtan haberler gerçeği yansıtmaktan uzaktı. Rejim medyası, ele geçirdiği çağrı metninden çıkarılması mümkün olmayan mesajlar çıkardı, kendi özlemleri doğrultusunda zorlama yorumlarla haberlerini kurguladı. Bu haberler, çağrıcıların çoğunu savunma pozisyonunda toplantıya başlamak zorunda bıraktı ve yapılan sözlü tekziplere yüzünden -az da olsa- gereksiz zaman kaybına neden oldu.

Milliyet'te birinci sayfanın ikinci büyüklükteki haberi, toplantıyı "Öcalan/PKK karşıtı cephe" başlığıyla ve oluşum

Bu sonucu, ihtiyaç ile gerçeklik arasındaki çarpışmadan 'elde kalan'; ya da tünelin baş ucundaki acil ihtiyaç ile bitiş noktasındaki gerçeklik arası mesafede beklentilerde meydana gelen buharlaşmadan geriye kalan kazanım olarak da yorumlayabiliriz.

çalışmaları sürdürülen DTH'ye (Demokratik Toplum Hareketi) karşı yeni bir partileşme girişimi olarak verdi. Haber, tırnak içinde verilen çağrı metnindeki cümlelerin dışında tamamen yoruma dayalıydı. Bir anlamıyla da gazetenin yayın politikasında Kürtleri oturttuğu yeri, Kürt siyasetine dair beklentilerini yansıtıyordu.

Kürtler uzun yıllardır bu tür haberlere zaten alıştı, bu nedenle çarpıtmaların Kürt siyasetçileri fazlasıyla meşgul etmesi, yönlendirmesi beklene mezdi. Ancak bu haberin neredeyse kopyasının Ülkede Özgür Gündem Gazetesi'nde üstelik de imzalı olarak yer alması, ne gazetecilik kuralları, ne de siyaset etiği açısından hiç şık değildi.

Çıkan bu provokatif haberler üzerine, çağrıcılardan Sinan Çiftiyürek ve Fuat Önen'in bir-

likte hazırladığı tekzip yazısı(**) Milliyet, Gündem, Birgün, Evrensel gibi basın organlarına gönderilmesine rağmen, hiçbirinde yayınlanmadı. Anlaşılan, herkes kendi bildiğini okuyor, tekziplere aldırmış etmek hesaplarına gelmiyordu.

Gerçek tekzibi katılımcıların sorumlu tavırları fiilen gerçekleştirdi ve basın temsilcilerinin izlediği toplantıda yapılan konuşmalarla medyanın Kürt siyasal girişimlerine ilişkin bakış açısı eleştirildi.

Toplantının ardından çıkan haber ve yorumlar da gerçeği yansıtmaktan uzaktı. Yine her basın organı toplantı sonucunu zorlama yorumlarla ve olmasını istediği gibi verdi. Hele de Evrensel'de çıkan Çetin Diyar imzalı eleştiri yazısı, Kürt halkını, bu halkın acil birlik ihtiyacını, Kürt siyasetinin yeni evrede üstlenmesi gereken misyonları anlamaktan oldukça uzaktı. Ulusal sorununun tek bir merhalesi bile çözüm yüzü görmemiş bir halkın değişik siyasal örgütlerinin birlikte toplantı düzenlemelerini bile garipseyen tavırları, Kürtler artık önemsemiyor.

(*) KÜRT, TÜRK ve DÜNYA KAMUOYUNA

Bir grup Kürt aydını ve siyasetçisi, Başbakan Tayyip Erdoğan'ın önce Türk aydınlarını kabulünde; akabinde Diyarbakır'da yaptığı konuşma ile yeniden yoğunlaşan ve AB ile müzakerelerin başlayacağı 3 Ekim sürecinde daha da yoğunlaşması beklenen Kürt ulusal sorunu tartışmalarını gözden geçirmek ve bu tartışmalarda özgürce dile getirilemeyen Kürt toplumunun özlem ve taleplerini dile getirmek amacıyla 4 Eylül 2005 tarihinde Ankara'da toplandı. Çalışmaların sürekliliğini sağlamak için katılımcıların çoğunluk yaklaşımıyla "Kürt Ulusal Demokratik Çalışma Grubu" oluşturulmuştur. "Kürt Ulusal Demokratik Çalışma Grubu" toplantıdan sonra bir araya gelerek aşağıdaki görüş ve önerileri Kürt, Türk ve Dünya kamuoyuna sunma kararına varmıştır.

Başbakan Erdoğan'ın yaptığı son açıklamaların Kürt sorununun gündemleştirilmesi bakımından görece olumlu etkisine karşılık, resmi devlet ideolojisi anlayışı içinde dile getirilen ve hatta sıkça dayatılan siyasal, sosyal ve psikolojik sınırların sorunun özgür ve demokratik tarzda ele alınmasını engellediği açıktır. Bu bağlamda;

a) Kürt sorununun özünün, Kürt halkının kendini yasal, yönetsel ve siyasal olarak özgürce ifade etme ve yönetme hakkı başta olmak üzere diğer dünya halklarıyla eşit bir düzeyde buluşma ve yapılanma soru-

nu olduğunu;

b) Devlet ve hükümet yöneticilerinin “tek millet...” vb. şekillerde dile getirdikleri tekçilik anlayışının kabul edilemez olduğunu;

c) Yönetici çevrelerin yapması gerekenin Kürt ulusal sorununda oyalanma ya da ‘demokrat’ görünme amaçlı, içeriği belirsiz söylemlere baş vurmak değil, çözümü kolaylaştıracak, reel, evrensel normlara uygun, sürdürülebilir ve hukuksal bağlayıcılığa haiz adımlar atmak olduğunu düşünüyoruz.

Bu anlamda, Kürt sorununun barışçı biçimde, hakkaniyet ve eşitlik temelinde çözümünü amaçlayan, hükümet ve parlamento tarafından gündeme getirilecek önerilere ve atılacak adımlara destek vermeye hazır olduğumuzu belirtiriz.

“Kürt Ulusal Demokratik Çalışma Grubu”nun dar anlamda bir siyasi oluşum yaratma amacı bulunmamaktadır. Bunun doğal sonucu olarak Kürtler arasında bir tür karşıt cepheleşmeyi değil, tersine Kürt vicdanının ortak sesi olmayı amaçlamaktadır.

Esas olarak Kürt toplumunun ortak paydalarını ortaya çıkarmak, Kürt vicdanının daha duyulabilir olmasını sağlamak amacını taşıyan “Kürt Ulusal Demokratik Çalışma Grubu”, şiddetin her türlüsüne karşıdır. Benzer düşünen diğer Kürt aydın ve siyaset aktörleriyle diyalog ve ortaklıkları da önüne amaç olarak koymuştur. Bu nedenle, çalışma grubumuzu her yönden güçlendirmek ve çalışmalarımızı sürekli kılma kararına vardık.

Kürt, Türk ve Dünya kamuoyuna saygıyla duyurulur. 06.09.2005

Kürt Ulusal Demokratik Çalışma Grubu

TEKZİP

(**) Milliyet Gazetesi'nde çıkan haber üzerine

26 Ağustos 2005 tarihli Milliyet Gazetesi'nde birinci sayfada “Öcalan'a karşı yeni cephe”, iç sayfada ise “PKK karşıtı cephe” başlıklarıyla yayınlanan Namık Durukan imzalı haber, çağrıcıların isimleri ve davetiye-den yapılan alıntılar dışındaki yorum kısımları bir çok yönden gerçeği yansıtmaktan uzaktır.

Öncelikle haberde iddia edilenin aksine, hedeflenen toplantı, bir parti, kişi ya da hareketin öncülüğünde gerçekleştirilen yeni bir parti çalışması değildir. İçinde parti, parti girişimi, farklı siyasi kuruluş ve bireylerin birlikte yer aldığı çağrıcıların amacı; Kürt sorununun çözümünde farklı kulvarlarda gündeme gelen arayışların karşılıklı görüş alış verişinde bulunmalarını sağlamak ve ortaklaşılan çözüm önerilerinde birlikte davranışı geliştirebilmektir.

İkincisi; Planlanan toplantı, farklı renkleriyle tüm Kürt siyasal yapı ve bireylerinin olabildiğince birlikte hareket etmesini hedeflediğinden, bir başka Kürt siyasal oluşumuna karşı “cephe” niteliğine bürünmesi bu toplantının ruhuna aykırıdır. Daha somutta, yapılacak toplantının Demokratik Toplum Hareketi (DTH) “karşıtı cephe” türünden bir arayışla ilgisi yoktur. Aksine, önümüzdeki süreçte Kürt sorununun çözümünde etkili bir taraf olabilmek için, DTH dahil tüm Kürt siyasal oluşum ve bireylerinin birlikte hareket etmesi gerektiğine inanıyoruz.

Eğer önümüzdeki süreçte bir cephe oluşumu gündeme gelecekse, bu, Milliyet'in haberinde belirtildiği gibi “Kürtlerin Kürtlere karşı cepheleşmesi” biçiminde değil, rejim karşıtı nitelikte bir cephe olmalıdır.

31.09.2005

**Mezopotamya Sosyalist Partisi (MESOP) Girişimi adına Sinan Çiftiyürek
Fuat Önen (siyasetçi)**

Kürt aydınları atıl bir potansiyel *

✍ Veysel Çamlıbel

Tam da şu sıralar, böylesi ciddi bir gündemle sağlıklı bir toplantının yapılabilirliği tartışmalı da olsa, duyarlılık, iyi niyet gösterip böylesi bir toplantıyı düzenleyen çağrıcıları içtenlikle kutluyorum. Kimilerini uzunca bir zamandır görmediğim bunca dostu, yakını, değerli/birikimli tüm katılımcıları bir arada görmüş olmaktan memnunum.

Hepinize merhaba diyorum.

Toplantımızın düzeyli, birleştirici, verimli geçmesini umuyor, diliyorum.

Değerli arkadaşlar!..

Ana başlıklar halinde bazı düşüncelerimi sizlere ifade etmek istiyorum.

* Bugüne kadar bir çok iddia taşıyan toplantıda kendimizi aynısı ile tekrarladığımız, bir

gerçek. Kısacası, bir işe yarar sonuca ulaşmadan yeni bir toplantıda yeniden buluşmak üzere dağıldığımız, pek parlak olmayan bir olumsuz geleneğin mensuplarıyız. Doyumsuz konuşan, iyi dinlemeyen, bir türlü işin gereğini yerine getiremeyen girişimlerin, giderek daha sonraki yeniden çağrılara, toplantılara ilgiyi azalttığı da bir başka realitedir.

Duygu ve düşüncelerini söylemek, içini dökmek... Bu etkileşme/tartışmalardan somut görevler, güncelleştirilmiş işler çıkarılmamışsa, onca çaba boşa gider. Başarılı toplantılar nasıl olur, olabilir? Sonuç verici toplantılar; gerçekçi hedeflerin, varolan imkanların bir arada müzakere edilip tartışıldığı, insanların kendilerini ve arkadaşlarını yanılmadığı, sonuçta somut görev ve işlerin çıkarıldığı,

amaçlanan hedefe bir ileri adımın atıldığı toplantılardır. Bu da her şeyden önce, düzeyli, gerçekçi, tepkicilikten uzak, yaratıcı, öngörülü olmayı gerektirir.

* Cumhuriyet öncesi ve hemen sonrasındaki Kürt aydınlarını bir yana bırakırsak, derli-toplu ilk aydın kümeleri bizde 1960'larda başlayan bir tarihsel dönemde kendisini hissettirdi. Bu dönemde, Kürt aydınlanmasında, modern anlamda Kürt siyasallaşmasında, yurtsever gençlik uyanışında ve örgütlenmesinde önemli ilkler gerçekleşti. 1970'li yıllar Kürt aydınlanmasında, siyasallaşmasında verimli bir dönemdir. 1980 sonrası, günümüze kadar uzanan dönem ise; aydınlanma, aydının siyasal/toplumsal rolü açısından bir geriye dö-

nüş, durgunluk dönemi olarak ifade edilebilir.

1970-80 dönemi demokratik açılım yıllarıdır. Siyasal parti kimliği iddiası ile ortaya çıkan, Kürt aydınları öncülüğündeki örgütlenmeler, basın-yayın araçları ve dernekleşmelerle belli kadroları etrafına toparladyısa da, sınırlı kadrolaşmaları aşırp kitlelerle buluşamadılar, gerçek anlamda parti olmadılar. Gene parti iddialı küçük aydın kadroların üçü-beşinin bir araya gelerek, birlik, bir güç yaratabilmek şansları da doğal olarak mümkün olmadı. Söz konusu bu aydın grupları, sınırlı arkadaş çevreleri, parti olmayı becerememiş olsalar da, hiç de küçümsenmez aydınlatma görevleri yüklendiler. Özetle; parti iddiası taşısalar da, bu gruplar özünde birer aydınlanmacı çevre, aydın inisiyatif formunda, niteliğindeydi. Bugün bu durum daha da iyi anlaşılabilir.

1980'den sonra baskı ve şiddet çok şeye egemendi. Şiddet karşı şiddeti yaratmada gecikmedi. 1970-80 arası sivil siyaset imkanları/kazanımları bütünüyle ortadan silindi. Devlet otoritesinin emrinde silahla sürdürülen resmi siyaset, Kürt halkının az-çok varolan demokratik sivil siyasetini tasfiye edip, silahın gölgesine sığınmak zorunda bıraktı.

Şiddet yayılmış, dağlardan köylere, bölge şehirlerine kadar inmişti. İyi mi olmuştu? Şiddete karşı şiddet, sorunları belki bütünüyle açığa çıkarırdı, ama çözemezdi. Şiddet olmasaydı, karşı şiddet doğar mıydı; bu kadar genişler, varlığını sürdürebilir miydi? Her şey göz önündeydi, netti. Olup biten, anlaşılmaz bir şey de değildi. Şiddet yolu ile toplumsal so-

Kürt özgürlük mücadelesi, aydından, aydınlanmadan, siyasetin çevresini kuşatacak çoğulcu, ufku geniş bir fikir dünyasından yoksundur. Bu büyük bir zaaftır. Bir köşeye sinmiş, itibar kaybına uğramış Kürt aydını için yeniden ayağa kalkma zamanıdır.

runları bastırmak bir yöntem olarak varolduğu müddetçe, karşı şiddetler, isyanlar da kaçınılmazdı. Nitekim resmi ifadelerle göre bu bir isyan serisinin 29'uncusuydu.

1980 sonrasında, sermayesi söz, sivil siyaset, aydınlanma/aydınlatma olan "aydınlar" susmuş, giderek köşelerine çekilmişlerdi. Yurt dışında bir Kürt diasporası oluşmuştu. Metropol kentlere muhacir konumunda yaşayan binlerce aydın insan yığılmış, halkla olan bağları da kopmuştu.

Siyaset, sahada, kitlelerle sık bağ içinde, parti denilen araçlarla yürütülebilecek bir mücadelenin adı. "Kürt aydınları" ise, içeride, dışarıda halktan uzak, büyük ölçülerde mültecileşmiş bir kesimdi. Mültecileşmiş kadroların siyasetçiliği, aydınlatma çabalarının ötesine, bir aydın tavrı oluşturmanın ötesine geçebilir miydi?

Aydınlar, özel olarak aydınlatma görevinin büyük önem taşıdığı şu yaşadığımız süreçte rollerini oynayamıyorlar. Enerjilerini kullanamıyor, ciddi bir atıl potansiyel olma özelliklerini koruyorlar..

* Aydınlar, bilindiği gibi yekpare bir toplum kesimi değil. İdeolojilerine, ilgi alanlarına, bilgi ve becerilerine, niyetlerine, önceliklerine göre farklı, heterojen bir toplumsal kesimdir. Her bir aydının doğal olarak yararlı, etkili olabileceği, kendisini ifade edebileceği

alan da kuşkusuz farklılık taşır. Öyle de olmak durumundadır. Böylesi farklılıklar gösteren, kendisini der-demez. "bilen biri" gören aydınlara tek yol olarak iktidar mücadelesi, amansız bir çekişme/didişme alanı olan siyaset meydanını gösterirseniz, bir çok insanın sultanlık koltuğuna, veziri azamlığa, şu bu makama soyunması kaçınılmazdır. Hele de rüşünü ikmal etmemiş bizim gibi toplumlarda...

Siyaset, yaşamı değiştirebilmede temel bir mücadele alanıdır. Bu doğru bir tespit. Ama, güçlü olmanın/görünmenin, vezir olmanın yanı sıra insanı rezil de edebilecek, kadir kıymet bilmez bir nankör mücadele alanıdır. Siyaset belki çok şeydir, ama her şey değildir. Düşün, kültür, bilim adamları, sanat-edebiyat ehli, siyasetten öteye yaşamı ileri taşıyan marifetli kimseler, siyasetçiden bir çok zaman daha da itibarlı bir konumda olurlar. Bu dünyadan göçüp gitseler de külleri politikacıları gibi erken soğumaz/savrulmaz orta yerlere.

Siyaset bir başına kaba-saba bir güç çekişmesidir, uğraşdır. İradi, kısır çekişme alanı olan siyaset, zengin bir fikir, sanat, edebiyat, bilim dünyasıyla kuşatılamazsa, en ehil siyaset bile olsa, halk adına denetlenemezse, kabalığı, merhametsizliği, önlenemez çirkinliği nasıl dizginlenebilir?

Kürt özgürlük mücadelesi, aydından, aydınlanmadan, siyasetin çevresini kuşatacak çoğulcu, ufku geniş bir fikir dünyasından yoksundur. Bu büyük bir zaaftır. Bir köşeye sinmiş, itibar kaybına uğramış Kürt aydını için yeniden öz gücüne kavuşma, ayağa kalkma, rolünü oynama zamanıdır. Hatta

bu zaman çoktan gelmiş de geçmektedir. Aydın için, kendine, diline, kültürüne, değerlerine dönmek başlıca bir görevdir. Kendi dili, kültürü, değerleri üzerinden varoluşunu yeniden keşfetmek... Köklerine, tarihsel bilincine sarılmak... Öz güven sahibi olmak, aydınlanan, aydınlatan olmak... Kendin olmak, özgürleşmek...

Demem o ki; Kürt aydını, Kürt aydınlanması bir yol ayrımında. Aydınım diyen, rolünü oynamak, olması gereken görevi yüklenmek, gerekeni yapmak zorundadır.

Geri bir toplum, boynu bükük bir yaşamdan kurtulma ihtiyacı, modern bir iş bölümü ve kurumlaşmayı gerektirir. Her şeyle uğraşan hiçbir şeyle uğraşamaz. Her şey olmaya çalışan hiçbir şey olamaz. Bir iş bölümü gerekli. Kalıcı, fonksiyonel kurumlaşmalar gerekli.

Değişik ilgi, beceri, uzmanlık alanları olmalı "aydınım" diyenler için. Her aydınım diyen, öncelikle ağırlıklı çalışma ve başarılı olacağını umduğu alanını belirleyip, o yolda yürümeli. Ve orada başarılı olmalı. Aydınım diyenler için siyaset, siyasetçi olmak tek yol değil.

Aydınlar için 3 temel özerk çalışma alanı var. Birbirleriyle bağlantılı üç çalışma alanı:

1- Siyasal partili olma anlamında siyasetçi olmak, siyaset yapmak. Bu siyaset alanıdır. Siyasetin aracı partidir.

2- Kendisini şu ya da bu parti/egilimle direkt bağlı görmeyen, doğrudan halkı referans alan, halk adına siyaseti de artı ve eksileriyle eleştirebilen, araştırma, aydınlanma/aydınlatma işlevli bir özerk alan. Bu sivil alandır. Kürt aydını

Geri bir toplum, boynu bükük bir yaşamdan kurtulma ihtiyacı, modern bir iş bölümü ve kurumlaşmayı gerektirir. Her şeyle uğraşan hiçbir şeyle uğraşamaz. Her şey olmaya çalışan hiçbir şey olamaz. Bir iş bölümü gerekli.

siyatifleri böylesi bir alanda yer tutar.

3- Yine iktidar/güç mücadelesi dışı, sivil, özerk bir alan olan dil, kültür, sanat, edebiyat alanı vardır. Bu alan, Kürtler açısından temelli sahipsiz bırakılmış bir alandır.

Böylesi bir iş ve görev alanı bölüşümü bir çok şeyi yerli yerine oturtur. Bir çok karışıklığı giderir. İnsanı ataletten uzak tutar, toplumsal anlamda iş/güç sahibi yapar. Aydınım diyeni güvenli/itibarlı kılar, mücadele içindeki saygın yerine ve gerçek işine/gücüne kavuşturur. Siyasetin kalitesinin yükselmesine de katkı koyar.

Gerçekçilik, imkanlar, somut durumumuz neyi gerektiriyor?

Bu toplantıdan ne çıkarılabilir; bizi nasıl bir ortak görev çıkarma/iş görme anlayışı, nasıl bir ilk adım bekliyor? Mesele bunu belirlemede.

a- Yurtseverlik/halkseverlik ortak paydası dışında bir çok açıdan heterojen olan, öngörüler, öncelikleri, imkanları farklı olan insanlarız. Partileri, hareketleri, bireysel çabaları açısından farklı yerlerde duran bizler, siyasal bir ortak irade yolunda bir adım atmak için burada olamayız. Bu, somut durumu, gerçekliğimizi aşar. İstenirse bile böyle bir şansımız, arkasında durabilecek bir imkanımız da yok.

b- Pür siyaset iddiası olmayan, iç rekabetten uzak, bugüne kadar günahları ve sevapla-

ıyla taşı taşın üstüne koymuş, her seviyedeki siyasi/gayri siyasi çabayı Kürt halkının mücadelesi içinde gören bir demokratik anlayışla, bir aydın inisiyatifi oluşturmaya doğru yürümek... İhtiyaç duyulan, gerçekçi ve mümkün olan budur.

Olup bitenin adını iyi koymak gerekir. Şeyleri adlarıyla tanımak gerekir. Bu bir siyasal irade olma, siyasal güç yaratma platformu mu? Siyasal yaptırım gücü olan bir toplantı mı? Yok eğer değilse, nedir?

Bize kalırsa, bu toplantı platformu bir aydın inisiyatifi platformu niteliğindedir. Bunun için de pür siyasi, yaptırım gücü olan, arkasında durulabilecek kararlar alamaz.

Bu tip toplantılar geliştirilebilirse, zihinler berraklaşabilirse, çeki-düzen verilebilirse, bu çabalardan bir demokratik Kürt aydın inisiyatifi çıkabilir. Bunun böyle olduğu kabul görür, içselleştirilebilirse, yapabileceği işleri sıralamak, atacağı ilk adımı da göstermek gerekir.

Bu yolda ilk adım ne olabilir; bizi nasıl bir görev, nasıl bir iş bekliyor?

Bir internet sitesi ile kendisini ortaya koyacak bir fikir üretme/tartışma platformu. Ufku geniş, herhangi bir Kürt kesimine karşı olmayan, araştırmacı, birleştirici, Kürt sorununun fikri cephesini gündemde tutan, başka kesimlerle "Kürt sorunu"nu tanımlama tartışmaları yürüten, sorunun altını dolduran, tartışmaları her türden şiddet ve kaba güçten koruyan, Kürt çözümünü güncelleştiren bir çoğulcu Kürt Aydın sitesi... Böylesi bir site; varolan, ama bir türlü tepkicilikten, büyük söz söylemekten, Kürtler arası haksız rekabeti körüklemekten

uzaklaşamayan Kürt sitelerinden farklı, ayağı gerçeklere basan bir site olmalıdır. Böylesi bir site örnek bir model olabilirse, ileride yurt içinde/dışında aydın toparlanmasını, aydının mücadele içindeki özgün rolünü öne çıkarabilir. Böyle bir ilk adım, ardından başkaca ileri adımların yolunu açabilir. Niye ortak bir günlük gazete, bir radyo, bir televizyon kanalı doğmasın bu ilk ve mütevazı adımdan!..

Böylesi bir başlangıç, bir ilk adım, kimi aydınların partilerini geliştirmelerine, yeni partiler kurmalarına, yeni örgütlenmeler/birlikler gerçekleştirmelerine, herkesin başkaca işler yapabilmesine mani de değildir. Böylesi bir ilk adım, hiç kimsenin başkaca işlerine mani olmayan, sadece ve sadece bir farklı ortak iş alanıdır.

Böylesi bir site açılmaz mı? İlk etapta küçük bir işmiş gibi görünen, acil, önemli, gerekli bir iş. Çerçevesi, duruşu iyi belirlenmiş, ufku geniş, birlikçi, şiddeti dışlayan, çoğulcu düşünen, Kürt sorununu ve çözüm alternatiflerini tartışan, konuyu gündemde tutan, konuya ilişkin tartışmaları güncelleştiren bir fikir platformu...

Saçlarını değirmende ağartmamış, bir avuç hak-hukuk için çok acı çekmiş, çok faturalar ödemiş değerli insanlar,

Bir kuşak Kürt aydını daha yaşlanıyor, günahları ve sevaplarıyla gerilerde kalacak. Galiba onurlu bir ölümü hakkedebilmek de önemli. Gelecek kuşaklara örnek olmak, defterlerimizi yüz akıyla kapamak, geleceğe olumlu bir iz düşmek zorundayız.

mücadeleci dostlarla yıllardan sonra yeniden birlikte olmak çok güzel bir duygu.

Yıllardan sonra, bunca birikimlerden sonra, ortaklaşarak somut bir iş yapamaz mıyız? Gerçekçi, somut bir adım atamaz mıyız?

Sevgili kardeşlerim!..

Son olarak birkaç söz daha söylememe izin verin.

Biz Kürtler, Kürt olduğumuz için Kürdüz. Kürtlüğümüzün Arab'a, Acem'e, Türk'e, başkaca hiçbir halka zararı yok. Halkımızın başka halklara düşmanlığı yok, olamaz da. Onlarla yarışan, didişen, karşıdakinin hukukunu çiğnemek isteyen bir Kürtlük değil bizimkisi. İnsanız, hepimiz dokuz ay on günde doğduk diyen bir Kürtlük. Ben de varım, dilim-kültürüm-değerlerimle işte yaşıyorum diyen; farklı olalım, eşit olalım, kardeş olalım diyen bir Kürtlük. Özet olarak bizimkisi, eşit insan, eşit yurttaş, eşit halk olma mücadelesi...

Yeni dünya koşulları şimdi

daha farklı. Ortadoğu'da statüko sarsılıyor. İnkarcı politikalar çözülmeye mahkum. Kürt halkı hala isimsiz, adresiz bir halk olarak tutulmak isteniyor. Ama artık güneşi balçıkla sıvamanın imkanı yok. Yüz yıllık sorun artık bölgesel bir sorun olmanın ötesinde uluslararası bir sorun. Kürt sorununa bir çare bulunmadıkça Ortadoğu'ya demokrazi uğramayacak. Halklar eşit olmadıkça da gerçek bir kardeşlik olamayacak, hiç kimse de yatağında rahat uyuyamayacak. Bu bir açık gerçek.

Artık vakit geç. Bu saatten sonra yaşitlarımızdan yeni yol/dava arkadaşı edinmemiz neredeyse imkansız. Birbirimizi sevmek, saymak bir yerde zorunluluk. Bir kuşak Kürt aydını daha yaşlanıyor, günahları ve sevaplarıyla bir kuşak daha gerilerde kalacak. Galiba onurlu bir ölümü hakkedebilmek de önemli. Gelecek kuşaklara örnek olmak, defterlerimizi yüz akıyla kapamak, geleceğe olumlu bir iz düşmek zorundayız.

Hepinize sevgilerimi, dostluk duygularımı sunuyorum...

* 4 Eylül 2005 tarihinde Ankara'da düzenlenen toplantıya sunduğum metnin yeniden gözden geçirilmiş şeklidir.

Siyasi gelişmeler, Kürt sorunu ve Türkiye devrimci hareketi

✍ S. Çiftyürek

Kürt sorunu, günümüzde sadece Türkiye'nin değil, Ortadoğu'nun en temel sorunlarından biri haline geldi. ABD-İngiltere emperyalist blokunun geliştirdiği Büyük Ortadoğu Projesi (BOP) ile Kürt siyasal dinamiğinin bölge üzerindeki yeri daha da önem kazandı. Bölge üzerinde emperyal planları olan farklı emperyalist odakların Kürtlere dönük hesapları olduğu biliniyor. Kürt halkını baskı altında tutan işgalci, gerici, şoven rejimlerin de kendi aralarındaki çelişkilere rağmen, ortak paydaları olarak Kürt sorununda birlikte hareket ettiklerinin örneklerine tarihte çokça rastlandı. Güney parçasındaki Kürt Federe Dev-

leti'nin oluşumu ile birlikte, Kürtler karşısında İran, Türkiye ve Arap rejimlerinin yeni ortak arayışlar içerisine girdiklerini görüyoruz.

Genel olarak Avrasya üzerinde, özel olarak da Ortadoğu üzerinde yeniden paylaşım kavgasına giren emperyalist güç odaklarının hesapları belli; Kürt ulusal dinamiğini kendi planlarının bir kaldıraç haline getirmek. Kürt ulusal dinamiğini yedekleyerek, Türkiye, İran, Suriye ve genel olarak Arap rejimlerini kendi emperyal çıkarları doğrultusunda değişime zorlamak ya da daha fazla tavizle işbirliğini derinleştirmek. Başta ABD olmak üzere, emperyalist odakların Kürt yakla-

şımından derin kaygı duyan Türkiye, İran, Suriye ise bir yandan kendi aralarında mevcut statükonun devamı üzerinde daha fazla işbirliğine yönelerek Kürt ulusal dinamiğini bir kez daha boğmayı planlarken, diğer yandan B ya da C planı olarak, Kürt ulusal dinamiğinin engellenemez gelişimi karşısında, üniter rejimin sınırları içerisinde tutmanın arayışı içerisindedir. ABD'nin kendisine dönük askeri müdahale tehdidini hep gündemde tuttuğu İran ise özgün jeostratejik konumu nedeniyle tetikte bekliyor ve ABD-İsrail tehdidi karşısında kullanabileceği silahlarını açıklıyor. Muhtemel -ki bence yakın vadede zayıf- bir ABD as-

keri sardırısına karşı İran, Hürmüz Boğazı'nı kapatarak petrol akışını engellemek, günlük 4 milyon varil civarındaki kendi petrol üretimini düşürerek petrol fiyatlarının tırmanmasına yol açmak, Rusya ile Çin etkinliğindeki Şanghay İşbirliği Teşkilatı'na (ŞİT) üye olmak ve Ortadoğu geneline Şia dinamiğini harekete geçirmek niyetinde...

Burada altı çizilmesi gereken sorun şudur: Bölgenin mevcut siyasal ikliminde Türkiye, İran, Suriye rejimleri değişim yerine, mevcut statülerinin devamı üzerinde ısrar ediyor. Esas önemli olan; Türk, Fars, Arap halklarının ABD'nin Irak'ı işgalinden, kendi ülkelerine dönük de bir tehdidi algılamaları ve (rejimlerin de yoğun propagandasıyla) kendi devletlerinin izledikleri siyaset etrafında birleşme eğilimidir. Bu eğilim en net çizgilerle Türk halkında görülüyor. Bölgeye dönük emperyalist saldırı, halklarda, emperyalizme olduğu kadar kendi şöven, işbirlikçi rejimlerine karşı da tutum almak yerine, kendi gerici rejimlerinin (devletlerinin) etrafında birleşmek gibi tehlikeli bir şöven-milliyetçi eğilimin gelişmesini tetikliyor.

Potansiyel olarak bir halk için toptan gerici veya ilerici denilemez. Türk, Arap, Fars halkları için yukarıdaki değerlendirmeden hareketle "gerici", "tutucu" demek yanlış olur. Halkları gerici, tutucu ya da ilerici, devrimci siyasal perspektife yönlendiren, içerisinde yaşadıkları koşullar ve özel olarak da halkları etkileyip yönlendiren siyasal dinamiklerdir. ABD emperyalizminin bölgeye dönük açık askeri işgali, bölge devletlerinin bu askeri saldırıdan kendilerine dönük

Türkiye, İran, Suriye komünist hareketleri, sabah-akşam "Kürtlerin ABD'nin işbirlikçileri olduğu"nu tekrarlamak yerine, bu muazzam potansiyelin bölge halkları lehine nasıl harekete geçirileceğinin üzerinde kafa yorsalar daha yararlı sonuçlar üretirler.

de algıladıkları tehditten hareketle halkı kendi tutucu, şöven siyasetleri etrafında birleştirme yönünde sürdürdükleri propaganda; sol, komünist hareketin zayıf oluşu ve her ülkede belirli bir sol damarın sosyal şöven bir tutumla kendi devletleri yanında saf tutma siyasetini izlemeleri gibi gelişmeler, egemen ulusların mevcut statükonun devamından yana şöven-milliyetçi siyasete yönelişlerini güçlendiriyor.

Kürtler yönünden tablo farklı. Kürt halkının (Güneylilerin belli kazanımları hariç) kaybedeceği hiçbir şey yoktur. Kürt halkının Ortadoğu'da çıkarı, mevcut statükoyu aşacak değişimden yanadır. İran'da, Suriye'de ve Türkiye'de değişimin dinamiği olabilecek güçlü bir Kürt potansiyeli var. Kürt halkı haklı davası uğruna siyasallaştı, bu bir süreç olarak gelişiyor. Kürt ulusal demokratik potansiyeli X ya da Z örgütünün etki gücünün ötesinde bir siyasal gücü temsil ediyor. Kürtlerin de artık giderek hem özgün (parçasal) hem de genel vazgeçilemez siyasal çizgileri oluştu, oluşuyor. Kürt ulusal demokratik potansiyeli yönünden kilit sorun şudur; kimin nasıl bir siyasetle bu potansiyeli yönlendireceğidir? Ya ilerici-yurtsever, komünist hareket ve siyaset, bu büyük potansiyeli hem Kürt halkı hem de bölge halkları lehine değerlendirecek ya da emperyalizm devreye girecek ve halklar aleyhine bir si-

yasetle değerlendirecek.

Türkiye, İran, Suriye komünist hareketleri, sabah-akşam "Kürtlerin ABD'nin işbirlikçileri olduğu"nu tekrarlamak yerine, bu muazzam potansiyelin bölge halkları lehine nasıl harekete geçirileceğinin üzerinde kafa yorsalar daha yararlı sonuçlar üretirler. Ezen ulus şövenizmiyle bağlarını kesin bir tutumla koparan Kürt halkının kendini özgürce yönetme hakkını (UKTH) savunarak, halkların kardeşliğini öne çıkaran bir siyasetle yaklaşabildikleri oranda, Kürt ulusal demokratik potansiyelinin emperyalizm tarafından değerlendirilmesinin bariyeri olabilirler.

Emperyalizmin kalıcı dostu ya da düşmanı olmadığını, çıkarlarının gereği olarak dost ile düşmanlarının şekillendiğini ve bunların geçici, değişken olduğunu, siyasetten az çok anlayan herkes bilir. Tarihte bunun yeterince örneği vardır ve en iyi örnek de Kürtlerdir. Kürt halkı kadar emperyalist siyasetten darbe almış bir başka halk az bulunur. Başta ABD olmak üzere emperyalist odaklar, Kürt halkını bir çok kez arkadan vurdular, bölge gerici devletleri ile ittifak içerisinde Kürt ulusal özgürlük mücadelesini boğdular. Emperyalizm halkların düşmanıdır. Bu genel belirleme Kürt halkı için de dün olduğu gibi bugün de geçerlidir. Türkiye solunun üzerinde bolca siyaset yaptığı Güneyli Kürt ulusal hareketinin bile başta ABD ile ciddi sorunlar yaşadığı bilinmelidir. Güneyli Kürtler için, ABD-İngiliz blokunun Irak'taki varlığı kadar yokluğu da bir sorun. "Bugün Kuzey Irak'ta Kürtler bağımsız Kürdistan'ı ilan etmiyorlarsa, bunun nedeni gerçek egemen gücün ABD oluşu-

dur. Kürtler açısından ABD'nin varlığı bir dert, yokluğu daha büyük bir dert haline gelmiş durumdadır." (Fikret Bila, 28.8. 2005, Milliyet Gazetesi)

Kürtlerin, dinsize karşı imansıza sığındıklarını daha önce yazmıştım. Bölgenin dört gerici devletinin kuşatması altında bulunan Güneyli Kürt Feder Devleti için şimdilik ABD'nin yokluğu bir sorun olur. Türkiye ve İran'ın Güney'e yönelik askeri hareketini engelleyecek Türkiye ya da İran komünist, ilerici hareketi zayıf, dolayısıyla halkları harekete geçirip saldırıya karşı içten duvar örebilecek bir siyasal güç oluşturulamıyor. Güneyli Kürt halkı, ezen ulus halkının ve devrimci siyasetinin geliştireceği dayanışmadan yoksun olunca, ABD'nin yokluğu halen ciddi bir dert olur. Türkiye ya da İran rejiminin askeri saldırılarını durduran, içten duvar olarak ifade ettiğimiz halkların devrimci muhalefeti değil, ABD'nin Irak'taki askeri varlığıdır. Acı ama gerçek olan budur! Bu açmazın aşılması, Kürdistan Komünistleri olarak bizim olduğu kadar, bölge komünist hareketinin de sorunudur. ABD'nin varlığının ise nasıl bir dert olduğunu anlatmaya bile gerek yok. Emperyalist ABD'nin dünya halklarına dönük izlediği siyaset tam anlamıyla kan, katliam ve sömürüyle yüklü bir kirli tarihtir.

Türkiye rejimi gerilim yaşıyor

Kürt sorunu, Ermeni ve diğer azınlıklar ile Kıbrıs sorunu ve bütün bu sorunların bir biçimiyle ilişkilendiği ya da ilişkilendirildiği AB süreci, Türkiye rejimini geriyor. Gerek rejimin esas aktörleri, gerek Kemalist

Türkiye ya da İran'ın askeri saldırılarını durduran, içten duvar olarak ifade ettiğimiz halkların devrimci muhalefeti değil, ABD'nin Irak'taki askeri varlığıdır. Acı ama gerçek olan budur! ABD'nin varlığının ise nasıl bir dert olduğunu anlatmaya bile gerek yok.

elitten bürokrat, köşe yazarları ve giderek seslerini yükselten Kemalist sol, hatta kimi 'sosyalist' siyaset, Türkiye'nin ve Türklüğün dört bir yandan kuşatıldığı üzerinde topluma dönük yaygın bir propaganda geliştirmiyorlar. 60 yıllık müttefik ABD'nin Türkiye'yi ileride "işgal edeceği"ni, AB'nin "sinsice Sevr'i yeniden geliştirdiği"ni, Güney sınırında "büyük tehlike olarak Kürt devletinin kurulduğu"nu, içeride "bölücülük ve irtica tehlikesinin büyüdüğü"nü, bunların toplamında devletin "bekası tehlike altında" denilerek, toplum izlenen gerilimli siyaset etrafında birliğe davet ediliyor.

Siyaset tablosuna bir başka açıdan bakıldığında ise; bu kesimin içinde özellikle de Doğu Perinçek'in liderliğindeki İP'in başını çektiği Sol-Kemalist siyaset, 80 yıllık Kuzeyli "düşman"ı, sosyalizm yıkılınca artık tek dost olarak ileri sürüyor. "Ne AB ne ABD, bağımsız Türkiye" şiarıyla Rusya ile Çin'in etkinliğindeki ŞİT'i esas müttefik olarak öne çıkarıyor. Avrasyacılık akımını temsil eden bu kesim, MHP ve ülkücü hareketle de yer yer örtüşen bir siyaset izlemekteler. Avrasyacılık siyaset akımı içinde, daha çok albaylar kademesinde olmak üzere ordu saflarında giderek büyüyen bir damar da yer alıyor.

Diğer bir güç odağı, AB sürecini kendi sınıf çıkarları ve geleceği açısından kaçınılmaz

görerek savunan büyük sermayedir. Mevcut AKP Hükümeti, yer yer ordunun "balans ayarları"yla zik-zaklar çizse de, esasen sermayenin rotasında AB sürecinin savunucusudur.

Rejimin kendi içindeki üçüncü bir güç odağı olarak ise; AB sürecini savunan ama temkinli yaklaşan, AB'yi ABD'den de kopmadan, hatta Rusya ve Çin eksenine de her ihtimale karşı yedek bir alternatif olarak hazırlanılması gerektiğine inananlardır. Bu güç odağı; ordunun üst yönetimi, cumhurbaşkanı ve devletin üst bürokrasisi ile D. Baykal liderliğindeki CHP ve bunların etkilediği güçlerdir. Bu güç odağı Atatürk'ün "muassır medeniyet" olarak görüp işaret ettiği Batı'yla özdeşleşen AB sürecini savunuyor. Hatta Güney'deki Kürt Devleti varlığının giderek belirginleşmesi ve bunun Kuzey Kürtleri üzerindeki etkisinden hareketle Türkiye'nin "bölünmez birliği"ni AB'ye katılmakta görüyor. "Türkiye AB'nin tam üyesi olursa, tıpkı İspanya, İngiltere gibi bölünmez birliği doğrudan AB'nin sorunu olur" yaklaşımıyla AB sığınılacak bir liman olarak da görülüyor. Fakat bu güç odağının zihnini "ya AB Türkiye'ye tam da yarı yolda 'hayır' der de bizi iki arada-bir derede bırakırsa, işte ozaman darma-duman oluruz" kaygısı meşgul ediyor. Bu üçüncü güç odağı, hem Avrasyacı güç odağı ile hem de AB'yi savunan odakla yer yer örtüşen, yer yer de çatışan bir ilişki içindedir. Resmi siyasetin gereği olarak AB'den yana tavır alırken, "devletin bekası" gereğince Avrasyacı güç odağıyla da ilişki sürdürmektedir. Fakat, AB savunucuları ile Avrasyacı odak arasın-

daki çelişkiler gittikçe derinleşiyor ve 3 Ekim sonrası süreçte beklenmedik kırılmalara yol açabilir. Her odakla ilişki içinde olan üçüncü odak da, birinden yana net saf tutmak zorunda kalabilir.

Türkiye rejimi belirttiğimiz nedenlerle geriliyor, dahası kimi odaklarca gerilim bilinçli olarak topluma taşınıyor.

Radikal'e konuşan Emekli Koramiral Atilla Kıyat, Neşe Düzel'in "Siz AB'yle tam müzakerelerin başlayacağı bir dönemde terörün artmasını nasıl yorumluyorsunuz?" sorusuna şöyle cevap veriyor: "İki şekilde yorumlanabilir bu. Türkiye Cumhuriyeti Devleti'ni yönetenler arasında, demokratikleşmenin Türkiye'yi böyleceğine inanan bir grup var. Kürtler arasında da 'bu demokratikleşme bizim davanın sonunu getirir' diye düşünenler var." (Aktaran Ekrem Dumanlı, Zaman Gazetesi, 1.9.2005) Kıyat, bu iki zıt kutbun ittifak ettiği ve 'terör'ün bundan tırmandığı görüşünde. Devlet içindeki odakların özellikle Mersin bayrak provokasyonundan bu yana terörü bilinçli geliştirdiği açık. Fakat Kürtler içerisinde, "demokratikleşmenin davanın sonunu getireceği"ne inanıp karşı çıkacakların olduğuna inanmıyorum.

Mersin bayrak olayından sonra düğmeye bilinçli basıldı ve belli odaklar harekete geçirildi. Maçka, Akçakoca, Bozüyük, Cunda, Seferihisar vb yerlerdeki linç olaylarında halk galeyana kendiliğinden gelmiyor, bilinçli çabalarla getiriliyor. Halkın "milli hisleri" kendiliğinden kabarmıyor, amaçlı olarak körükleniyor. Yani halk kendiliğinden bir araya gelip saldırmıyor, organize ediliyor,

Bir yandan kaymakamı, polisi, MHP'si eliyle halk Kürtlere karşı kışkırtılıyor, sardırganların sırtı sıvazlanıyor, diğer yandan "sağduyu" çağrıları yapılıyor. Kime? Kürtlere! Deniliyor ki: "Sesinizi çıkartmayın, yoksa sizi de Ermeniler, Rumlar, Yahudiler gibi temizleriz!"

saldırılıyor. Sonra da bunun adına "iç çatışma ortamına sürükleniyoruz" deniliyor ve sözde tarafsız duran ordu da olayları önlemek için müdahale etmiş oluyor. Bir yandan kaymakamı, polisi, MHP'si eliyle halk doğrudan Kürtlere karşı kışkırtılıyor, sardırganların sırtı sıvazlanıyor, diğer yandan ise "sağduyu" çağrıları yapılıyor. Kime? Kürtlere! Deniliyor ki: "Sesinizi çıkartmayın, yoksa sizi de Ermeniler, Rumlar, Yahudiler gibi temizleriz!"

Milliyetçi-şöven basında, yüzlerce internet sitesinde, "Kürtleri yakalım" ya da "Bu yaratıkları ülkemizden kovalım" propagandası yapılıyor. Birkaç yıl öncesine kadar, Türk kamuoyunda ve hatta MHP'de öne çıkan "Kürt-Türk kardeş, ayırım yapan kallesiz" propagandası giderek yerini "Kürtler kallesizdir" vurgusuna bırakıyor. Her kötülüğün, geriliğin, tehlikenin ardında Kürdün görülmeye başlandığı bir sürece adım atılıyor. Bu durdurulmazsa, bundan azınlık halklar zarar görür.

Dün Ermeni, Rum karşıtlığı, bugün Kürt karşıtlığı devletin belli odakları tarafından bilinçli geliştiriliyor. Amaç; devletin (ordunun) etrafında birleşmiş, hazır kıta bekleyen şöven-milliyetçi kitle hareketini diri tutmaktır.

Kürt sorunu başından beri hep 'terör' sorunuyla özdeş gibi kamuoyuna sunuldu. Rejim ve şöven-milliyetçi siyaset ister silahlı ister silahsız olsun

Kürt mücadelesini hep "terör" diye damgalayıp bir "güvenlik sorunu" olarak gördü ve öyle davrandı. Dün silah kullanana "terörist" denildi, bugün "Kürdüm, ulusal haklarımı istiyorum" diyenlere "terörist, bölücü" denilecek. Taha Erdem, "Geçen hafta sonu olayları Kürt sorunuyla terör sorununu birlikte düşünenleri çoğalttı" (Radikal 8,9,2005) diyorsa, herkesin bunun üzerinde düşünmesinde yarar var.

Son olayların tırmanmasında DEHAP ya da DTH taraftarlarının Gemlik yürüyüşünün manasızlığı ortada. Amaç nedir, belli değil. Amaç Öcalan üzerindeki tecritin kaldırılmasıyla barış talebini dile getirmekse, bunu Gemlik'e gitmeden -ki gidilemeyeceği belliyken- belli başlı kentlerde kitlesel eylemlerle yapabilirlerdi. Öcalan'a özgürlük talep etmek ayrı, Kürt halkının ulusal istemlerinin adresi olarak illa da Öcalan diye ısrar etmek ayrı şeylerdir. Yine Öcalan'ın üzerindeki tecritin kaldırılması talebiyle, "barış ve sağduyunun adresinin illa da ve sadece Öcalan olacağı" ısrarı ayrı şeylerdir. Ve bir halkın geleceğini barış ve özgürlük taleplerini kişi üzerinden geliştirmek yanlış, sürece katkı sunmaktan uzaktır. Ayrıca, neden tam da bu süreçte, iki aydır Öcalan avukatlarıyla görüştürülmüyor, tecrit siyaseti uygulanıyor? Terzinden de, Öcalan'ın kendisi de 3 Haziran'dan bu yana neden görüşe çıkmıyor? Bilindiği gibi Öcalan 3 Haziran'dan sonra "Bu koşullarda görüşe çıkmayacağım" demişti. Gerekece olarak görüşme anında "resmi" görevlinin bulundurulmasını belirtmişti. Zaten başından beri tüm görüşmelerinin kayda

alınıp görüntülediği biliniyor.

Azınlıklar üzerinden Kürtlere mesaj!

İttihat Terakki, Anadolu'nun Türkleştirilmesi hedefi doğrultusunda Rumların, Ermenilerin, Yahudilerin Anadolu'dan sürülmesini, Kürtlerin ise entegre ve asimilasyonunun gerçekleştirilmesini kararlaştırır. Karar yürürlüğe konulur ve Cumhuriyet rejiminin de benimsediği karar doğrultusunda günümüze kadar epeyce yol alınır. 1915-16 Ermeni tehciri; 1923'te Rumların kitlesel mübadeleyle Türkiye'deki varlıklarının azaltılması; 1942'de Hıristiyan azınlıkları hedef alan bir uygulama olarak Varlık Vergisi Yasası'nın yürürlüğe konulması; 6-7 Eylül 1955'te İstanbul'da Hıristiyan azınlığa dönük saldırılar...

Bu belli başlı tarihi önemdeki olayları burada açmaya gerek yok, sadece güncelliği nedeniyle 6-7 Eylül olayları üzerinde birkaç cümle ile duracağım. Özel Harp Dairesi eski başkanlarından ve MGK eski Genel Sekreteri Emekli Orgeneral Sabri Yirmibeşoğlu, 9.6.1991 tarihli Tempo dergisinde, "6-7 Eylül 1955'te gerçekleşen saldırılar Özel Harp Dairesi'nin işiydi. Ve muhtemelen bir örgütlenmeydi. Amacı na da ulaştı" diyordu. Neydi amaç? Birinci amaç; Anadolu'da ve 1950'lerde ise özellikle İstanbul'da müslüman olmayan azınlıkların nüfusunu azaltarak Türkleştirmeyi pekiştirmek; ikinci amaç ise mülkiyetin ve sermayenin genel olarak İslamlaştırılması, özel olarak da Türkleştirilmesiydi. Bu amaçla Anadolu'daki Ermeniler başta olmak üzere gayrimüslimlerin önce İstanbul'a sürül-

Malatya, Adıyaman, Urfa, Muş, Bitlis, Van, Mardin, Diyarbakır'da az ya da çok Ermeni, Süryani, Rum gibi halkların yaşadığı doğrudur. Ve maalesef günümüzde azınlık bile denilmeyecek kadar nüfusları azalmıştır. **Bunun sorumlusu kim?**

mesisi, sonra oradan da kovulması planlanmıştı. Ki 1950'li yıllarda İstanbul seçmeninin hala %30'unu müslüman olmayan halklar oluşturuyordu.

Şimdi asıl değinmek istediğimiz soruna ilgili, önce Taha Akyol'u dinleyelim:

"Prof. Osman Turan'dan öğreniyoruz ki, Türklerin Anadolu'ya girmesinden önce, Doğu ve Güneydoğu Anadolu'nun pek çok yerinde, şehirden şehire değişmek üzere Ermeniler ve Süryaniler çoğunluğu oluşturuyordu, hatırı sayılır bir Rum nüfusu da bulunuyordu.

Mesela Malatya'da Ermeniler ve Süryaniler; o zaman adı Hısn-ı Mansur olan Adıyaman'da, Harput'ta, Muş, Bitlis ve Van'da Ermeniler; Urfa, Mardin, Hasankeyf, Silvan ve Diyarbakır'da Süryaniler, biraz da Yahudiler yaşıyordu.

Prof. Turan, 1070 yılındaki Urfa nüfusunu örnek verir; 20 bin Süryani, 8 bin Ermeni, 6 bin Rum ve Frenk." (Taha Akyol, Milliyet Gazetesi, "Anadolu'da Türkler ve Kürtler" başlıklı yazıdan.)

Bunları belirtmesi güzel, bir de Türkler gelmeden önce, Anadolu'da, Marmara, Ege, Karadeniz'de ve Trakya'da kimler, hangi halklar yaşıyordu ve bunlara ne olduğunu yazsa daha da iyi olurdu.

T. Akyol'un Prof. Turan'dan hareketle aktardığı nüfus oranları ve yerleşim haritasının doğruluğunu ve yanlışlığını burada tartışmıyorum, yeri değil.

Malatya, Adıyaman, Urfa, Muş, Bitlis, Van, Mardin, Diyarbakır'da az ya da çok Ermeni, Süryani, Rum gibi halkların yaşadığı doğrudur. Ve maalesef günümüzde azınlık bile denilmeyecek kadar nüfusları azalmıştır. Bunun sorumlusu kim? Bunları K. Kürdistan coğrafyasından kim, hangi siyaset temizledi? Taha bey bu soruların yanıtları üzerinde neden durmuyor? Sorumlunun kim ve hangi siyaset olduğunu yukarıda birkaç cümleyle özetlemeye çalıştım. Önce İttihat Terakki, sonra Türkiye Cumhuriyeti'nin izlediği siyaset bundan sorumludur. Ve elbette bu siyasete alet olan Kürt egemen sınıfları da!..

K. Kürdistan'da sözü edilen halkların yaşadığının aklınıza gelmesi iyi de, fakat Kürt sorununun güncelleştiği bir evrede aklınıza gelmesi ve bu sorunu işlemeniz hiç de hayra alamet değil. Şu mu deniliyor:

"Bu toprakları Ermeni, Süryani, Rum'dan temizledik, şimdi size mi verelim!?! Bunu aklınızdan çıkarın, İttihat Terakki'nin ta 100 yıl önce belirlediği politika gereği, Kürtlerin tek hakkı vardır: Türkleşmek! Buna karşı direnirseniz, adı geçen halkları nasıl temizledikse, sizi de temizlemesini biliriz!.."

Kısacası, bu halklar üzerinden Kürtlere verilen mesaj korku ve sindirmedir.

Kürt sorunu: Adı var, tarifi ve çözümü yok!

Türkiye Cumhuriyeti kurulduğundan bu yana, Kürtlere Türk olmak, Türkleşmek dışında hiçbir siyasal, kültürel hak tanımayan bir yaklaşımı sürdürdü. Dolayısıyla bu yaklaşım silahlı ya da silahsız mücadele

biçiminden bağımsız olarak, Kürtlerin kendi ulusal taleplerini öne sürmesi kendi başına rejim tarafından çatışma ve gerginliğin nedeni kabul edildi. Önce "Kürdüm" demek suçtu, bu aşıldı. Ardından Kürtlerin ulusal taleplerini ileri sürmesi suç sayıldı. Ardından bu da kısmen aşıldı, şimdi "Kürdün talepleri var, ama bunlar tek millet, tek bayrak, tek dil, tek ülke, tek devletin çerçevesinde olmalı" deniliyor. Bu yaklaşım Kürdü yok saymanın, Kürde Türkleşmeyi dayatmanın bir başka uygulamasıdır. Her şey bir yana, Kürtlere anadilde eğitim hakkı tanınıp yürürlüğe konulmazsa, orta vadede yeni kuşak zaten Türkleşecektir.

"Kürt yok, Türk var" dayatmasından, "Kürtler var, ama Kürt sorunu yok, terör sorunu var" noktasına gelindi. Şimdi "Kürt sorunu var, ama tek millet, tek bayrak, tek dil, tek devlet altında çözümü aranmalı" deniliyor. Başbakan Erdoğan, Ankara'da aydınlarla görüşmesinde, "Kürt sorunu var. Devlet geçmişte hatalar yaptı" vurgusuyla bir açılım sundu. Ancak hemen ardından gittiği Diyarbakır'da ise "Kürt sorunu var, fakat bu sorunu tek millet, tek dil, tek bayrak, tek devlet çerçevesinde daha fazla demokrasi ve siyasetle çözeceğiz" diyerek, Ankara'daki açılımı Diyarbakır'da boğdu. Bu çerçevede Kürt sorununu çözmek bir yana, varlığı bile tarif edilemez. Belirtilen 'tek'ler içerisinde Kürt sorununa çözüm bulunamaz, çünkü dayatılan tekçi yaklaşım, "Kürt yok, herkes Türk'tür" demekle aynı şeydir.

Türk aydın ve köşe yazarları da Kürt sorununda büyük çoğunlukla rejim ve hükümet gibi düşünüyor.

Bir millet, bir halk, sosyolojik ve kültürel olarak var olacak, ama siyaseten var olması sakıncalı olacak(!) Böyle bir garabet yeryüzünde görülmemiş. İşte ezen ulus şovenizminin esiri olmak buna denir.

"Ama Türkiye siyaseten 'iki halklı' kabul edilecekse, bu kaçınılmaz olarak bazı illerimizin 'Kürdistan', diğer bütün Türkiye'nin 'Türkistan' olması sürecini ateşler! Bin yıllık sürecin böyle tersine çevrilmesinin ne büyük facialara yol açacağını belirtmeye gerek bile yok! Türkiye'nin bugünkü yapısı, bayrağı, resmi dili ve vatandaşlık kurumu asla yapay kurgular değildir, bunlar bin yılın içinden gelmektedir. 'Hadi olmadı, başka türlü deneyelim' denilemez." (Taha Akyol, Milliyet Gazetesi, 24.8.2005) Ve T. Akyol, Kürt sorununun çözümünü "bireysel demokratik özgürlükleri geliştirmek"te görüyor.

E. Fuat Keyman da aynı görüşte: "Kürt sorunu milliyetçilik ekseninden kopartılarak hak ve özgürlükler temelinde çözüm üretme olasılığı"ndan söz eder. (Radikal, 7.8.2005)

Tarik Akan, "Okullarda Kürtçe eğitime karşıyım. Bu cumhuriyet içinde 'ikinci cumhuriyet' demektir. Türkiye'yi kaosa götürür." (Milliyet 26.09.2005)

'En demokrat' Nuray Mert de sorun Kürt sorunu olunca farklı düşünmüyor: "Kürtçe'nin ikinci resmi dil olarak kabulü gibi önerileri fazlasıyla sorunlu buluyorum." (Radikal)

T. Akyol'un son birkaç aylık yazılarını irdeleyen görür ki; Kürtlerin ayrı bir millet ya da halk olduğu gerçeğini örtük de olsa kabul eder. Ama siyaseten

Türkiye'de "iki halklı" olmayı yanlış ya da sakıncalı bulur. Bir millet, halk, sosyolojik ve kültürel olarak var olacak, ama siyaseten var olması sakıncalı olacak(!) Böyle bir garabet yeryüzünde görülmemiş. İşte ezen ulus şovenizminin esiri olmak buna denir. Kürtler bir millet (halk) olacak, ama siyasal, hatta ana dilde eğitim gibi kültürel hakları bile olmamalı(!) Olursa, "sakıncalı" olurmuş, Türkiye'yi "kaosa" sürüklemiş(!) vb. Kürtler bir halk, ama haklarına gelince siyasal değil, bireysel özgürlüklerle sınırlı olmalı diye öneriyorlar Türk aydın ve siyasetçileri. Bir köyün, mahallenin, ilçenin, kentin, hatta işyeri veya kooperatifin bir kolektif kimliği ve ortak hak ve talepleri olur, ama bir halkın, ortak siyasal, hatta dil gibi ortak ya da kolektif hakları olmamalı(!) Neden? Çünkü 1000 yıllık ortak Türk ve Kürt tarihi tersine çevrilememiş, çevrilmeye kalkılırsa "büyük facialara yol açacak" mış(!).. Kısacası devletiyile, hükümetiyle, siyasal parti ve aydınlarıyla Türk siyasetinin Kürtlere reva gördüğü budur.

Kürtler ile Türklerin ve diğer azınlık halkların bin yıllık ortak yaşamlarının bilincindeyiz. Kürt Komünistleri olarak bunun altını defalarca çizdik ve ayrılmanın hiçbir halka yarar getirmeyeceğini belirttik. Kürt halkı bu beraberliğin bozulmasını istemiyor, fakat bunun bedeli Kürtlerin Türkleşmesi ise buna hayır diyor. Halklar arası oluşan ekonomik, sosyal, kültürel ve demografik entegrasyon ve ilişkilerden -ki bunlar, halkların iradesine rağmen geliştirilse de artık dikkate alınması gereken önemli olgulardır- çıkarılacak sonuç; ezen ulus dışındaki ulus ve azınlıkların reddini esas

alan bir siyasal çözüm olamaz. Çıkarılması gereken sonuç; halkların özgür ve kardeşçe birlikte yaşamıdır. Bunun siyasal çözümü de federasyondur. Federasyon tezi halen Türk rejimi ve siyasetince "ayrılıkçı", "bölücü" olarak algılanıp reddediliyor. Fakat gelişmenin belli bir evresinde, tıpkı Kanada, Rusya, Belçika, İsviçre, hatta şimdiki Irak'ta yaşandığı gibi Türkiye'de de federasyon tezi birlikteliğin harcı ya da perçini olarak görülecektir.

Ankara toplantısı ve yapılması gerekenler

Ankara'da 4 Eylül 2005'te yapılan toplantı bir ilk adımdır, ne abartılmalı ne de küçümsemeli. Esas bundan sonra yapılacak olan çalışmalara odaklanmalıyız.

Sorun ya da arayışın özü; komünistinden ulusal demokratik yapı ve bireylere varana kadar zengin farklılıkları içeren Kürt siyasal dinamiğinin ortak payda etrafında birliğini adım adım geliştirebilmektir. Arayışın odağında ortak bir partiye varmak hedefi bulunmuyor. En azından MESOP-G olarak bizim böyle bir hedefimiz yoktur. Hedef; farklı parti, grup ve hatta bireylerin ortak payda olan ulusal sorunun çözümünde bir araç olarak cephe ya da benzeri bir örgütlenmeyi yaratılabilmektir. Bu uzun ve sorunlarla yüklü bir yürüyüş demektir. Bugünden yapılması gerekenleri şöyle özetleyebiliriz:

a- İlk toplantı zengin bir bileşenle gerçekleşti. Ancak başta DEHAP, DTH ve Şerafettin Elçi grubu olmak üzere önemli bir ulusal demokratik damarı içermiyordu. Önümüzdeki ikinci toplantıya, katılmayanla-

Cephe ya da benzeri birlik siyaseti için kapsayıcı, toparlayıcı bir fikri (düşünsel) altyapı gerekiyor. Bunun oluşturulması için öncelikle herkesin kendi bulunduğu siyasal zeminden ortak paydaya varması gibi bir açılıma ihtiyaç vardır.

ra çağrı yapılarak bu eksiklik giderilmeye çalışılmalı. Dahası, oluşturulan Çalışma Grubu adına yayınlanan açıklamanın da içeriğine uygun ilkesel bir tutumla, tüm Kürt ulusal demokratik güçlerinin geniş birliği hedefi sürekli diri tutulmalıdır.

b- Cephe ya da benzeri birlik siyaseti için kapsayıcı, toparlayıcı bir fikri (düşünsel) altyapı gerekiyor. Bunun oluşturulması için öncelikle herkesin kendi bulunduğu siyasal zeminden ortak paydaya varması gibi bir açılıma ihtiyaç vardır.

c- Birlikte hareket etme arayışında olan farklı parti, grup ve bireyler, birbirlerine dönük düzeyli ve derinlikli ideolojik, felsefi mücadeleyi sürdürürken, aynı süreçte ortak payda olarak ulusal özgürlüğü öne çıkarabilmeyi ve politik olarak dışındaki güçleri inkar ve rencide edici, aşağılayıcı üsluptan kaçınmayı başarabilmelidirler.

d- Aceleci, erken sonuç alıcı davranışlardan uzak durmak gerekiyor. Birinci adım; Çalışma Grubu'nun kalıcılığını sağlamak ve ikinci toplantıyla yeni bir adımı geliştirebilmektir. İkinci adım; bu platformun panel, konferans, basın açıklaması vb etkinliklerle halka taşınmasını başarabilmek olmalıdır.

Ankara toplantısıyla ilgili, burjuva medya epeyce karşı propaganda yaptı. Sorunu kamuoyuna olduğundan farklı sunmak için çaba harcadı.

Toplantı öncesinde ısrarla, "Öcalan karşıtı cephe" diye arayışı sundu. Toplantı sonrasında Çalışma Grubu adına yapılan açıklamaya rağmen bu tutumunu sürdürdü. Milliyet başta olmak üzere burjuva basınının bu tutumunu anlıyoruz. Fakat Evrensel ve Özgür Gündem'in tutumunu anlamakta halen güçlük çekiyoruz. Milliyet'in haberini aynen yayınladılar. Kendilerine Milliyet'teki haberi tezip eden metin iletilmediği halde yayınlamadılar. Dahası, Çalışma Grubu'nun açıklamasını da, iddia ettiklerinin tersi bir içerikte olmasına, yani Kürdün Kürde karşı bir cepheleşme içerisinde olmadığı, tersine herkesi kapsayan birlik arayışı vurgusu yapılmış olmasına rağmen yayınlamadılar.

Ayrıca Evrensel Gazetesi'nde Çetin Diyar imzalı "Neyin Arayışı" başlıklı, düzeysiz ve birilerine (etkin olan güce) yamanma çabası her satırında kokan bir makale yayınlandı. Söz konusu yazıda, "Başbakan Erdoğan'ın, en son 'terör örgütüyle masaya oturacak kadar devlet terbiyesinden uzak değiliz' açıklamasıyla ortaya koyduğu demokratik Kürt hareketini muhatap almama ve 'terörle mücadele' konsepti çerçevesinde PKK ve Apo'suz bir çözümün dayatma politikaları, düne kadar sesi soluğu çıkmayan 'Kürt çevreleri'ni harekete geçirdi" deniliyor.

Yazının devamında da; "Hükümet yanlısı medya eliyle yeni bir 'Kürt aydın' tipi yaratılarak bu kişi ve çevreler, Kürt hareketine, onun devrimci demokratik birikimlerine saldırı için her an görev başında bulunan 'hazır kıtalar' olarak kullanılmaktadır... Her devrin ada-

mı Abdülmelik Fırat'tan 'sosyalist' Sinan Çiftiyürek'e, liberal Ümit Fırat'tan İslamcı Altan Tan'a kadar farklı kişi ve çevreleri bir araya getiren nedir? Bu sorunun yanıtı bilinmez değildir. Bütün bu farklı görüşleri 'birleştiren' demokratik Kürt hareketi karşıtlığına soyunan 'ortak payda'larıdır" görüşü ileri sürülüyor. (Evrensel Gazetesi, 05.09.2005)

Çetin Diyar dostumuz bunları söylüyor. Bunlarla ilgili söylenecek çok şey var. Fakat birincisi yazı bir hayli uzadı, ikincisi birlik arayışını öne aldığımız bir evrede, ayrıntıya girmek istemiyoruz. Sadece birkaç noktayı belirteceğim.

Birincisi; "demokratik Kürt hareketi" diye kastettiği DEHAP, DTH'nin avukatlığını yapmayı neden Çetin Diyar üstleniyor? DEHAP ve DTH kendilerini savunamazlar mı ki Çetin Diyar dostumuz kılıcını çekmiş onları savunuyor? İkincisi; Ankara toplantısı-

Ezilen ulusun komünistlerini kendi ulusal demokratik güçleriyle ittifak arayışına girince sosyalist saymayan Diyar, EMEP'in, kirli savaşın en yoğun yaşandığı dönemde Başbakan Yardımcısı olan Karayalçın liderliğindeki SHP ile ittifak yapmasına ne diyor?

nın seçtiği Çalışma Grubu'nun yayınladığı açıklama Evrensel'e de gönderildi. Çetin Diyar ve gazetenin yayın yönetmeni açıklamayı okuyunca ne hissettiler? Çetin Diyar açıklamayı okuyunca "Ya yanlış yorumladım" diyebilirdi mi ya da boşa kılıç salladığı hissine kapıldı mı? Açıklama, DEHAP, DTH de dahil tüm Kürt ulusal demokratik potansiyelini ortak paydada birliğe çağırırken, tersini iddia eden Diyar'ın yüzü kızarmadı mı?

Üçüncüsü; Çetin Diyar kim oluyor ki; son 30 yıldır Kürt ulusal ve sınıfsal davası için mücadele eden, ağır bedeller ödeyen parti, grup ve bireylere

tırnak içinde "Kürt çevreleri" diyebiliyor? Yani onları Kürt ve Kürt ulusal özgürlük mücadelesinin dışında mı görüyor? EMEP ya da Evrensel Gazetesi bünyesinde Çetin Diyar'a "Saçmalıyorsun" diyecek kimse yok mu?

Dördüncüsü; Sinan Çiftiyürek MESOP-G adına Kürt ulusal demokratik, milliyetçi, liberal güçlerle ittifaka, birlik arayışına girince, sosyalistliğini tırnak içine alan Çetin Diyar, bırakalım "demokratik cumhuriyetçi" DEHAP'ı, SHP ile seçim ittifakı yapan EMEP'in sosyalistliğine ne diyor? Ezilen ulusun komünistlerini kendi ulusal demokratik güçleriyle ittifak arayışına girince sosyalist saymayan Çetin Diyar, partisi EMEP'in kirli savaşın en yoğun yaşandığı dönemde Başbakan Yardımcısı olan Murat Karayalçın liderliğindeki SHP ile ittifak yapmasına ne diyor? Kendi gözündeki mertegi görmemek buna denilir.

Küreselleşmede yeni olan ne?

✍️ Tuncay Atmaca

"Kapital iktidarda kaldıkça; değil yalnız toprak, değil yalnız insan emeği, değil yalnız insan kişiliği, değil yalnız vicdan, değil yalnız aşk, değil yalnız bilim, her şey, her şey kaçınılmaz olarak alınıp satılacaktır."

(Lenin)

Bir dönüşümler çağında yaşadığımız, bu dönüşümlerin etkisinin öyle ya da böyle herkesin üzerinde hissettiği bir küresele doğru sürüklendiğimiz sıklıkla dile getiriliyor. Küreselleşme; son yılların moda deyi mi, sihirli sözcüğü, adeta parolası oldu. Öyle ki; küreselleşmenin "karşı konulmaz" bir süreç olduğu, buna karşı çıkmanın dinazorlukla damgalandığı bir süreç. Oysa küreselleşmeyi dillerinden düşürmeyenler "kapitalizme hiçbir gönderme yapmıyor. Ama asıl emperyalizm dememek için devreye sokuluyor." (F.Başkaya)

1980'lerin sonunda duvar yıkıldığında kapitalizm zafer çığlıkları atmaktaydı. Duvarın yıkılmasının akabinde, dünya jandarması ABD'nin o dönemdeki başkanı George Bush, SSCB'nin çözülmesini de göz önünde bulundurarak, dünyayı yeniden düzenleme isteğini, "Soğuk savaş bitti. Dünyada artık savaş olmayacak, açlık ve yoksulluk olmayacak, insanlar refah içerisinde yaşayacak" diye dile getirdi. Bunu ise Fransız asıllı ABD vatandaşı Francis Fukuyama "tarihin sonu" diye teorize etti. Bu teorize ediş aynı zamanda kapitalizmin son-

suza kadar kazandığının ilanıydı. İçerisinden geçilmekte olan süreçte bu tür düşünceler yaygın ve güçlüydü. Aslında buna ihtiyaç vardı. Çünkü burjuva ideolojisi Hegel'den sonra bütünlüklü bir felsefi sistem, Ekim Devri'minden sonra ise dünya kapitalizmi bütünleştirilmiş bir dünya kurmakta acz içine düşmüştü.

Oysa yaşanan süreç bu iddiaların tersi bir seyir izledi. Bir yandan zenginlerin zenginliği, çok uluslu şirketlerin kârları akıl almaz boyutta artarken, bir yandan kanlı savaşlar, diğer yandan ise yoksulluk had

safhaya ulaştı. Yoksullar daha fazla yoksullaştı. Dünya nüfusunun büyük bir bölümü açıklık sınırının altında yaşamaya başladı. Dünyada tüm bu yaşanlara karşın, çok uluslu şirketler, kimi uluslararası örgütlenmelerle dünya üzerinde egemenliklerini daha da arttırdılar. Başta IMF, Dünya Bankası, Dünya Ticaret Örgütü gibi yapılanmalar, bir avuç çok uluslu şirketin ekonomik egemenliklerini daha da pekiştirmek için ekonomik yaptırımları dayatırken, diğer yandan BM ve NATO gibi örgütler ise siyasi ve askeri olarak bu egemenliği her seferinde garanti altına alıyorlar.

Günümüzde küreselleşme kavramı, elde ettiği popülerite sayesinde pek çok çözümleme merkezini öbek olarak kullanılmaktadır. Dar anlamıyla küreselleşmenin, sermaye hareketlerinin dünyanın tümüne yayılması/etkisi olarak ifade edilecek olan küreselleşmenin, özellikle teknolojik gelişmelerin paralelleriyle dünyayı bir finans piyasasına çevirdiği söylenebilir. Öyle ki, kimi verilere göre dünyada her gün yaklaşık 2 trilyon dolar para el değiştirmekte ya da dünyayı dolaşmakta. Buna rağmen küreselleşmeyi salt finans piyasalarının etkinliğinin artması şeklinde yorumlamak sığ bir bakış açısına sahip olmaktır. Çünkü, "Küreselleşme ekonomik olduğu kadar siyasi, teknolojik ve kültürel bir olgudur." (Giddens)

Aslında küreselleşme, hiç de dillendirildiği gibi yeni bir süreç değildir. Buna ileride tekrar döneceğiz. Ama burada bir şeyi vurgulamak gerekir: Küreselleşme daha Endüstri Devrimi'nin başından itibaren varolan bir olgudur. Daha 18. yüz-

Dünya ekonomisinin farklı yerlerdeki emek güçlerini etkilemesinin özel biçimleri zaman içinde değişse bile, kapitalizm daima küresel bir sistem olageldi. Ekonomi tarihçileri bizi, mevcut durumu bir perspektif içinde değerlendirmeye davet ediyor.

yılın başında iktisatçı A. Smith, "ekonomide bir iş bölümü olduğunu ve ticaretin sınırlar ötesinde işlemesi gerektiğini" savunmuştur.

Evet, küreselleşme denilen, Ahmed Ben Balla'nın söylediği gibi "çok iyi bildiğimiz kapitalizmin yeni adıdır." Kapitalizm ya da emperyalizm dememek için her şeyin açıklanmasında "küreselleşme" kavramı kullanılır oldu.

Kabul etmek gerekir ki, dünya ekonomisinin farklı yerlerdeki emek güçlerini etkilemesinin özel biçimleri zaman içinde değişse bile, kapitalizm daima küresel bir sistem olageldi. Ekonomi tarihçileri bizi, mevcut durumu bir perspektif içinde değerlendirmeye davet ediyor. Oysa dünya ekonomi politikası, yüz ya da yüz elli yıl öncekinden daha fazla küreselleşmiş değildir. Komünist Manifesto'nun yeniden okunuşu sorunu ortaya koymaya yetiyor: "Burjuvazi, dünya pazarını sömürerek, her ülkedeki üretime ve tüketime kozmopolitik bir karakter verdi... Eski yerel ve ulusal içe kapalı ve kendine yeterlilik yerine çok yönlü ilişkileri ve ulusların genel kapsamlı bağımlılığını görüyoruz... Kısacası kapitalizm tam kendi hayaline göre bir dünya yaratıyor." (Marx)

Küreselleşme teorisyenleri, dünyanın her bir parçasının bütün bilgilere hemen hemen aynı anda ulaşan piyasalarla birbirine bağlandığı bir ekono-

miye sahip olduğumuzu anlatmaya çalışıyorlar. Oysa bu aslında 1970'lerde değil, 1870'lerde başlayan bir süreçtir. Bugün bilimsel teknolojik gelişmelerle, bir tuşa basarak dünya üzerinde oradan oraya giden muazzam büyüklükteki paralar söz konusu olunca, ekonomi tarihçileri 20. yüzyılın sonundaki döneme göre yirminci yüzyılın başlangıcında sermaye akışları konusunda daha büyük bir açıklık buluyorlar. Araştırmacılar 1875 ve 1975 arasında sermaye hareketlerindeki açıklıkta bir artış değil, daha ziyade görece bir düşüş görüyorlar.

Bob Zevin, olguları gözden geçirdikten sonra şu sonuca varıyor: "Ulus-aşırı menkul değerler ticareti ve mülkiyetine ilişkin tüm bu önermeler Birinci Dünya Savaşı öncesi yıllarda bugün olduğundan çok daha büyüktür. Daha genel açıdan bakıldığında, on dokuzuncu yüzyılın sonlarında ve yirminci yüzyılın başlarındaki finansal piyasalara dair elde bulunan tüm betimlemeler gösteriyor ki, onlar, o zamandan önce ve o zamandan beri olduğundan çok daha geniş biçimde birbirleriyle bütünleşmiş durumdaydı." (Aktaran- Küreselleşme değil Sermaye iktidarı- Monthly Review)

Kabul edilebilir ki, 20. yüzyılın başı ve sonu arasında, genel olarak yararlanılan hizmetlerin -devlet tarafından üretilenler dahil- öneminin sürekli artmasıyla, ticareti yapılmayan mal ve hizmetlerin toplam üretim içindeki payı büyüdü. Çok uluslu imalatçı şirketler 19. yüzyılın ortalarında ortaya çıktı ve 20. yüzyılın başına kadar bir hayli güçlendiler. İki paylaşımlı savaş ve dünyada yaşanan

ekonomik bunalım Eric Hobsbawm'ın "20. Yüzyıl Kısa Tarihi"inde tanımladığı gibi; uluslararasılaşmış ekonomi dönemleri arasında bir ulusal ekonomi ara dönemi yarattı. Bu belirlemeye göre, paylaşım savaşı ve dünya bunalımının yaralarının sarılması tamamlandığında olan şey, yepyeni bir çıkış değil, genel eğilime dönüştü. Sermaye hareketleri bugün ekonomik gelişmeyi 19. yüzyıldaki kadar etkilemiyor. Sonuçta dünya bir asır öncesinden daha fazla küreselleşmiş değil. Kuşkusuz bugünkü durum, öncekinden temelde farklıdır.

Yaşanan büyük bunalım ve ikinci paylaşım savaşının acil ihtiyaçları, her biri kendi özgün koşulları içinde mevcut piyasa sistemlerine olan güveni sarstı. Bu durum devlet planlamasının kabulüne ve kaynakların dağıtımında hükümetlerin daha büyük rol oynamalarına yol açtı. Önde gelen kapitalist ülkelerde merkez-sol, sosyal demokrat rejimler belli ölçülerde hakim oldular. Liberaller ve işçilerin ittifakıyla iktidara geldiler. Bu süreçte istikrarın sağlanması adına bir sınıf uzlaşması dönemi egemen oldu. Bu durum Avrupa ve Japonya'da savaş dönemi tahribatından sonraki başarılı ekonomik yeniden inşa koşullarında bir savaş sonrası birikim yapılanmasını gündeme getirdi. Bu ise ABD'nin küresel egemenliğine yol açtı. Uygulamaya sokulan Marshall Planı ve askeri ittifaklarla ABD hem reel sosyalist ülkeleri, hem de kitlesel komünist hareketleri denetim altına aldı. Özellikle Fransa ve İtalya'da. Kapitalist olmayan ya da gelişmekte olan ülkeler, soğuk savaşın karşılıklı askeri konumlanışı dışında tecrit edildiler.

Küreselleşme çok uluslu şirketlerin bir diğerinin pazarına nüfuz etme çabasına girmesiyle varlığını yeniden gösterdi. Yüksek fiyatlı ürünlerin geliştirilmesi ve daha hızlı ürün devirleri dünya çapında piyasalar üzerinde baskıya neden oldu.

Mevcut sosyalist devletlerin etkilerinden korumak için kapitalist ülkelerde emek hareketine ödünler verildi. Bağımsızlığına kavuşmuş eski sömürgelerde ortaya çıkan yerel burjuvazi, eski sömürgeci efendilerinin yerine kendi egemenliğini oluşturmak için milliyetçiliği devreye soktu. Bununla birlikte sosyalist kalkınma yöntemleri ve planlamasına ilişkin maksatlı biçimde öne sürülmüş vaatler ve milliyetçi söylemlerle kitleler zapturapt altına alındı. Bu süreçte devreye giren küresel büyüme oranları 1970'lerin ekonomik alt-üst oluşu sırasında yavaşladı.

Üçüncü Dünya'nın elitleri ise ulus aşırı kapitalizmin küçük ortakları olarak fırsatlar yakaladılar. Özelleştirme ve ihracata dayalı kalkınma, ithal ikameci ve millileştirmenin yerini aldı. Gelişmiş ülkelerde, bunalım ve ikinci paylaşım savaşının yaralarının sarılması başarıldığında, fazla kapasite ve yoğunlaşan rekabet, piyasalara yüksek iç gelir ve açık bütçeli hükümet harcamaları sağlayan ulusal stratejilerin yerini yeni düşük ücret stratejilerinin almasına yol açtı.

Küreselleşme çok uluslu şirketlerin bir diğerinin pazarına nüfuz etme çabasına girmesiyle varlığını yeniden gösterdi. Yüksek fiyatlı ürünlerin geliştirilmesi ve daha hızlı ürün devirleri dünya çapında piyasalar üzerinde baskıya neden oldu. Bu baskıyla -varolan sosyaliz-

min çözülme sonucu etkisini kaybetmesinin, alternatif olmaktan çıkmasının rolünü de unutmayalım. Burada hatırlatmakta fayda var: Tüm olumsuzluklarına rağmen sosyalizmin tarihsel başarıları küçümsenmemelidir. Çalışabilir durumdaki tüm yetişkin erkek ve kadınlara iş olanağı ve iş güvencesi verilmesi (işsizlik korkusunun olmaması) çok büyük önem arz etmekteydi. Sosyalist ülkeler halkın temel ihtiyaçlarını (beslenme, sağlık, eğitim ve barınma) karşılamada ve benzer düzeyde ekonomik gelişme gösteren kapitalist ülkelerdeki kadınlara oranla kadınların yaşam koşullarını geliştirmede daha başarılı olmuşlardır. Sosyalist ülkeler neredeyse tüm temel toplumsal ihtiyaçları karşılamada başarılı olmuşlardır, çoğu gelişmiş kapitalist ülke bunu başaramamıştır- birlikte tüm dünyada emekçilerin bugüne kadar kazanılmış bütün hakları tek tek saldırı altına alındı.

Buraya kadar söylediklerimizden yola çıkarak diyebiliriz ki, sorun aslında kapitalizmdir, küreselleşme değil. Sosyalist ülkelerin çözülmesinin ardından dünyada yaşanan gelişmeler, sosyalizmin bir alternatif olmaktan çıktığı gibi bir durumu gündeme getirmiş, bu durum ise sermayenin daha pervasızca saldırılarını hazırlamıştır. Diğer taraftan solun bu süreçte ideolojik ve örgütsel zayıflığı da küreselcilerin iddialarına güç katmıştır.

Yukarıda da vurguladık; aslında küreselleşme denilen bu süreç yeni bir süreç değildir. Süreç Ortaçağ'daki coğrafi keşiflerle başlıyor. Bu, sürecin ilk basamağını oluşturuyor. İkinci basamağı birinci sanayi devri-

minden, üçüncü basamağı ikinci sanayi devriminden geçiyor. Sermayenin küreselleşmesi anlamında küreselleşme ise birinci sanayi devriminin ürünüdür. Bu bağlamda bugün her şeyin merkezine yerleştirilen küreselleşme olgusu hiç de yeni bir şey değil. Süreç emperyalizmin kendisini fütursuzca dayatmasından başka bir şey değil. Yani bugün kapitalizmin dünya çapında derinlemesine bir gelişimi söz konusudur.

Bugün küreselleşme denilen süreçle birlikte, hiçbir dönemde olmadığı kadar insanlar yalnızlaştırıldı, bireyselleştirildi ve sosyal bilimin temelini teşkil eden "insan toplumsal bir varlıktır" ilkesi tümüyle unutturuldu. Şimdi şöyle bir çevremize baktığımızda gördüğümüz şey, daha çok ve daha çok tüketimden başka bir şey değildir.

***

Küreselleşme denilen süreç, aslında bugün batı sermayesinin kriz karşısında kapitalizmi yeniden yapılandırma stratejisidir.

Küreselleşme teorisyenleri küreselleşmenin herkese mutluluk ve özgürlük, demokrasi getireceğini, savaşların olmaya çağını vaaz edip duruyorlar. Dünyada yaşanan onca açlık, sefalet ve yanı başımızda işgal altında bulunan Irak ve onlarca bölgesel ve yerel savaş ve çatışmalara rağmen. Aslında küreselleşme teorisyenlerine en iyi yanıtı yine sermayenin temsilcileri veriyor. 1997 yılı Mayıs ayında bir Alman Vakfı tarafından İstanbul The Marmara Otelinde yapılan "Küreselleşmenin Nimetleri" başlıklı panelde, Mercedes Benz şirketinin Stuttgart'tan gelen Yöne-

Bugün küreselleşme denilen süreçle birlikte, hiçbir dönemde olmadığı kadar insanlar yalnızlaştırıldı, bireyselleştirildi ve sosyal bilimin temelini teşkil eden "insan toplumsal bir varlıktır" ilkesi tümüyle unutturuldu.

tim Kurulu üyesi Dr. Kurt Lauksunları söylüyordu:

"Aslında çok daha hızlı küreselleşebildik, fakat iki önemli engelle karşılaştık bu süreçte; demokrasi ve trilyonlarca dolar değerindeki emeklilik fonlarının kamu, yani ulusal devletlerin kontrolünde olması. Doğrudan yatırımların veya başka deyişle sanayinin küreselleşmesi için gerekli adımları zaten yıllardan beri katediyoruz. Ama artık, bizim için asıl önemli olan, finansal sermayemizi küreselleştirebilmek. Yani borsalarda işlem gören hisse senetlerimizin prim yapması ve böylece bilanço varlıklarımızın, sermayelerimizin bilanço değerlerinin giderek daha da büyümesi, büyümesi... Fakat bunun için borsalara sürekli para girişi yapılması gerekiyor ve bu para da emeklilik fonlarında yatıyor. Bu emeklilik fonları (pension funds) özel aracı kurumların emrine tahsis edilecek olursa, borsalara kanalize edilecek ve biz daha da zenginleşeceğiz. Diğer yandan, doğrudan yatırımlarımızın küreselleşmesinde de ciddi bir direnç ile karşılaştık: Demokratik Devlet yapıları. Bakın, Asya sermayesi nasıl para kazanıyor: Çocuk işçi, kadın emeği, sendika, insan hakları gibi sorunlarla uğraşmıyor Asya sermayesi ve bu yüzden de kar marjları son derece yüksek. Çünkü bu bölgede ve G. Amerika'da dikta yönetimler iş başında. (Bu konuşma yapılırken Asya krizi

henüz patlak vermemişti.) Fakat biz Avrupa'da ne yapıyoruz? Yok işçi hakları, yok sendikal haklar, yok insan hakları, yok sosyal güvenlik katkı payları, sonuçta da karlarımız kuşa dönüyor. Demokrasiden vazgeçmek zorundayız." (Aktaran, Gaye Yılmaz -MAİ Nedir, Neden Karşıyız?- Genel İş Sendikası Yay.)

Adına küreselleşme denilen sürecin önemli bir boyutu daha var: "Küreselleşme süreciyle birlikte dünyada toplumları politikadan uzak tutmayı yeğleyen bir eğilim... baş gösterdi... 21. yüzyıla girerken, küreselleşmenin merkezinde oturan egemen güçler, artık geniş halk kitlelerinin yaşadıkları sorunları siyasallaşarak değil de uzmanlık alanlarına göre örgütlenmiş sivil toplum kuruluşlarında çözmelerini isteyen bir modeli önermektedirler." (Sönmez Targan, Cumhuriyet Gaz.)

Bu belirleme ışığında küreselleşme karşıtı hareketleri değerlendirmek gerekirse, aslında diyebiliriz ki "küreselleşme karşıtı" tanımı tam olarak doğru değildir. Çünkü bu hareketin içerisinde yer alanların ana odağı, küreselleşmeyi durdurmak değil, küreselleşmenin ortaya çıktığı koşulları dönüştürmektir. Yani bu hareketin ana hedefi kapitalizm değil, çok uluslu şirket ve kuruluşlardır. Küreselleşme karşıtı hareketlerin büyük bir kısmını bağrında toplayan ve 2001 yılında Brezilya'nın Porto Alegre kentinde ilk toplantısını yapan Dünya Sosyal Forumu'dur. Forumun son süreçte popüler olan sloganlarından biri "başka bir dünya mümkün" sloganıdır. Ne yazık ki başka bir dünya arayışını iddia eden bu sloganın içi, çağrıştırdığı içeriğe uy-

gun bir şekilde doldurulmuyor. İddia edildiğinin aksine, başka bir dünya için yola çıkanların istedikleri aslında ehlileştirilmiş "cici" bir kapitalizmden öteye gitmiyor. Biliyoruz ki insanları başka bir dünya arayışına iten nedenlerin başında kapitalizmin şu ya da bu biçimi değil, kendisi geliyor. Başka bir dünya isteyenlerin hedefi onu toptan ortadan kaldırmak olmalıdır.

DSF kurucularının temel amacı "*daha adil, daha insani bir kapitalizm*" olarak özetlenebilir. Kuşkusuz, kuruluşundan itibaren farklı görüşlere de açılmıştır. Farklı görüşlere açılması geniş bir tabana sahip olmasını da gündeme getirmiştir. Geniş tabana sahip hareket, anarşistinden sosyalistine, çevrecisinden küçük-burjuva milliyetçisine kadar her grup insanı kapsamaktadır. DSF'nin onaylanan ilkelerini incelediğimizde, forumun neden bu kadar çeşitli ve çelişkili unsurlardan oluştuğunu daha iyi kavrarız. Toplantılara katılanların "asgari" müşterek noktaları; neoliberalizme, dünyaya sermaye tarafından hükmedilmesine, küreselleşmenin mevcut biçimine - kavramı, üzerinde hiç de hemfikir olunmayan bir emperyalizm olarak da alabiliriz- karşı olmak, "başka bir dünya" inşa etmek.

DSF'ye katılanların tümü neoliberalizme karşı, ama "dünyaya sermaye tarafından hükmedilmesi"ne karşı olduğunu söyleyip kapitalizmin "daha insancıl" yanını arayanların sayısı hiç de az sayılmaz. Hatta diyebiliriz ki harekete bu gö-

Biliyoruz ki insanları başka bir dünya arayışına iten nedenlerin başında kapitalizmin şu ya da bu biçimi değil, kendisi geliyor. Başka bir dünya isteyenlerin hedefi onu toptan ortadan kaldırmak olmalıdır.

rüşte olanlar damga vurmaktadır. DSF, sokağa, eyleme birlikte çıkan, yapısı ve anlayışıyla dünyayı değiştirmek için hiçbir şey yapmayacak ilkesiz bir kitleden ibaret.

"Başka bir dünya"nın, sosyalist bir dünyanın yaratılması için ne gerekiyorsa forumun "ilke"leri olarak sıralanmaktadır:

- Başka bir dünya inşa etmek amacıyla, örgütlerin ve hareketlerin merkezîyetçi olmayan bir biçimde birbiriyle ilişkiye geçmesi.

- Siyasi parti temsilîyetleri ve askeri örgütlerin foruma katılmaması.

- Devlet şiddetine karşı şiddet içermeyen toplumsal direniş."

Bunlara baktığımızda, iddia edildiği gibi DSF'nin başka bir dünya, yani sosyalist bir dünya gibi bir derdi olmadığı görülüyor. Oysa başka bir dünya ancak sosyalist bir dünyadır.

DSF'nin ilkelerinde bahsedilen "siyasi partilerin ve askeri örgütlerin foruma katılmaması" burjuva partiler için değil, devrimci örgütler için geçerlidir. Çünkü hareketin tüzüğünün 9. maddesine eklenen "Bu tüzüğü kabul eden devlet liderleri veya parlamento üyeleri kişisel kapasitelerinde katılmak üzere foruma davet edilebilirler" iba-

resi yer almaktadır. Tabii ki bakış açısı bu olunca Ford Vakfı gibi emperyalist tekellere ait kuruluşlar da bu "cici" hareketin sponsorluğunu yapmaya soyunabilirler.

Küreselleşme karşıtı hareketlerin büyük bir çoğunluğunu bağrında toplayan Dünya Sosyal Forumu için daha çok şey söylenebilir. Bunlar bile küreselleşme karşıtı hareketin büyük bir çoğunluğunun bugünkü durumunu açıklamaya yetiyor.

Evet, bunca zenginliğin ortasında insanların açlıktan ölüyor olmasının bile aslında dünyayı değiştirmek için yeterli olduğunu düşünüyorum. Bu yaşananlar karşısında dünyadan memnun olan veya değişim isteyenleri "hayalperest" bulanlarla karşılaştığımda hep şaşırıyorum. Gerçekte, son tahlilde mesele şu kadar basit; üzerinde yaşadığımız dünyada herkesi tıka-basa doyuracak kadar gıda üretiliyor, buna karşın her yıl milyonlarca insan ellerinde "para" denilen bir kağıt parçası olmadığı için açlıktan ölüyor. Demek ki, insan toplumlarının örgütlenme biçiminde bir sorun var; başka bir biçimde, 20. yüzyılda olduğundan farklı bir biçimde örgütlenmek gerekiyor. Nasıl örgütlenmek gerektiği tartışılabilir, kendi cephemizden biz tartışıyoruz. Ama görüyoruz ki mevcut örgütlenme biçimi makul değil; olmadığı gibi, insanlığın ihtiyaçlarını karşılamadığı da gün gibi aşikar. O zaman 21. yüzyılın araçları yeniden yapılanmak zorunda.

Antranik Paşa'yı nasıl bilirsiniz?

✎ Ehmedê Gulîstanê

Antranik ismini ilk kez TRT televizyonunda duymuştum. İğdirli yaşlı bir kadın, tam dolduruşa getirilmiş, güzel Türkçesiyle; "Antranik caminin minaresine çıktı ve tüm müslümanları çoluk çocuğu ile ateşe atıp yakın dedi" derken, gülümüş ve bunun ırkçı-şoven güruh tarafından kurgulandığını düşünmüştüm.

Daha sonra bir Ermeni yaşlısı bana; "Antranik Paşa'nın, aç kalan bir askerini, müslüman köyüne giderek rızasız tavuk alıp kesince ölüm cezası ile cezalandırdığını" anlatmıştı.

Bu iki olayın da abartılı olduğunu, en azından yaşlı kadının anlatığının manipülasyon, zorla tavuk alan askere verilecek cezanın da kesinlikle ölüm cezası olamayacağını düşünmüştüm.

Aradan beş-on yıl geçtikten sonra, Antranik Çelebyan'ın kaleme aldığı, Antranik Paşa'nın otobiyografisini içeren kitabın tekstleri elime geçmişti. İlk okuyuşta pek şaşırtıcı bir durumla karşılaştım. Hep Os-

manlı ve Hamid'in Kürt alaylarıncı masum insanların katledildiklerini düşünmüştüm. Ancak bu böyle olurken, evveliyatı da olan Ermeni direnişinin 1894'ten sonra da Antranik Ozanyan komutasındaki Ermeni fedailerinin direnişiyle 1920'lere kadar devam ettiğini öğrenince, "Tabi onlar da insan, koyun değiller ki boyunlarını uzatıp 'buyrun kesin kese bildiğinizce'(!)" diyemeyeceklerini düşündüm, kafamı sallayarak aradığım cevabı buldum. Ayrıca söz konusu kitap, Türkiye'de yıllardır kaskatı oluşturulan ve adeta beyinleri dumura uğratan Ermeni tabusunu savaşçılarıyla tanıttığı için de diğer tabuların yıkılmasını kolaylaştırıcı çokça şey yakalanabileceğini göstereceğini de belirttim...

***

Kitabı okuyup bitirdim. Okuduktan sonra da bölgeye ilişkin sorularla yoğunlaştım. Geçmişte birbirlerine yakın,

komşu ve birbirlerini tamamlayıcı Medya ülkesinin halklarının, nasıl da işgalciler tarafından birbirlerine düşürüldüklerini, birbirlerine kenetlenip işgalcileri defedeceklerine, işgalcilerle kenetlenip birbirlerini yok ettikleri trajediyi tasavur etmenin bile zor ama gerçek olduğunu yeniden düşündüm. Katliamları ve katledenleri nefretle anarken, "bize yazıklar olsun" demekten de kendimi alamadım. Sürüp giden "özür" tartışmalarının da "özür dilemek erdemlilik" etik söylemini düşünerek onayladım ve kupkuru bir "özür"ün de bu yaşananları kotarmayacağını bilinciyle tarihteki geçmiş ile gelecek arasında deyim yerinde ise mekik dokudum.

Bir asırlık kısa bir süre geçmiş ki, bir katliamın henüz tap-taze tarihi kanıtları ve tanıkları var. Ermeniler bir yana, Kürt yaşlılarımızın bile çok doğru bir şekilde 1915'i adeta tarihi bir milatmış gibi algılayıp dilendirdiklerini, her Kürt insanı -eğer kasıtlı inkar etmiyorsa- iyi

bilir. O ihtiyarlar 20. yüzyılın başını kastederken tıpkı Der-simlilerin ağzında '38 nasıl bir milat gibi algılanıyorsa, onların da "Dema tertela Ermeniyan" ya da "Tertela Filan" (Ermenilerin ya da Hıristiyanların topluca mal ve canlarıyla katledilip yok edildikleri zaman) söylemini dillendirirler. Bizim "ulusal kurtuluşçular" işgalci mirasçılarının cephesinden çıkmamalarını "Ermenilerin temsilcileri ve devleti var. Onlar kendilerini savunsun. Bize mi düşmüş Ermenileri savunmak! Kürtleri bu tartışmaya bulaştırmanın anlamı yok!" söylemi, Türk devlet yetkililerinin "Burası Türkiye, kimse içişlerimize karışamaz. Herkes kendi sorunuyla uğraşsın!" deyip, evrensel suçlarından kaçınmanın yollarını aradıkları "Ben Kürt yok derim. İşkencehaneleri insan mezbahanelerine çeviririm. Katleder, katliam yaparım. Asarım. Keserim. Doğrarım. Yaptıklarımın yazılıp çizilerek tarihe geçmesini yasaklarım. Ermeni'nin jenoside uğradığını yazanları da hain, vatan düşmanı, arkadan hançerleyen olduklarını dillendirir, sokakta linç edilmelerini sağlarım. Ancak kimse sen bunları neden yaptın diye soramaz. Onlar gitsin önlerindeki işlerine baksınlar..." söylemine bir başka açıdan ne kadar da yakın duruyor.

Kendilerini solcu/komünist değerlendiren bu arkadaşları, tabii ki Ahmet Barzani'yle Ant-ranik Paşa'nın dayanışma içerisinde olduklarını ve Geliye Guzan'da sıkışan Ermeni fedailerini kurtarmak için gencecik Mola Mustafa Barzani'nin de içinde bulunduğu birliğin Ant-ranik'in yardımına koştuğunu düşününce, solcuların "bana

Savaşlar fetişleştirilince düşünce sersefil, kahramanların da önüne geçilemez olur. Bilgi, sanat ve humaniteyi önce işgalciler, sonra da fedailer basite indirger. Çünkü ikisinin de kafasını saran can korkusu ve gerilim bedenlerini sarmıştır.

ne"ci duruşlarıyla bu milliyetçilerimizden daha "dar" bakışa sahip olduklarını, Marksizmin bu olmadığını yeniden düşünürüm.

***

Trochki, 1913 yılında Ant-ranik Paşa ile Balkanlar'da karşılaşır ve bir röportaj yapar. Antranik (Ozanyan) Paşa, röportajının bir yerinde; "Sivil halka hiçbir kinim yok. Ben yalnız beyler ve devlete karşıyım. Milliyetçi değilim. Bir tek millet tanırım. O da bütün ezilenlerin milletidir! Çünkü bütün ezilen milletlerin umutları, büyük milletlerin küçük çıkarlarının çemberinde kaybolup gidiyor" der. Böyle olunca; "Keşke savaşlar ve savaşların yarattığı kahramanlar olmasaydı!" arzusu da havada kalıyor.

Viktor Hugo, "En güçlü ordular bile bir düşünce karşısında dağılılabılır" der. Ancak savaşlar fetişleştirilince düşünce sersefil, kahramanların da önüne geçilemez olur. Bilgi, sanat ve humaniteyi önce işgalciler, sonra da fedailer basite indirger. Çünkü ikisinin de kafasını saran can korkusu ve gerilim bedenlerini sarmış, "korkunun ecele faydası yok" diyerek fedailiği ortaya çıkarmıştır. Köylü ve geri toplumlar ise fedailerini pek kutsarlar. Gecikmiş "modernite"yi fedailerle çabuklaştırarak yakalamayı düşünmekten başka tüm çözüm yolları kapatılınca, ne yapsın bir bedeniyle

ortada bırakılan onurlu insan? Ya ölüp kahraman olarak kimliğini var edecek ya da öldürerek çatışma gerilimi içinde kendini var edecek. Bu daraltmışlığa akliselimler karşı çıkmadıkça toplumsal yara derinleşerek azacak ve insanlığın her yanına yayılacak. Tıpkı şimdiki gibi...

"Fedai"; amaçladığı değerler uğruna kendini feda eden kişidir. Kendini feda arzusu bir çözümsüzlük ve tıkanma karşısında devreye girer. Fedainin eylem anı, etik değerleri ve onuru çiğnetmemek uğruna ölümü hiçe sayarak yaşamın ilerisine konulan ruh halidir. Ermenilere baskı ve zulmün sınırı olsaydı, fedailerin olmasına da ihtiyaç olmazdı. Tıpkı savaş, işgaller ve onun sonucunda koruma arzusu olmasaydı ordu ve askerlere de ihtiyaç olmayacağı gibi.

İşte Ermenilere karşı Osmanlı devleti, koca imparatorluk olarak küçüldükçe küçülmüş, militleşememenin derin sancılılarıyla merkezileşme ihtiyacını Anadoluya, Medya topraklarında giriştiği soykırımlarla gidermeye ve böylece militleşmeye çalışmıştır. Tüm yalanların ve gizlenmek istenen tarih, halk ve kültürlerin kıyımı bu proje üzerinden geliştirilmiştir. Yalnız yerli halkların değil, kendi tarihlerini, dillerini ve talan kültürlerini inkar ederek her şeye sıfırdan başlama ihtiyacı ile adeta beyinleri dondurup kılıçlarını "çağdaş" dünyanın ve söylemin gölgesinde kuşandılar. Bir vahşetti yaşattıkları. Ona da Kemalizin ve arkayıkı olan Jön-Türkler'in sömürgecilikten farklı bir şey olmayan "Güneş, dil, tarih" teziyle teorik kılıfını çektiler.

Artık "Ermeni bu topraklara

uğramadı". Onların "var" olduğunu söyleyenler "yalancı ve vatan haini" oluyordu. Yanlız Ermeniler de değil, bu topraklarda "Türkten başka hiç kimse yaşamadı ve yaşamıyor"du. Artık "Türkiye Türklerindir" olmuştu. Oynanan oyun kaba deyimle kurt ve kuzu oyununa benziyordu. "Türkün dışında bu topraklarda insanlar yaşadı, yaşıyor demek ne çirkin bir şey, ne kaba bir hainlik(!)" oluyordu. Dağdan inip "Suyumu bulandırdın, seni cezalandıracağım" diyen kurda, kuzunun "Beni yiyeceksen ye. Ben çayırda otluyorum. Suyu eğer bulandırdıysan sen bulandırdın. Neden bahaneler arıyorsun?" demesi misalindeki gibi, işgalcilerin uydurmaları, karakterleri gereği beklenir bir şey. Ya ulusal kurtuluşçularımızın tutumu da neyin nesi? Anlamakta güçlük çekiyorum.

***

Peki Osmanlı, Jön-Türk ve yeni Türk yöneticileri, yanlarına aldıkları Hamid'in mektepleri aşiret çocukları ve bu çocukların çobanları Kürtler ile bunu gerçekleştirirken, Ermeniler ne yapıyordu? İşte gözden ve bilinçten uzak tutulmak istenen de asıl bu idi. Zira Ermeniler bu katliama karşı fedaileriyile Batı- Ermenistan topraklarından kopmak istemiyordu. Sanatçı, zanaatçı ve komşu halklara göre en yerli ve ileri halk olarak yaşam verip aldığı bu topraklara "talancı emretti" deyip, sırtını dönüp terketmesi beklenebilir miydi?

Antranik Çelebyan'ın Antranik Paşa isimli kitabı bu soruya cevap olmaktadır.

Hiç duydunuz mu, ölünün başının kesilerek birkaç dirhem

İsim ve tüm kalıntılarıyla tahrip edip değiştirme icratının, yalnızca Kürtlerin başına getirilince hatırlanması ne kadar bencil ve ikiyüzlüce!.. Dünyanın bir köye dönüştüğü bir dönemde "ben yalnızca evimle ilgilenirim" demek ne kadar da dar ufukluluk!..

uğruna pazarlandığını?

Hiç duydunuz mu, tarih boyunca yaşanıp yaşatılan medeniyetlerin un-ufak edilerek yok sayıldığını? Hiç duydunuz mu, "Asıl müslümanları, Kürtleri, Türkleri katledenler Ermenilerdir" dediklerini? Eğer böyle ise neden bu topraklarda Ermeniler değil de Kürtler, Türkler ve müslümanlar yaşıyor? Ermenilerin de yaşlılarının ağzında kalan anıları, yerleşim yerlerinin isimleri ile define avcılarının geceleri dadandıkları mezarları kalmadı mı? Bu nasıl olur? Hiç duydunuz mu, eski yerleşim yerlerinin kayıtlara geçmiş isimlerini? (Örneğin; Pêri Vadisi'nde misal babında dahi 1930'lara kadar Türkçe ve Kürtçe bir köy ya da yerleşim yerinin ismini bulmak mümkün değil ve tamamı Ermenice'dir.) "Türk kültür, ses uyumu ve ananelerine uygun değil" deyip isim ve tüm kalıntılarıyla tahrip edip değiştirme icratının, yalnızca Kürtlerin başına getirilince hatırlanması ne kadar bencil ve ikiyüzlüce!.. Dünyanın bir köye dönüştüğü bir dönemde "ben yalnızca evimle ilgilenirim" demek ne kadar da dar ufukluluk!..

Ermeni parti ve kurumlarının siyaset ve mücadele tarihinin, düşmanlarına karşı olduğu kadar, kendi iç çelişme ve çekişmeleriyle geçtiğini biliyor muydunuz?

Avrupa ve Rusya, dindış ve ilk kiliseyi kuran halk olan Ermenileri umutlandırdıktan son-

ra, ortadan kaldırma fiiliyatını duymayan, görmeyen, bilmeyen tutumlarını takındılar ve sağlırları oynadılar. Sonra "soykırım önerileri" ile katledilenlerin çocuklarının duygularıyla oynama davranışlarıyla da utanmazca tüm etik değerleri insanlık nezdinde hiçe sayıp, pazarlarını kutsayarak katliamlarla "dostluk ilişkilerini geliştirme"yi esas aldılar. Oh! Ne karlı iş! Soykırımdan bahset, Ermenilerden oy al! Pazara in, Türk devletiyle dostluk ilişkilerini kur, kutsal tarihi unut. İşte ikiyüzlülük demek yerine, çıkarların insanlığın önüne geçirildiği, insana yabancı ve yabancılaşan insanın pazar ve çıkarıcı politikaya uyumu. Ve son sözün pazara verildiği kapitalist cihan!.. "Her şey pazar için(!)"

Antranik Çelebyan "Antranik Paşa" kitabında işte tam da bu çifte standardı Antranik Ozanyan'ın duruşuyla deşifre ediyor.

***

Kürtlerin, Ermeni tarihinde kendilerini görüp değerlendireceği çokça malzeme vardır. Bugün AB'ye katılım sürecinde "Kürtler ve Aleviler azınlıktır" söylemi zayıf bir olasılık olarak tartışılmak isteniyor. Kürtler, "Azınlık veya etnisite olarak bizi kabul ederlerse bizim sorunumuz da çözülür. Ulus olduğumuzu kabule kimse yaşamıyor. Bunu kabul edersek, masanın bir köşesinde bize de yer verilir, sorunumuzu masaya getirme şansımız olur" demektedirler. Masaya oturmak amaç değil, amaca varmak içindir. Eğer masa seni amacına varmaktan uzaklaştırıyorsa masadan vazgeçmeyi de bile-

ceksin. Sorunun altında ezilen biziz ve bu ağır ezilmişlikten kurtulmayı elbette bir an evvel ve herkesten önce biz isteriz. Ama Ermeni sorunu "azınlık statüsü"ne indirgendikten sonra, sürece "yok" sayma, "yok" etme, kendine katma ve rencide etme durumu egemen oldu. Bu geri statüyü yeniden kurup eski "ulus" istemlerini de başaramayınca katliamcılar maalesef amaçlarında başarıyı yakalamış oldular. Bizde de aynı süreç yaşanmasın mı!.. Benden hatırlatması...

Batı Ermenistan'da toplumsal yapı olarak yok edilen Ermeniler için şimdi Avrupa ve Amerika parlamentolarında "Ermeni soykırımı kabul edilip kınandı" deyip geçmenin de pek fonksiyonel olmadığı görülmektedir. Bu durumu gören Türk devleti çok ciddiye de almamaktadır. Zira AB sürecinde Ermeni katliamını öne alarak "Kürt ulusu ve Kürdistan sorunu"nu işlemeyi geriye itme ve gündemden uzak tutma tehlikesi de vardır. Ermeni soykırımını gerçekleştirenler, şimdi de Kürtleri tarih sahnesinden "ulus" olarak kaldırmanın planını bizzat Kürtlere kabul ettirerek(!) yapmaktadırlar. Kürtlerin yapması gereken şudur; iki ulusun diriliş ve katliamlarını gerçekliği ile dillendirerek, kendilerini ve Ermeni sorununu korkusuzca birlikte işleyerek sonuca ulaşmayı hedeflemelidirler. Yoksa Kuzey'in en büyük örgütlü gücünü de yanlarına alarak, Kürtleri de Ermeniler gibi ulusal ve toplumsal istemlerinden vazgeçirmeleri, etnisite (Türkiye'deki Boşnaklar, Pomaklar gibi) düzeyine düşürmeleri ve yok edilme sürecine yarırmaları, birkaç kırıntı ile (haftada iki gün ve saat gece-

Kürtler, Ermeni halkının tarihini ve direnişlerini analizci bir gözle incelemeksizin, sanat, kültür ve ananelerini bilmeksizin, kendilerini ve üzerlerindeki sömürgeci politikayı derinlikli kavrayamayacaklardır.

nin 6.30'unda 30 dakkalık Kürtçe TV gibi haklar) ile kandırıp geçiştirmeleri tehlikesi vardır. Kürtler, Ermeni tarihini ve direniş pratikleri ile yaşadıkları katliam tarihlerini ve direnişlerini analizci bir gözle incelemeksizin, sanat, kültür ve ananelerini bilmeksizin, kendilerini ve üzerlerindeki sömürgeci politikayı derinlikli kavrayamayacaklardır. Çünkü Ermenistan ve Kürdistan sorunsalının tarihi birlikteliği vardır. Bu kavranmaksızın Kürt tarihi sağlıklı kavranamaz. Kurtuluşu da...

***

Toplumsal ve kültürel karakterinde köylülüğün ağırlıklı olduğu uluslar, her yana ve cepheye yatabilecek durumda olurlar. Kendilerine yaramadıkları gibi başkalarına da zarar verirler. Bu kavranmaksızın, köylülüğün gücünü kullanmak güçleşir. Köylülük dar ufuktur. Uzun erimli çıkarlarını değil, kısa erimli çıkarlarını esas alır. Kürt köylü toplumunda da yaşanan, tarihte stranlarda da sıkça vurgulandığı gibi "Kurd xain in" sözü, her direniş karşısında devletin bu toplumsal yapıyı çok rahatlıkla kullanmasından dolayı düştükleri "hain"lik durumudur. Bu sahiplenilerek Kürtlerin savunulamayacağı artık anlaşılmalıdır. Kaldı ki yalnız Ermeni'ye de değil, ziyadesiyle kendine ihanet etmiş ve bir ulus refleksini topye-

kün gösterememiştir. Bu yalnız Kürtlerde böyle değildir. Dünyanın 2/3'ü demokratik sosyalizme geçiş yaptı, ancak bu toplumlar moderniteyi yaşamayan, devrimde "temel güç köylülük" olan ülkeler idi. Temel olan, sonra dönüp sosyalizmi yıkmakta da temel rolünü oynadı. Bizlere "köylü milletin efendisidir" demek düşmez; köydeki çobanların sırtları sıvazlanarak "aydınlanma" yakalanamayacağı gibi, tarihi onlarla yakalamak da mümkün olmayacaktır. Zira siyaset dedi-kodu derekesinden ve tüm tabulardan arınarak ele alınmalıdır. Dedikodulara kapıları aralayan siyasete en çok köylüler ve bilinçsizler sevinir. Yıllardır aynı politikalarla "Kürt halkının enerjisi" boşa harcanmadı mı? Aynı politikalarla önderler "ruhani lider"ler durumuna getirilmedi mi? Onlar peygamberlik mertebesine geri köylülüğün sayesinde ulaşırlarken; aydınları, eleştirip tartışanları, okuyup çizen ve ileriye dönük olan eylemliliği şerhlerini koyarak destekleyenleri bile küçük düşürerler de o peygamber ve müridi köylü çobanlar değil miydi?

Tarihi toplumsal derinliklerine inerek ele almayanlar, suçlama ve savunma psikolojisiyle paranoyak duruma düşünce körleşmek durumunda oldular. Bunun da kendine zarar verip, gelişmeye kapattığı aşikardır. Eğer böyle değilse, Kuzey'de parlayan Kürt romantizminin birkaç yılda dibe vurması, toplumsal tahliller dışındaki savlarla açıklanırsa doğru olmaz.

Acaba çoban köylülere göre ayarlanan Kürt siyaset sınıfının geri politikası, aynı popülist yaklaşımı Ermeni değerlendir-

melerinde de göstermiş olmasın?

***

1915 katliamını bilince çıkarmayanlar, Halepçe katliamını insanlık bilincine yerleştiremez.

Xoybûn'un Kürt siyasi yaşamında neden ilk kez "bağımsızlıkçı" bir programla ortaya çıktığını anlamak isteyenler, Ermeni partileri Armenagan, Hınçag ve Taşnak partilerinin programlarına bakmaksızın o dönemi anlamakta güçlük çekerler. Zira konuyu Kürt şair Cegerxwîn "Hatıratım" isimli kitapta açmıştır.

Ermeni parti ve aydın girişimlerinin diplomasi, kongre ve konferanslarından dersler almak istemeyen bir Kürt girişi mi, yapmak istediklerine eksik bilgilerle başlamış olur.

Ermeni Sason Ayaklanmaları, Dilmen Savaşı, Arakelots Savaşı ile Bitlis, Erzincan, Erzurum, Kars, Van'daki Ermeni kırımı kavranmaksızın, Ağrı, Dersim, Mahabat, Amed çatışma ve katliamları zor anlaşılır.

Ermenilerin ve Kürtlerin ülkelerinin parçalanmaları karşısında güttükleri politikalar ve

Xoybûn'un Kürt siyasi yaşamında neden ilk kez "bağımsızlıkçı" bir programla ortaya çıktığını anlamak isteyenler, Ermeni partileri Armenagan, Hınçag ve Taşnak'ın programlarına bakmaksızın o dönemi anlamakta güçlük çekerler.

yarattıkları ruh hali karşılıklı analiz edilmeden, kaba Kürt bencilliği kavranamaz ve aşılmaz.

Ermenilerin yaşadığı süreç bilince çıkarılmadan Türk şovenizmi, Kürt bencilliği ve katil durumuna getirilişleri anlaşılmaz. Bugün tarihsel olarak Türklerin ve Kürtlerin, Batı Ermenistan topraklarını "kendi tarihi toprakları" olarak kabul etmeleri ne kadar doğru? Tarihi olarak Ermenistan'a ait Erzurum ile Kürdistan'a ait Kerkük yaklaşımlarını çifte standartsız ele almak neden yanlış olsun ki?

Savaş ve katliamlarla yaşanan bunca demografik değişiklikten sonra, Kürdistan, Ermenistan, Belucistan, Persiya, hatta Afganistan'a varan ve derin Ari-Zerdüştî halklarının birliğini savunmak neden yanlış olsun ki? Demokratik tarzda herkesin siyasi iradesiyle özgürce ata topraklarında yaşa-

ması stratejisini savunmak neden birilerini hiddetlendiren ki?

Derin tarihi kökleri ve yakın gelenekleri ile yan yana yaşamı güzelleştiren Medya ülkesinin halkları arasına çitler çekmenin bir anlamı var mı? Biz ki hep açlık, zindan, sürgün ve katliamlarla terbiye edilmeye çalışıldık, kendimizi kışkırtıcı birer malzeme ve başkasının elinde kılıç olmaktan çıkararak temiz ve onurlu bir yaşayışı neden yaşamayalım?

Antranik Çelebyan'ın, Ermeni efsanevi komutanı Antranik Ozanyan'ın otobiyografisini içeren "Antranik Paşa" isimli kitabını okurken, Antranik Paşa'nın bizzat işin başında biri olarak yukarıdaki sorunlara kendi cephesinden muhatap kaldığını düşündüm. Bir Kürt olarak bugün bu sorunlarla yüzleşmeye devam ediyorum... Peki siz bu sorunların neresindediniz? Bunları düşünmeye ihtiyacınız yok mu? Tüm katiller işledikleri suçun unutulmasını isterler. Tartışmamak unutturmak değil midir?

Ha unuttum sormayı: Gerçekten siz Antranik Paşa'yı bilir misiniz?

Biliyorsanız nasıl bilirsiniz?!

Helbestvanê evîn û têkoşînê

✍ Lokman Polat

Min cara pêşîn helbestek Nîzar Kabbanî bi wergera Cankurd bi kurdî xwend. Helbest gelek baş bû û xweşa min çu. Di helbestê de diyar bû ku nivîskarê helbestê bi rastî helbestvane û helbest jî helbestek hêja ye, giranbihaye. Piştî ku min helbestê xwend, min ji xwe re got: "Xwezî wergêrên kurd pirtûkên vî helbestvanî wergerandana kurdî."

Nîzar Kabbanî helbestvane-kî areb e. Di sala 1923-an de li Şamê ji dayik bûye û di sala 1998-an de li Londonê di sirgûnê de wefat kiriye, çûye ser heqîya xwe. Ew helbestvanê evîn û têkoşînê ye. Wî serî li ber dîktatoriya Baasên Suriyê daneniye, li hemberê wan têkoşiyaye, pênuşa xwe wek çek bikar anîye. Baasên Suriyê xwestine wî bigrin, yan bikujin yan jî di zîndanê de birizînin. Ew jî ji neçariyê welatê xwe terk dike û di sirgûnê de jîyan

û têkoşîna xwe didomîne.

Dema min helbesta Nîzar xwend ez zanibum ku pirtûkên wî li kurdî nehatine wergerandin. Hetanî niha çî pirtûkên kurdî -bi alfabeya latînî- û yên wergerê bi kurdî derketine, min kiriye û xwendiyê. Belê, pirtûkên wî bi kurdî tunebû, lê gelo bi tirkî hebû yan na? Ez pirtûkên gelên cîranên kurdan -yên areb, faris û tirkî- dixwînim. Bi min divê kurd edebiyata gelên cîranên xwe bixwînin, nas bikin û berhemên baş wergerînin kurdî. Ez ketim pey lêgerîna pirtûkên Nîzar Kabbanî yên bi wergera tirkî û min dît ku şeş pirtûkên wî ji alî wergêrên tirk ve li tirkî hatine wergerandin. Min dîsa ji xwe re got: "Xelk şeş pirtûkên Nîzar werdirîne û em kurd nikarin yek pirtûkeke wî wergerînin kurdî û biweşînin."

Ez hêvîdarim ku piştî vê nivîsa min kurdek welatparêz,

wergêrek kurdperwer pirtûkek Nîzar Kabbanî wergerîne kurdî û bi pirtûka Nîzar pirtûkxaneya xwendevanên kurd bixemilîne, edebiyat û zimanê kurdî dewlemend bike.

Tê zanîn ku werger ji bo dewlemendiya zimên roleke girîng dilîze. Dema min vê nivîsê nivîsî, ez ji xwe re fikirîm, ka çiqas berhemên edebiyata arebî, farisî, tirkî, armenî, asurî li kurdî hatine wergerandin? Kurd çiqas edebiyata van neteweyan nas dikin û ew netewe çiqas edebiyata kurdî nas dikin? Haya xwendevanên kurd çiqas ji berhemên Adonîs, Nîzar Kabbanî, Mahmûd Dewrêş û nivîskarên din yên areb, faris, armen, tirk, azerî û asurî hene? Û haya xwendevanên wan neteweyan çiqas ji Ahmedê Xanî, Feqîyê Teyran, Melayê Cizîrî, Cegerxwîn û nivîskarên kurd yên nûjen -anku yên dema niha- hene?

Edebiyata gel û neteweyên rojhilata navîn xurt e, dewlemend e. Divê gelên cîran, neteweyên rojhilata navîn ji edebiyata hev siûd werbigrin. Di têkoşîna nasnameya netewî û azadiyê de edebiyat rola sereke dilîze. Nivîskarên gel û neteweyên bindest berhemên xwe yê edebî weke çek li hemberê neheqîyê, zordariyê, dagirkeriyê bi kar tînin û ji bo azadiyê têdikoşin. Ji bo dewlemendiya zimanê netewî, dewlemendiya çandî û wêjeyî, berhemên nivîskaran yê edebî dibin sembola nixxên netewî, dibin nîşana parastina hemû hêjayîyên gelêrî. Ji bo parastina nixxên netewî, ziman, çand û edebiyata gelêrî/netewî, ji bo têkoşîna rizgarîya welat û azadiya gel, berxwedana çandî, edebî gelek girîng e.

Nîzar Kabbanî wekî Adonîs nivîskarekî hêja bû. Di nav nivîskarên arab de nivîskarekî hêja yê din jî Xelîl Cibran e. Sê pirtûkên Cibran ji alî wergêrê kurd Husein Muhamed ve bo kurdî hatin wergerandin û di nav weşanên "Helwest"ê de hatin weşandin. Pirtûkên Xelîl Cibran yê ku bi kurdî hatine weşandin ev in : 1-Baskên Şikestî, 2-Peyamber, 3-Baxçeyê Peyamber. Dema mirov li edebiyata areban dinêre nivîskar û helbestvanên arab Amîn Rîhanî û Xelîl Cibran di nav edebiyata areban de nûhbûnek, nûjeniyek pêkanîne. Wan di hêla afirandina helbestên bi şeweya wezna serbest û şeweya nivîsîna peşanê de xebatên hêja pêk anîn.

Di derbarê edebiyata areban de bi qasê kurdên başur û kurdên binxetê zanîna min tune. Bi qasê ku ez zanim di nav edebiyata areban de gelek ekolên edebî hene. Ji wan ekolan

Di têkoşîna nasnameya netewî û azadiyê de edebiyat rola sereke dilîze. Nivîskarên gel û neteweyên bindest berhemên xwe yê edebî weke çek li hemberê neheqîyê, zordariyê, dagirkeriyê bi kar tînin û ji bo azadiyê têdikoşin.

yek jê ekola "Tafîla" ye. Ev ekol li ser bingeha wezna serbest hatiye avakirin. Damezrevanê vê ekolê Nazik El Melaîke û Bedr Şakil Al Sayyab in. Helbestên vana li gor wezna serbest û kafîya serbest hatine nivîsîn. Li gor dîtîna ramanên parêstvanên vê ekolê helbesta arab ya modern di bin bandora helbesta rojava de dimîne.

Lêkolînan Salma Khadra Jayyusî di pirtûka xwe ya lêkolînî ya bi navê "Helbesta Arab ya modern" de dibêje: "Di nav helbestvanên arab de ji bo jîyanê û hunerê lînêrîneke nû destpêkiriye. Ew li henberê ekolên edebî yê kevn derdikevin. Ew dixwazin ji helbestvanên biyanîyan siûd werbigrin, ji wan feyde bibînin. Di helbestên nûjen yê helbestvanên areban de bandora Elîot, Rilke, Pound, Lorca, Rimbaud, Eluard, Aragon, Pablo Neruda û Nazim Hîkmet heye."

Helbestvanên arab El Melaîke, El Sayyab, Abdulvahap El Beyati û Bûlent El Haydari di nav ekola "Tafîla" de nûjenî pêk anîn û vê ekola edebî pêşvexistin, berfireh kirin. Helbestvan El Sayyab dema li sirgûnê bû, bi navê "Helbesta Baranê" helbestek nivîsî û di kovara "El Adab" de li Beyrûtê weşand. Ev helbest û helbestên din yê El Sayyab ji alî xwendevanên arab ve gelek hatin hezkirin.

Helbestvanê arab Yusuf El Hal ji sirgûnê -ji Amerîkayê- vedigere welatê xwe û dinêre

ku kovareke baş ê edebî tune. Di kovarên heyî de pir hindik helbest tene weşandin. Di hêla weşanên edebî, helbestî de valahiyek heye. Ew difikire ku vê valahiya heyî tije bike û lewre jî ew nivîskar û helbestvanên ciwan li dora xwe dicivîne û damezrandina weşanxana "Macalla" pêk tîne. Ew û helbestvanên ciwan dest bi weşana kovara helbestê dikin. Bi vê kar û xebatê edebiyata xwe pêşve dixin, dewlemend dikin. Ew bi kar û xebatên xwe ekola edebî ya bi navê "ekola Macalla" pêk tînin. Di nav vê ekolê de ew helbestvan cih digrin; Yusuf El Hal, El Sayyab, Adonîs, Unsî El Hac, Şevkî A. Şukur, Fuad Rifkî, Muhammed El Maghut, Cabra Îbrahîm Cabra, Tevfîk Sayîg, Halîl Havî, Rîad El Rayyes, Îsam Mahfuz, Sadî Yusuf.

Ekola "Macalla" di hêla edebiyatê de xebatên girîng kirin. Wan berhemên simbolîst, modernîst, futurist, realist û surrealîst wergerandin arebî. Di bin tesîra van ekolên edebî yê navnetewî de berhemên netewî yê arebî afirandin. Wan helbestvanên rojavayî, ewropî, amerîkî, îngilîz bi xwendevanên arab dan nasîne û li ser berhemên wan, jîyan û têkoşîna wan nivîsên nixxandîne nivîsîn û weşandin.

Helbestvan Nîzar Kabbanî nivîskarekî realist û helbestvanekî rastgo bû. Di sala 1967-an de di navbera dewletên Arab û Îsraîlê de şer çêbû. Di şer de dewletên Arab têk çûn û Îsraîl bi ser ket. Nîzar Kabbanî li ser vê têkçûna şer helbesteke nivîsî û ew helbesta wî li Beyrûtê di kovara "El Adab" de hate weşandin. Navê helbestê "Têbinîyên Pirtûka Paşveçûnê" bû. Naveroka helbestê hesabê

nasyonalîstên areb nehat û lewre jî helbesta Nîzar di nav alema areb de hate qedexekirin. Lê, herçiqas dewletên areban helbestê qedexe kirin jî, helbest ji alî xwendevanan ve bi dizî û bi şeweya fotokopîkirinê hate belavkirin. Ev helbesta Nîzar Kabbanî bû sedemê derketina anku pêkanîna ekola edebî ya bi navê "El Adab El Huzaranî".

Gelek nivîskar û helbestvanên areb û filîstînî, herwekî; Mahmûd Derwêş, Semih El Kasim, Fadwa Tukan, Raşid Hûseyin, Muin Besseiso, Salah Niyazi û yên din ji serketina îsraîlê û têkçûna areban tesîr girtin, hejiyan û ketin nav lêgerîneke nû. Ev helbestvan li doza Filîstînê xwedî derketin û ji bo têkoşîna rizgariya netewî helbestên têkoşînê û berxwedanê nivîsîn. Van helbestvanên areb di edebiyata areban de nûjeniyên nû pêk anîn. Berhem û helbestên Mahmûd Derwêş, Semih El Kasim û Raşid Huseyîn di nav xwendevanên areb de hate xwendin û hezkirin.

Piştî têkçûna şerê sala 1967-an vêca di sala 1982-an de têkçûneke din pêk hat. Di şerê sala 1982-an de areb û filîstînî tîk çûn û îsraîlî dîsa biserket. Hêzên leşkerî yên îsraîlê paytextê welateke areb, anku Beyrûtê dagir kiribû. Beyrût weke Parîsa rojhilata navîn, bajareke azad û cih û warê nivîskarên areb bû. Nivîskarên Îraqî, Surî, Misrî û yên bîst dewletên areban pirtûkên xwe bê sansor bi şeweyeke azad li Beyrûtê çap dikir. Beyrût bûbû weke navenda nivîskarên azad yên areb. Ji dagirkirina Beyrûtê ya ji alî hêzên îsraîlî, nivîskarên berhemkar yên areb êşiyên, hest û ruhê wan tevlihev bû. Wan di bin bandora hestên şî-

Gelek nivîskar û helbestvanên areb û filîstînî, herwekî; Mahmûd Derwêş, Semih El Kasim, Fadwa Tukan, Raşid Hûseyin, Muin Besseiso, Salah Niyazi û yên din ji serketina îsraîlê û têkçûna areban tesîr girtin, hejiyan û ketin nav lêgerîneke nû.

kiyayî de bi navê ekola Beyrûtê êkoleke edebî pêkanîn û bi tundî li hemberê dagirkirina îsraîlê têkoşiyên. Helbestvanên li Beyrûtê di bin şert û mercên dagirkeriya hêzên îsraîlê de helbestên giranbiha nivîsîn. Wan di naveroka helbestên xwe de hovîtiya şer, xirabbûna bajar û birîndariya mirovahiyê anîn zimên. Helbestvan Sadî Yûsiv di helbestek xwe de kûçe û kolanên Beyrûtê qal kir. Adonîs di helbesta xwe ya bi sernavê "Çol" ê de xirabbûna bajarek û halê wê yê xurbe bi şeweyeke edebî raxist ber çavên xwendevanan. Mahmûd Dewrêş bi sîmgeya, nîşana derwayê xweşiya jîyanê pêşkêş kir.

Dagirkirina Beyrûtê ji alî hêzên îsraîlî ve bû sedem ku hinek rewşenbîr, nivîskar û helbestvanên areb yên ku li Beyrûtê bûn ji wir koç bikin û biçin li Ewropayê, Amerîkayê û cihên din jiyana sirgûniyê bijîn. Hinek rewşenbîr û nivîskar hepis û zîndanê dan ber çavên xwe û li Beyrûtê man. Lêbelê hinek jî ji neçariyê çûn sirgûnê.

Weke piraniya nivîskarên kurd, hinek nivîskarên areb jî li sirgûnê bi cih û war bûn û sirgûn ji bo wan jî bû welatê du-yemîn. Edebiyata areb bi afirandina berhemên nivîskarên sirgûnê hîn bêtir xurt bû, pêş ket.

Nîzar Kabbanî yek ji wan helbestvanane ku jîyana wî li sirgûnê bi dawî hat. Ew di sala di sala 1923-an de li Suriyê ji

dayik bû. Ew ji malbateke dewlemend bû. Wî li Unîversîta Şamê, beşa hiqûqê xwend. Di wezaretê derve de karmendî kir, li gelek welatan weke dîplomatekî Suriyeyê temsîl kir. Pirtûka wî ya yekem di sala 1942-an de, hêj ew 19 salî bû, bi sernavê "Esmera Min ji Min re qal kir" derket. Ew bi vê pirtûka xwe bû navdar. Wî ji ciwanîya xwe ve dest bi afirandina berhemên edebî kir û xebata xwe domand, gelek berhemên din afirand. Nîzar Kabbanî bi desthilatdariya dewletê re ketê nav nakokiyên û lewre jî ji karmendiyê îstîfa kir û çû li Libnanê -Beyrûtê- bi cih û war bû. Wî li wir weşanxane vekir û dest bi karê weşanvaniyê kir.

Nîzar Kabbanî di nav cîhana areban de bû helbestvanê evînê û têkoşînê. Wî di helbestên xwe de vîna evînê, berxwedana mezlûman û azadiya jinan anî zimên. Ew helbestvanekî nûjen bû û wî di helbestên xwe de azadiyê, evînê û nexşên erotîk bi şeweya edebî nivîsî.

Di helbestên Nîzar Kabbanî de du temayên bingeşîn hene. Yek jê; tîkiliya jin û mêran e. Ew bi coşî temaya evînê derdixe pêş. Ya din jî; parastina mafê mirovan, rexne girtin li rewşa civakî û siyasî ye. Ew di temaya vê mijarê de humanîzma hest û ruhê însan, li dijî zîlm û zorê berxwedana mirovahiyê, maf û azadiya civakê diparêze.

Ji sîyî zêdetir pirtûkên helbestvan Nîzar Kabbanî hatine weşandin. Şeş pirtûkên wî yên ku bi tirkî hatine weşandin ev in: 1-Helbestên Nîzar Kabbanî, 2-Helbest lambeyeke şîn e, 3-Rojnivîsa jineka ciwan, 4-Pirtûka Evînê, 5-Sed nameyên Evînê, 6-Helbestên Qedexekirî.

Herkesin bildiği meçhul

☞ Munzur Gülapuşağı

Hikmet Fidan Diyarbakır'da öldürüldüğünde kamuoyunda gözlemediğimiz kaygılı bekleyiş, yerini derin bir suskunluğa bıraktı. Son bir yıldır gerek devletin olduğu yerde, gerekse PKK'nin bulunduğu yerde halkta kaygı yaratacak gelişmeler yaşanıyordu. Mayınlar, bombalar, çatışmalar ve cenaze törenlerinin siyasetin ve halkın balansını dizayn ettiği bir zamanda Hikmet Fidan'ın öldürülmesi, ortamı daha da kararttı. Hikmet Fidan'ı kim öldürdü? Hâlâ bilinmiyor. Fakat bu siyasi cinayetin akabinde gelişen tepkileri anlamak, cinayeti anlamak kadar önemli. Çünkü güç odakları, siyasi rantiyeciler cinayet üzerinden siyaset geliştirmeye başladılar.

Hikmet Fidan'ın cenazesini sahiplenmekte geç kalan İHD Diyarbakır Şubesi'nin başkanı cinayeti kınarken, sanki 1990'lardaki herhangi bir Hiz-

bi-Kontra cinayetiymiş gibi yaklaştı. Olayla ilgili emarelerin daha çok PKK'yi işaret ettiği bir zeminde böylesi aceleci bir tavır ancak kötü bir çarpıtma olabilir.

Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi de Fidan ailesine yardımcı olmakta geç kaldı. Ceseğin nakli için ihtiyaç duyulan ambulansı vermekte geç kalan Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi, aracın petrol tankının delik olduğunu gerekçe gösterdi. Biz hepimiz ve bütün Diyarbakır halkı biliyor ki, belediye herhangi sıradan bir cenazeye gösterdiği ilgiyi Hikmet Fidan'ın cenazesine göstermemiştir. Üstelik bu öldürülen arkadaşımız bölgedeki SHP-DEHAP'lı bütün belediye başkanlarının şahsen arkadaşıydı. Başta Diyarbakır Büyükşehir Belediye Başkanı olmak üzere diğer belediye başkanlarının, şahsen yıllarca yol arkadaşı oldukları Fidan'ın cenazesine beklenen

ilgiyi ve katkıyı sunmamış olmaları basit bir ihmal olarak değerlendirilemez.

DEHAP Genel Merkezi de Fidan'ın cenazesini sahiplenmede geç kaldı. İlerleyen günlerde gazetelere açıklamalar yapan Tuncer Bakırhan ise, gecikmelerinin suçlusu olarak Fidan ailesini ve aileyi etkileyen çevreleri gösterdi.

Bu yazı, cinayeti tartışmanın ötesinde; DEHAP, DTH ve PKK çevrelerinin ikili yaklaşımlarını ve geç kalmışlıklarını tartışmayı amaçlıyor.

1- DEHAP, DTH, PKK, Kongra Gel ve bu eksene yakın çevrelerin, gazetelerin, dergilerin yaklaşımında gördüğümüz ikili bir yaklaşım var. Ortada bir resmi yaklaşım var; ikinci olarak da, herkesin bildiği/hissettiği yaklaşım. Resmi yaklaşım, Fidan'ın cenazesine sahiplenmek, destek sunmak, katılım sağlamak, tepki göstermek

istemişler; fakat Fidan'ın ailesi ve aileyi etkileyenlerce cenaze bu arkadaşlardan apar-topar kaçırılmış. Öte yandan herkesin bildiği bir şey var ki, bu çevrelerin iddia ettiklerinin aksine, bu çevre(ler)in cenazeye katılması muhtemel kişi ve kişilerin katılımını engellediği şeklinde. Bu çevrelerin kontrolünde bulunan Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi'nin sıradan bir cenazeye gösterdiği yaklaşımı Fidan'ın cenazesine göstermesi dikkat çekici. Nasıl bir şeyse, bu çevrenin cenazeye maddi ve manevi katılımı/katkısı hep gecikmiş, geç kalmış. Diyarbakır'daki herhangi bir asayiş olayına büyük yer veren Ülkede Özgür Gündem Gazetesi, önemli bir Kürt politikacı olan Hikmet Fidan'ın faili meçhul ölümüne gerekli ilgiyi göstermemiş. Gazetenin, vaktinde HADEP İl Başkanı Hikmet Fidan'ın sıradan bir açıklamasına verdiği önemi, faili meçhul şekilde öldürülmesine göstermemesi, tek kelimeyle "ayıp". Aynı gazetenin köşe yazarlarının, Fidan'ın öldürülmüş olmasından çok, cinayeti PKK'nin işlediği şeklindeki suçlamayı eleştiren bir tutum takınmış olmaları da başka bir kompleks.

DTH ve DEHAP çevresinin ikili yaklaşımı, Hikmet Fidan'ı öldürenleri kınayan (her kim yapmışsa diyen) 217 imzalı ilan karşısındaki tutumda da gözlemlendi. Hiçbir çevreyi suçlamayan/işaret etmeyen ve çok çeşitli çevrelerden aydınların, politikacıların, avukat-doktor-mühendis gibi çevrelerden insanların imzaladığı bir imza kampanyasına DEHAP, DTH ve Ülkede Özgür Gündem Gazetesi yazarlarının katılmaması bir yana, aleyhinde bulunmaları dikkat çekici bir davranış.

"Bütün dünyaya karşı savaşacak gücüm olsa Türkiye'ye tek mermi atmam" diyen Öcalan'ın Türkiye'yi savaşla tehdit etmesi; "etnik siyaset yapmayacağız" diyenlerin siyaseti Kürt ekseninde sürdürüyor olması arasındaki çelişki, açıklanmaya muhtaç.

2- Hikmet Fidan cinayetinden sonra DEHAP, DTH, PKK çevrelerinde yine ikili bir dille karşılaştık. Bu siyasi cinayetle hiçbir alakalarının olmadığını söyleyen bu çevre, "Kürt siyasetinin Susurluk'u"ndan, "çetevari siyaset" tarzından, "Stalinist tarz"dan, "totaliterlik ruhu"ndan bahsetmeye başladılar. Ve daha ilginç olanı; 1993'te Bingöl'de 33 erin öldürülmesiyle Fidan cinayetinin aynı cümle içinde ifade edilmiş olmasıydı. Kürt siyasetindeki çeteleşmenin herkes farkındaydı; fakat siyasetteki çeteleşmeyi tartışmaya açanların bahsi geçen çevreler olması gözden kaçacak bir ayrıntı değil. Son zamanlarda metropollerde meydana gelen patlamaları, fabrika kundaklamalarını gerçekleştiren Kürdistan Özgürlük Şahinleri adındaki örgütün üstlendiği eylemleri PKK çevrelerinin üstlenmemesi ve terör olarak nitelendirmesi dikkat çekici. Özgürlük Şahinleri adındaki örgütün daha önceki eylemlerini üstlenen PKK'nin, şimdiki tutumunu anlamak zor. Bu tipten fedai örgütlerin, 1998 Roma sürecinde A. Öcalan tarafından kurulan ya da teşvik edilen Apocu Birlikler'den birisi olduğunu herkes biliyor. Yine Osman Öcalan'ın "Kürdistan Özgürlük Şahinleri adındaki örgütün arkasında kimler var, bilmiyorum" şeklindeki açıklamasıyla, bir kısım çevrelerin şimdilerde "Kürt siyasetinin Susur-

luk'u"ndan bahseden açıklamalarını yan yana koyduğumuzda yine bir ikilikle karşılaşıyoruz.

1998 Sonbaharında A. Öcalan ne yapmıştı? 15 yıllık savaşın tüm askeri-siyasi sorumluluğunu o dönemdeki Askeri Konsey'e itiraf ettirerek, savaşın kirinden kendisini aklamaya çalıştı. Askeri Konsey'in 15 yıllık savaşın tüm vebalini-günahını üstlenen açıklamasıyla, Öcalan halkı yanıltmaya çalıştı. Bugün bazı çevrelerin (PKK'ye yakın çevreler) gerek H. Fidan cinayetinden sonra Kürt çevrelerindeki kınayıcı tutumdaki yükseliş ve eleştirel tutumun genelleşmesi, gerekse ordunun/askerin siyaset üzerindeki ağırlığının artmasıyla siyasette ve toplumda gözlemlenen sertleşmeyle birlikte icat ettikleri günah keçilerini suçlayarak huruç etmeleri ilginç. Yine bir oyun mu oynanıyor?

3- "Bütün dünyaya karşı savaşacak gücüm olsa Türkiye'ye tek mermi atmam" diyen A. Öcalan'ın Türkiye'yi savaşla tehdit etmesi; "etnik siyaset yapmayacağız, Türkiyelileşeceğiz" diyen DEHAP, DTH, PKK'nin savaşı ve siyaseti Kürt ekseninde sürdürüyor olması arasındaki çelişki/ikili tutumlar açıklanmaya muhtaç konular. Siyasetin, savaşın bir oyun şeklindeki tezahürü insanı ürpertmiyor mu? İnsanın sorusu geliyor: Bu theatre oyunda bu aktörler kendi zihinleriyle hareket etmeyen figüranlar mı?

4- Kürtçe dil kurslarını Newroz havasıyla açanların/açtıranların bu kursları sessiz-sedasız kapatmış olmaları da başka bir 'ikili' durum. Kürtçe dil kurslarının açılmasını

önemli bir kazanım ve zafer olarak takdim eden siyasetçilerin, yazarların, kapısına kilit vurulmuş bu anıtlar hakkındaki suskunlukları da yine bir senaryo muydu?

Yukarıda kafama takılan bazı sorularla ne olduğumuzu anlamaya çalıştım. Eğer bir toplumda siyaset, insan ilişkileri, zihinsel faaliyetlerimiz kurgusal ve ikili yaklaşımlarla sürdürülüyorsa/sürdürülmeye çalışılıyorsa, o toplumda yalanın, ikiyüzlülüğün yükselişi önlenemez. Böyle bir toplumda en zor olanı sahil olabilmektir. Ancak bu ikili/çelişkili yaklaşımlar karşısında çıplak gerçeklere yabancılaşmış bir toplumda, yalan herkesin karakteri olur.

Vicdan; yalana yalan, doğruya doğru demektir. Yalanlar, ikiyüzlülükler, sahtekarlıklar karşısındaki duruşumuz kişiliğimizi ele verir. Bu anlamda bir toplumda tek tek bireylerin siyasi yalanlar karşısındaki duruşu nasıl bir insan/toplum olduğumuzun anlaşılması açısından

Yalanlar karşısındaki suskunluk bir toplumu özgürleştirmez, o topluma barış getirmez; bir toplumun her ne sebeple olursa olsun (parti yararı, ulusal yarar, sınıfsal yarar vs.) yalana yardım-yataklık yapması, o toplumu yalancı yapar.

önemli. Eğer bu olumsuzluk genel kabul görüyorsa ya da itiraz edilemeyen genel bir rızaya dönüşüyorsa, o toplumda erdem en büyük toplumsal sorundur. Bu toplumsal davranış çözümlenmeden bu toplumun ulusal ya da sınıfsal sorunlarını tartışıyor olması da, aslında bir karşı yalan.

Korkuların ve gündelik yararların/çıkarların davranışlarımızı, zihnimizi ve duruşumuzu şekillendirmesiyle orantılı bir çürümeyle karşı karşıyayız. Yalanlar karşısındaki suskunluk bir toplumu özgürleştirmez, o topluma barış getirmez; bir toplumun her ne sebeple olursa olsun (parti yararı, ulusal yarar, sınıfsal yarar vs.) yalana yardım-yataklık yapması, o

toplumu yalancı yapar.

Kendi zihniyle düşünemeyen, kendi aklıyla davranamayan, kendi doğrularıyla yürüemeyen, kendi siyasi aklıyla siyaset yapamayacak kadar işbirlikçileşmiş, kişiliksizleşmiş bir toplum/organizasyon ancak bir oyunda piyon olabilir. Tarihe, vicdanımıza, toplumumuza karşı belli bir sorumlulukla davranabilmek için öncelikle içimizdeki yalancı deşifre etmemiz zorunlu; siyasetin Susurluklaşmasını/çeteleşmesini engellemek/aşmak için öncelikle yalana yardım-yataklık yapmamalıyız, yapanları deşifre etmeliyiz.

Eğer bir toplumda yalan yüzünü elleriyle örtmeden kıcını sallaya sallaya geziyorsa, insanlar yüzlerindeki kızarıklığı yitirmişlerse, o toplum öncelikle kendine ihanet içinde, doğrulara hainlik yapmakta demektir. Meçhul olan bir toplumda aslında her olay/olgu faili meçhul olmaya mahkumdur.

Reddetmek ve itaatsizlik

✍️ Yasin Yetişgen

MESOP Girişimi 3. Genel Toplantı Sonuç Bildirgesi'nin son sayfasında, "MESOP;

- Kürdistan coğrafyasından, ülkeye, bölgeye, dünyaya yeni bir bakıştır. Yeni bir ideolojik/stratejik duruştur.

- Yeni bir örgüt/örgütlenme arayışıdır.

- İktidar sorununa yeni bir yaklaşımdır.

- Kürdistan coğrafyasında siyasetin solunun, bir diğer deyimle Kürt sosyalist hareketinin organik birlik temelinde yenden örülmesidir..." diye bir tespit yapılmıştı. Bu tespitin doğru olduğuna inancım tamdır ve arkasındayım.

Yapılan bu tespit, Girişim'in kamuoyuna ilanından bugüne kadar MESOP'ta beklenen ilerlemeyi sağlayamadıysa bile; şu ana kadar aldığı az sayıda kararlarla, 5 büyük genel toplantıyı gerçekleştirmesiyle, ye-

rellerdeki kısmi hareketlenmelerle, son GYK seçimi vb kimi adım ve gelişmelerle MESOP'un bu yolda yavaş da olsa ilerlediği görülmektedir. Her şeyiyle yeni oluşan bir partiden/örgütten daha fazlasını beklemek de yersiz olsa gerek. MESOP'u eleştirirken, her şeyi yeni ve yeniden yaratılmak istenen bir örgütün kuruluşunun uzun zaman alacağını gözden kaçırmamak gerekiyor.

Ne var ki, MESOP yolunda (aşamalarda) yavaş yavaş ilerlerken, yapılanması ve tarzı, geçmişte ve şimdiki bir çok partinin çalışmalarından farklılık arzetsede de kimi şeylerde ayırtılıklar devam etmektedir. Muhakkak ki her şey bütünüyle farklıdır, değişmiştir veya yeni olacaktır demek yanlıştır. Devrimci mücadelede şu an için değişmeyen olgular da olacaktır ve vardır. Ama yeni bir ide-

olojide, politikada ve örgütte yenilikler terazinin ağır basan tepsisinde olmalıdır.

Yeni kurulan -kurulmaya çalışılan- bir örgütte öncelikle yeni olacak olan ilk şey o örgütün örgüt kültürü olmalıdır. Şu ana kadar MESOP'ta geride kalan veya gözden kaçan en önemli konu ve sorun budur. MESOP, önüne üç aşamayı (girişim-hareket-parti) koymuştur. Ama bu perspektif örgüt kültürünün bu aşamalardan sonra başlayacağını göstermez. Böyle bir görüş içerisinde olan arkadaşlar büyük bir yanlış içerisindedirler. Ben bunun tersini, yani ilk girişim evresinden başlayarak örgütün oluşmasına ve sonrasına kadar devam edeceğini düşünüyorum.

Şu ana kadar MESOP'ta örgüt kültürü adına "merkezde değil, yerelde güçlü örgüt" kararı dışında herhangi bir somut

adım atılmadı. MESOP toplantılarında yeni bakış açılarına yönelik olarak kurula somut bir öneri de -bildiğim kadarıyla- gelmemiştir. Eğer MESOP bu konuda yeni ve somut adımlar atamazsa, "böyle gelmiş böyle gider misali" örgüt kültürü daha çok pasifizm kültürü üzerinden şekillenecektir. Ve bu kültür de yeni bir örgüt kültürü değildir.

21.yy'ın sosyalist örgütünde örgüt kültürünün nasıl bir kültür olmasına yönelik -üzerinde de uzun bir süre düşündüğüm- kendimce yeni ve somut bir öneri sunuyorum. Bu önerimde, temel perspektif hariç çeper perspektiflerde değişikliğe veya değişime açığım. Yalnız bu önerimin bütün MESOP'lu yoldaşlarım tarafından dergide ve diğer MESOP platformlarında tartışılmasını, irdelenmesini bekliyorum.

Örgüt kültürüne yönelik bu önerim, tamamına yönelik değil ama temel perspektiflerinden ve ayaklarından sadece birisine yöneliktir. Çünkü örgüt kültürünün tek bir ayaktan oluşmadığını düşünüyorum. Örgüt kültürü için örgüt içi ve dışı birden fazla temel ilkenin (iç ve dış örgüt demokrasisi, örgüt içi ve dışı disiplin, profesyonel ve amatör kadro, özgürlük, ideolojik-politik mücadele tarzı vs.) olduğunu düşünüyorum. Benim önerim, devrimci mücadelede (özellikle pratik aktivitelerde) "nasıl bir örgüt kültürü" sorusuna yöneliktir.

Bu yüzyılın sosyalist örgütünün mücadele tarzı veya hattının REDDETME kültürü üzerinden şekilleneceğini, yükseleceğini düşünüyorum. Devrimci sosyalist mücadelede "reddetmek", bu savaşımın özüne inil-

Eğer MESOP bu konuda yeni ve somut adımlar atamazsa, "böyle gelmiş böyle gider misali" örgüt kültürü daha çok pasifizm kültürü üzerinden şekillenecektir. Ve bu kültür de yeni bir örgüt kültürü değildir.

diğinde yeni bir olgu değildir. Reddetmek, akıllı insan "Homo Sapiens" in tarih sahnesine çıkmasından beri varolan bir gerçekliktir. Başlangıçta bireysel olarak başlayan reddetme, insan sosyal bir varlık haline geldikçe toplumsallaşmış veya genelleşmiştir. Devletlerin, orduların, yasaların oluşmasıyla birlikte de reddetmek veya retçilik ahlaki, inançsal ve politik bir olgu olarak şekillenmiştir. Dolayısıyla ortada bir anlaşmazlık, olumsuzluk, savaş ve uzlaşmaz çelişki varsa, reddetme veya itaatsizlik kendisini göstermiştir.

Sosyalizm mücadelesinde 'reddetmek' veya 'itaatsizlik'

Yukarıda belirttiğim gibi, "reddetmek" devrimci sosyalist mücadelede yeni bir olgu değildir. Reddetmenin özü her zaman bu mücadelenin bağrında yer almıştır. Zamana, mekana ve şartlara göre kimi zaman doruk noktasına, kimi zaman da sıfır noktasına yaklaşmıştır. Sosyalizmde ve mücadelesinde ana reddiyecilik kapitalist üretim tarzına karşı şekillenmiştir. Sosyalizm, kapitalizmi ve onun idari aygıtlarını ve çeper oluşumlarını ideolojik-politik olarak her zaman reddetmiştir. Ama kapitalist koşullarda, günlük yaşam içerisinde bu reddetme itaatsizliğe dönüşmemiştir. İstisnalar hariç, ama genelde sosyalistler ve kadrolar ideolojik ve politik olarak reddettikle-

ri şeylere günlük yaşam içerisinde itaat etmişlerdir.

Genel olarak sosyalizm mücadelesinde reddetme ve itaatsizlik, pratikte ülkedeki devrimci durumun kabarmasıyla ortaya çıkan bir olgudur. I. Dünya Savaşı'nda Bolşeviklerin askere gitmeme çağrısına yığınların olumlu cevap vermesi gibi... Şimdiki sorun, bu reddetme ve itaatsizliği devrimci durum olmadan da sosyalistlerin ve kadroların örgütün ve günlük yaşamın bütün alanlarına sirayet ettirebilmesidir.

Sosyalizm mücadelesinde gelinen son safhada genelde tüm dünyada, özeldede K. Kürdistan'daki sosyalist parti ve örgütlerin önünde yine teorik olarak kapitalist üretim tarzını reddetmek bir eksen olarak duruyor. Hatta bir çok Avrupa sosyalist partisi teorik olarak "reddiyecilik"ten "kabalculuğa" geçmiş, toplumsal evrim (reform) yoluyla sosyalizme geçiş teranelerini teorileştirmişlerdir. Halen bir çoğu sosyalizm, komünizm adını taşısa da, sosyal demokrasinin kucakına oturarak, kapitalizmi burjuvazından daha iyi savunur duruma gelmiştir. Türkiye ve K. Kürdistan'da Avrupa reformcularını örnek alan birden çok adı sol, sosyalist olan parti, örgüt artık sistem içi ve onun geliştirilmesini savunmaktadır. Bunların yanı sıra bir çoğu teorik olarak ekseninde hakim üretim tarzına karşı çıksa da, mücadele tarzıyla ya da kültürüyle artık reddeden parti ya da örgüt konumundan uzaklaşmışlardır.

Durumu biraz daha basitleştirirsek; ben teorik olarak sermayeyi reddedeceğim ama pratikte sermaye edineceğim, teorik olarak TC devletinin ya-

salarını reddedeceğim ama pratikte yasaları yaşamla ben buluşturacağım, teorik olarak ordunun halkımızı katlettiğini ileri süreceğim ama en iyi askeri ben olacağım, teorik olarak gelecek kaygılarından kurtulmuş en iyi sosyalist kadroyum ama pratiğe gelince, iş kurmak, evlilik yapmak, çocuk yapmak vb fani dünyanın fani ihtiyacı ve zevklerinin (kültürünün) kaygısına kapılacağım. Geline son durumda sosyalistlerin ve kadroların çoğu reddetme veya itaatsizlik ruhunu kaybetmiştir. 20.yy'ın mücadele tarzındaki reddetme ve itaatsizlik sönmüştür ve kabulcülüğe dönüşmüştür. Bu durum da kaçınılmazdı. Her şey değiştiği gibi bu kültürün de değişmesi, yeni döneme uyarlanması gerekiyordu. Bu değişim gerçekleştirilemedi ve bitti. 21.yy'ın ideolojisi, politikası ve örgütü diyorsak, 21.yy'ın yeni devrimci sosyalist mücadele kültürü de demek zorundayız.

Sosyalist mücadelede reddetmenin ve itaatsizliğin uygulanabilirliği

21.yy'da sosyalist mücadeleye, kültürüne, deyim yerindeyse dokusuna reddetmenin, itaatsizliğin dokusunu nakletmeliyiz, aşılmalıyız. Reddetmeyi, itaatsizliği, zannediyorum birçok yoldaş K. Kürdistan'ın toplumsal iktisadi yapısına aykırı bulacaktır. Anarşist ve sivil hareket olarak yorumlayacaklardır. Uygulanabilirlik alanlarının olmadığını ileri süreceklidir. Ama ben bu karşı duruşun bahane, gerçek sebebinin ise siyasi değişim yönünde siyasi cesaretsizlik olduğunu düşünüyorum. Bu ülkenin eski topraklarını eski mücadele

Geline son durumda sosyalistlerin ve kadroların çoğu reddetme veya itaatsizlik ruhunu kaybetmiştir.

21.yy'ın ideolojisi, politikası ve örgütü diyorsak, 21.yy'ın yeni devrimci sosyalist mücadele kültürü de demek zorundayız...

kültürüyle (tarzıyla) sürersek, tohumlarımız yine kök salmayacaktır. Eski ülke topraklarının tohum tutması için yeni tarzların yaratılması şarttır.

Reddetmenin, itaatsizliğin uygulanabilirlik alanları nelerdir ve nasıl olabilir?

- Başta sosyalist kadroların, sonra herkesin, yaşamın bütün alanlarına sirayet etmiş olan kapitalist üretim ilişkilerini ve kültürünü kökten reddetmesi. Teorik olarak reddetmek, işi bitirmek anlamına gelmiyor. Bu teoriyi pratik yaşamla buluşturabilmek gerekir. Mesela; özellikle sosyalist kadrolar ve taraftar olanlar, mülk edinme, hatta mülkün (artı değer) üzerine mülk katma çaba ve kaygılarının altına bombayı yerleştirmeliler. Mülkü olup da mülkünü kulu olanlar, onun için çabalayanlar nasıl itaatsiz olabilirler!? Tersine mülke itaat etmekten öteye gidemezler. Sakın ha sakın, karşınıza "Ben partim için ticarete girip mülk edineceğim, sonra ise partime ideolojik, politik, pratik, mali destek sunacağım" diye çıkan arkadaşlarınız olursa sakın inanmayın ve izin vermeyin. Çünkü hem bir taraftarınızdan olursunuz, hem de karşınızda ne olduğu belirsiz küçük-orta karışımı bir sermayedar bulabilirsiniz. Sadece bununla kalsanız iyi; onun üzerinden bel bağladığınızı beklentileriniz de kanatlanarak uçup gitmiş olacak. Bu konuda

kendi gözlemlerim de bu düşüncelerimi iyice perçinledi. Kısacası; mülk edinmeyi, tüm topluma sirayet etmiş ticari diyalogu, mutfağımıza giren Coca Cola'yı, cebimize giren telefon, paraya olan itaatimizi, yani total olarak kapitalist üretim tarzını ve kültürünü reddetmekle ilk adımımızı atmamızdır.

- Kapitalist ordu, devlet, parlamento ve yasalar. Bu dört büyük ayak ve uzun bacak, toplum sermayeye itaat etmesini sağlayan en önemli unsurlardır. Bu sistemin bir parçası olmayı düşünmüyorsak, bu unsurlara karşı kökten bir reddiyecilik geliştirilmelidir. MESOP'un meşru olması, hatta gelecekte yasalar çerçevesinde bir parti kurması bile reddiyecilik veya itaatsizliğe ters düşmesi anlamına gelmez. Hem partimizi kuracağız, hem de kapitalist ilişki ve olguları reddedeceğiz. İşte bence değişim bu olmalıdır. Biz bu topraklarda yaşayacağız, ama orduyu, devleti, parlamentoyu ve yasalarını tanımayacağız. Ona itaat etmeyeceğiz, etmemeliyiz. Bedeli de ne olursa olsun.

- Ailenin ve evlilik kurumunun yavaş yavaş çözülmeye başladığı bu yüzyılda onu ayakta tutmak ve tutmaya çabalamak anlamsızlaşmıştır. Özellikle de sosyalist kadro ve adayları için bu kurum artık gericileşmiştir. Kendisini bu kurumdan bağımsızlaştıran kadrolar siyasal olarak adımlarını yere daha sağlam basıyorlar. Ama kendisini bu kurumun dışına çıkaramayan kadroların -istisnalar hariç- bir ayağı hep kapana yakalanmış vaziyettedir. Ve zamanla bu kuruma kendileri hükmetmekten çık-

makta, bu kurum kendilerini itaati altına almaya başlamaktadır. Burada iki karşı cinsin özgür birlikteliğine karşı çıkış yoktur. Sadece sistemin bu kurum yoluyla bizi tutsaklaştırmasına, dolayısıyla sisteme ve kurumuna karşı bir çıkış vardır. Kısacası ailenin, evliliğin genelinde herkes için, özelde ise sosyalistler açısından gericileştiğini düşünüyorum. Dolayısıyla artık evliliğin yanı sıra bu sistem içerisinde tüm resmi kurumlar için gereken imzaları atmamalıyız, itaatsizlik yapalım.

- Bu yüzyılda rejimi kökten sarsacak yeni bir muhalif toplumsal hareket yaratma çabası içerisindeyse, bu rejimin en güçlü ayaklarından birisi olan orduyu karşımıza almamız gerekiyor. Orduya karşı ordunun kendi silahlarıyla mücadele değil -zaten şu an için bunun zemini de yoktur-, orduya karşı hem orduyu hem askerliği reddeden bir mücadele geliştirmek. Askerliği reddedenler, 19.yy'da ve daha öncesinde -daha çok dini sebeplerden dolayı- din adamlarıydı. Peşinden 20.yy'da daha çok ABD'nin Vietnam'ı işgaliyle ABD toplumunun muhalif kanadı içerisinde ve Avrupa ülkelerinde savaş karşıtlığı üzerinden şekillenen bir retçilik gelişti. Türkiye'de ise özellikle 90'lı yıllarda Kürt halkına karşı başlatılan topyekün savaştan kaynaklı olarak şekillenen askerliği reddetme kendisini göstermişti. Bütün bunların yanında bir de daha çok bireysel bir tutumla vicdani ve ahlaki olarak askerliği reddedenler yer almaktadır. Son söylediğim vicdani retçili-

Sosyalistler kendilerini dinozorlaştıran bazı 20.yy eylemliliklerinden ve pratiğinden vazgeçmelidirler. Günün gelen anmaları ve bayramları gerçekleştirilmeyi, rutin basın açıklamalarını, afişlemeleri, bildiri dağıtımlarını artık bir kenara bırakmalıyız.

ğin kapsamına girmektedir, ama öncekiler daha çok dini ve politik retçiliği kapsamaktadır. Ne hikmetse Türkiye'deki savaş karşıtları ve anarşistler bütün bunların hepsini "vicdani retçilik" adı altında nitelendirmektedirler. İşin özüne dönersek, biz Kürdistanlı komünistler olarak, ordunun halkımıza karşı yürüttüğü kirli savaştan dolayı; ordu halkı, yoksulu ve mazlumu korumadığından dolayı -tüm bunları bir kenara bırakalım- biz sosyalistler olarak sermayenin ordusunda sermayeye hizmet etmek istemiyoruz. Dolayısıyla sermayeyi reddettiğimiz gibi onun ordusunu da, askerliğini de reddediyoruz. Bunu da çok net bir tutumla ifadelendirmeliyiz. Bunun adını da "vicdani ret" değil "politik ret" koymalıyız diye düşünüyorum.

"Sosyalistler orduyu ve askerliği nasıl reddeder? Sosyalizmin ordusu veya askeri olmayacak mı? Sosyalizmde de mi reddedeceksin?" türünden sorular muhakkak olacaktır. Hayır reddetmeyeceğim. Sosyalizmde ordunun veya askerliğin olması beni kapitalizmin askeri yapmaz. Böyle bir koşul olamaz. Kendi kendimizin katline ortak olmamız bence en aptalca şeydir. Bir sosyalist ancak sosyalist bir orduda asker olmalıdır. Dolayısıyla askerlik

zamanı geldiğinde kaçış yolları aramaktansa, hiç yoktansa çıkarız açık açık "biz kapitalizmin askeri olmayacağız" deriz.

- Sosyalistler kendilerini dinozorlaştıran bazı 20.yy eylemliliklerinden ve pratiğinden vazgeçmelidir, daha doğrusu reddetmelidirler. Günün gelen anmaları ve bayramları gerçekleştirilmeyi, rutin basın açıklamalarını, afişlemeleri, bildiri dağıtımlarını artık bir kenara bırakmalıyız. Bu yüzyıl için Latin Amerika ve Avrupa'daki bazı eylemlilikler (Brezilya'daki topraksız toprak işgalcileri, Arjantin'deki işsiz işçilerin sanayi bölgelerindeki yolları keserek üretimi durdurmaları, küreselleşme karşıtı eylemlilikler vb) sosyalistlere bazı mesajlar vermektedir. Dolayısıyla şu an silahla, tankla, topla kapitalizmin üstesinden gelinemez. Şu an sosyalistlerin yapabileceği en iyi şey; daha çok anarşistlerin, Gandicilerin ve STÖ'lerin kullandığı yarı pasif direnişler ile sosyalizmin mücadele kültürünü biraz kaynaştırmak olacaktır, diye düşünüyorum.

Sonuç olarak, belki bu yazıdan dolayı bir çok arkadaş anarşizme, STÖ'lere, hümanistlere kaydığını düşünebilir, ama böyle bir şey yoktur. Anarşizmden alacağımız ruhtan, STÖ'lerin bize yaratacağı geniş alanlardan, Gandi'nin ulusal mücadele adına yarı pasif direnişinden alınacak çok şeyin olduğunu düşünüyorum. Ayrıca genelde bahsettiğim "ret" ve "itaatsizlik" üzerinden şekillenen bir mücadelenin bedelinin çok ağır olacağını peşinen bilmekte yarar vardır.

Alevilerin devletle dansı

Metin Aktaş

Alevilik nedir?

“Alevilik” kavramı, ilk defa 1900 yıllarının başlarında İttihat ve Teraki Cemiyeti’nin önde geleni ve mason locasının bir no’lu üyesi olan Talat Paşa tarafından ortaya atıldı. Bundan önce Osmanlı Devleti döneminde Alevilere “Işıkçılar” deniliyordu. Talat Paşa “Işıkçılar”ı Türk ırkının bir inanç sistemi haline getirmeyi tasarlıyordu. Ondan sonra “Işıkçılar”a Aleviler denilmeye başlandı. Fakat nedense cumhuriyetin kuruluşunda bu plandan vazgeçildi. Aleviler olarak adlandırılan “Işıkçılar” yok sayıldı, üzerindeki baskılar yoğunlaştı. Bugün Talat Paşa’nın planı yeniden hayata geçirilmeye çalışılıyor.

Yüzyıllardır varlığı kabul edilmeyen, zorla, baskıyla asimile edilmeye çalışılan Aleviler, şimdi hem kendileriyle,

hem devletle yüzleşmeye başladı. Bugünlerde Alevilerin devletle dansına tanık olmaktayız. Bir zamanlar inançların kapitalistler tarafından pazarlanıp bir ticari metaya dönüştürülmesine karşı olan Alevilerin kendileri bir ticari meta haline dönüşmeye başladı. Şimdi bir kesim Alevi kurumları, Alevileri devletin resmi ideolojisiyle bütünleştirip bir mezhep olmaktan çıkararak devletin resmi ideolojisinin bir parçası haline getirmeye çalışmakta, bir kesim Alevi kurumu da Aleviliği bir inanç olmaktan çıkarak, bir siyasal düşünce haline dönüştürme çabasındadır. Bu her iki yaklaşımın da Alevi gerçeğiyle yakından-uzaktan ilişkisi yok. Alevilik ne Türk milliyetçiliğinin ideolojisi ne de sol, sosyal demokrat bir siyasettir. Birbirine tezat bu her iki düşüncenin de Alevi gerçekliğiyle ilişkisi yoktur.

Peki Alevilik nedir?

Aydın insan, toplumsal tabakalara baktığı zaman, söz konusu topluluğu olmasını istediği şekilde değil, nasılsa öyle değerlendirmelidir. Ne yazık ki bugün Alevilik hakkında düşünce üreten insanlar, kurumlar, Aleviliği olduğu gibi değil, olmasını istedikleri gibi değerlendirmektedirler. Bu ülkede kendilerini İslami diye adlandıran siyasi çevreler yıllarca Alevi mezhebinin varlığını yadıydı, Alevileri İslam dışı bir inanç olarak gösterip, zaman zaman şiddete varan politikalarla Alevileri yok etmeye, yok saymaya çalıştılar. Hala da bu politikalarında ısrarlılar. Bunun en bariz örneği Başbakan Erdoğan’ın Alevilere yaklaşımıdır. Sayın Başbakan, Alevileri olduğu gibi görmeyip de olmasını istediği gibi görüp değerlendirerek, cemvlerinde ibadet eden insanların müslüman olamayacağı

kanaatine varıyor, cemevlerinin birer ibadet yeri değil de kültür evleri olduğunu söylemekte. Çünkü ona göre, bir insan ibadetini ancak camide namaz olarak kılarsa müslüman olur. İbadetini cemevinde semah olarak gerçekleştirirse müslüman olamaz. Bu politikayı savunan en önemli kurum, Alevi yurttaşların vergileriyle de beslenen Diyanet İşleri Başkanlığı'dır. Bu kurum hala Alevilerin özgürce ibadet etmelerine karşı durmakta, cemevlerinin birer ibadet kurumu olmadığını söylemekte ve bunda ısrar etmektedir.

İslam dinini bir mezhebin ibadet tarzına indirgemek büyük bir yanılıdır. Mezhepler İslam dininden yüzlerce yıl sonra ortaya çıkmış, içinden çıktıkları bölgelerin, halkların kültürlerinden, gelenek ve göreneklerinden, yaşam tarzlarından etkilenmiş düşünsel yorumlardır.

Yukarıda izah etmeye çalıştığım bütün bu düşünce ve yaklaşımların arkasında insanın Tanrı'ya karşı ibadet tarzını teke indirmek yatar. Bu softa, askeri mantığa göre insan Tanrı'ya karşı olan görevlerini ancak tek bir ibadet tarzıyla icra edebilir. Tabi bu ibadet tarzı da Sünni Hanefi mezhebinin ibadet tarzıdır. Bu softa, askeri mantıklı düşünen insanlara göre, bırakın Alevilerin ibadetini, Nakşilerin, Kadirilerin ibadet ve ayinleri bile gayri müslimdir. Çünkü bu kafadaki insanlara göre, insanlar ancak onların ibadet tarzıyla Tanrı'ya yakarılırsa duaları kabul olunur. Onların ibadet tarzı dışındaki bütün ibadet tarzları sapkıncıdır.

Konumuzun dışında olmasına rağmen, önemli olduğu için bu konuda birkaç söz söyleme-

İslam dinini bir mezhebin ibadet tarzına indirgemek büyük bir yanılıdır. Mezhepler İslam dininden yüzlerce yıl sonra ortaya çıkmış, içinden çıktıkları bölgelerin, halkların kültürlerinden, yaşam tarzlarından etkilenmiş düşünsel yorumlardır.

den geçemeyeceğim. Bütün dinlerde olduğu gibi İslam dininde de insan Tanrı'ya karşı olan görevlerini farklı ibadet tarzlarıyla icra edebilir. İslam dininin ilk yıllarında bugünkü Sünni mezheplerinin ibadet tarzı gibi beş vakit kılınan ve sonsuzluğa kadar milyonlarca insan tarafından tekrarlanan aynı sözlerle/dualarla monotonlaşmış bir ibadet tarzı yoktu. Peygamber, Kuran'da günde iki kere 'sala' yapılmasını farz kılar; gün doğarken, gün batarken. 'Sala' monotonlaşmış bir ibadet tarzı değil, duadır. Bugün günde beş vakit kılınan namaz tarzı İslam dini öncesi Saabilik dininden alınmış, üç yüzyıl içerisinde şekillenmiş bir ibadet tarzıdır. İslam dininin ilk yüzyılında insanlar gerek bireysel ibadette, gerek toplu kılınan ibadette çok daha özgürlerdi. Herkes aynı şeyleri tekrarlamak zorunda değildi. Her insan içinden geldiği gibi dua ediyordu. Sanıldığı gibi İslam dininde monotonlaşmış tek bir ibadet tarzı yoktu. Bugün bile insanlar Tanrı'ya karşı farklı yöntemlerle ibadet ediyor; örneğin insanların Kabe'de dönmesi, bir ibadettir. Kabe'de şeytanı taşlaması bir ibadettir. Kutsal bir yeri ziyaret etmesi bir ibadettir. Hatta insanın bir canlıyı kurban olarak kesmesi bir ibadet sayılmaktadır. Sanıldığı gibi hiçbir semavi dinde insanlar tek bir ibadet yöntemiyle Tanrı'ya ibadet etmekte, her dinde ibadet tarzla-

rında farklılıklar görülmektedir. İnsanları tek bir ibadet tarzına zorlamak ne doğru ne de insanidir. İnsanlar istediği tarzda Tanrı'ya yakarmakta, ibadet etmekte özgürdürler.

İslam dini Arap kavimlerin dışına yayıldıkça genişledi, yeni yaşam tarzlarıyla beslenerek zenginleşip yeni yorumlara kavuştu. İslam dinini zorla veya gönüllü kabul eden Arap olmayan halklar/kavimler, bu dini kendi kültürleriyle kaynaştırarak yeni, özgül yorumlar yarattı. İslam dinini Arap kavimlerinin yaşam tarzına hapsetmek, Arap yaşam tarzına uymayan İslami yorumları İslam dışı göstermek yanlıştır. Alevilik Türk, Kürt, Fars kavimlerinin yaşam tarzlarıyla beslenerek doğan, Arap kavimlerinin yaşam tarzı dışında bir İslami yorumdur. Bu yazıda bu yorumun tarihsel gelişim sürecini ve bu süreçte yaşadığı değişimleri, dönüşümleri açıklama olanağım olmadığı için, bu konuyla ilgili ana fikri söylemekle yetindim.

Ülkemizde İslam dinini Arap kavimlerin yaşam tarzlarıyla özdeşleştiren dinsel yorumlar dışındaki bütün yorumları reddeden, insanın Tanrı'ya karşı ibadetini tekleştiren sağın bu düşüncelerine, ne yazık ki son yıllarda kendilerine sol diyen kimi çevreler de katıldı. Sağın bu inkarcı, asimilasyoncu politikalarını böylece özetledikten sonra, kendilerine sol, sosyal demokrat, sosyalist, yurtsever diyen kesimlerin/kurumların düşünceleri üzerinde duracağım. Bir kesim insanlar, kurumlar, Aleviliğin öz be öz Türk inancı olduğunu; bir kesim insanlar, kurumlar da Aleviliğin laik, demokrat bir düşünce, kültür olduğunu söylemekte. Bana göre her iki yakla-

şım da yanlıştır. Alevilik ne Türk ırkının devlet ideolojisi, ne de sanıldığı gibi sol, sosyal demokrat, laik bir düşünce sistemidir. Alevilik, İslam dini içerisinde, uluslar/ırklar üstü bir İslami yorum, bir mezheptir. Alevilik, ne Türk ulusunun bir hegemonya ideolojisi, ne de milliyetçi bir siyasettir. Bugün Alevilik üzerine konuşan kimi çevreler Aleviliği olduğu gibi değil, olmasını istedikleri gibi değerlendirerek büyük bir politik gaf işlemektedirler. Bu yazımda bunlardan sol saflarda görünen birinin söylediklerinden söz edeceğim.

Bakınız, Alevi Bektaşî Federasyonu Genel Sekreteri Atilla Erden, Evrensel Gazetesi'ndeki röportajında neler söylüyor:

"Alevilik tek başına bir din veya bir mezhep değil. Alevilik Ali'yi sevmekle, Ali taraftarlarını tutmakla oluşmuş bir yapı hiç değil. Alevilik Anadolu'ya özgü bir kültürel yapı. Bu kültürel yapı Asya'dan değer yargılarını getirmiş, Anadolu'nun çok eski kültürlerinden nasıpllanmış dogmadan yana değildir. İslam şariatını kesinlikle kabul etmiyor. Yaratan ve yaratılanın kendisi olduğunu söylüyor... Cennet cehennem korkusu yok. Yok sen İslamsın. Değilim kardeşim. Öyle bir kültürel yapı ki, insanı rahatlatan, zora koşmayan, korku ile değil, sevgiyle terbiye eden bir sistem."

Tunceli'de Alevi bir ailenin çocuğu olarak doğup büyüyen bir insan olarak yarım asırlık yaşamım Alevilerle iç içe geçti. Bütün içtenliğimle Alevi mezhebinin Atilla beyin söylediği vasıflara sahip olmasını istedim. Ama Atilla bey bize Alevi mezhebinden söz etmiyor, kendisinin olmasını istediği ya da arzuladığı ideal düşünce-

Burada bir mezhepten söz ediyoruz, aynı mezhepten insanların düşüncelerinden değil. Bugün Alevi mezhebinden insanların sola yakın olmaları Alevi karakterlerinden dolayı değil, Alevi mezhebinin inanç tarzlarından uzaklaşmış olmalarındandır.

den, yaşam tarzından söz ediyor. Bunu da bize Alevilik olarak göstermeye çalışıyor. İleri sürdüğü savların Alevilik'le alakası yok. Bir kere şunu anlamakta yarar var: Burada bir mezhepten söz ediyoruz, yoksa aynı mezhepten insanların düşüncelerinden değil. Bu iki şeyi birbirine karıştırmamak gerekir. Bugün Alevi mezhebinden insanların sola yakın olmaları Alevi karakterlerinden dolayı değil, Alevi mezhebinin inanç tarzlarından uzaklaşmış olmalarındandır.

Nüfusunun büyük çoğunluğu Alevi olan Tunceli'nin 50 yıl önceki geçmişini bilen her insan, Aleviliğin Atilla beyin söylediği gibi derin hoş görüye sahip, insanlar arasında adaleti savunan, laik, demokratik bir düşünce sistemi olmadığını, tam tersine hayatı kendisiyle sınırlı tutmaya çalışan katı bir dogma olduğunu bilir. Bugün Tunceli halkı sola yakınsa, bu, burada bu katı dogmalara karşı mücadele eden solcuların, sosyalistlerin eseridir. [Bu yalnızca Aleviler için değil, Sünniler için de aynıdır. Ramazan orucunda Elazığ'da farklı bir durum yaşanır, Diyarbakır'da, Antalya'da farklı bir durum. Solun çalıştığı, demokratik kuralların hayat bulduğu yerde Sünni dini kurallar farklı uygulanmakta, fanatiklerin egemen olduğu bölgelerde farklı uygulanmaktadır.]

Şüphesiz ki devletin yüzyıllardır Alevilerin varlığını kabul

etmeyişi, toplu kıyımlarla onları yok etmeye kalkması, onların ibadetlerini özgürce yapmalarını engellemesinden dolayı Alevilik devlete muhalif bir karakter taşır, ama bu karakter yalnız başına Aleviliği tanımlamak için yeterli değildir. Nihayet bugün Aleviler bir takım demokratik haklarına kavuşmaya başlayınca onların da karakteri ortaya çıkmakta, diğer mezheplerle benzeşmektedirler. Hiçbir din veya mezhep ekonomik gelişmelerin yarattığı yeni yaşamla, bilimsel gelişmelerle uyum içerisinde değildir. Yüzlerce yıl süren mücadeleler sonucu reformlarla yenilenmesine rağmen Hıristiyanlık bile çağımızın yaşam tarzıyla uyum sağlamayı başaramamakta, gelişmelerin önünde engel haline dönüşmektedir.

Bugün Aleviliğin çağdaş bir yaşam tarzı, insanlığın ideal ütopyası olduğunu söylemek, Aleviliği siyasallaştırıp kapitalist bir metaya dönüştürmekten başka bir şey değil. Alevilerin demokratik haklarını savunup, onların diğer mezheplerden, dinlerden insanlar gibi inançlarını kendi ibadet tarzlarıyla, ana dilleriyle yapmalarını savunmak başka bir şey, Aleviliği bir yaşam tarzına, devlet yapısına dönüştürmek başka bir şeydir. Bir insan cemevinde semah ediyor diye, camide namaz kılan ya da kilisede ibadet eden bir insandan daha iyi veya daha kötü olamaz. Kişinin "Tanrı'ya karşı olan görevlerini yerine getirme" tarzı nasıl olursa olsun, bu onu diğerlerinden niteliksel olarak farklı kılmaz. Alevilerin cennet ve cehenneme inanmadıkları, Alevilerin kendilerine müslüman demedikleri savı tamamen hayal ürünüdür. Alevileri tanıyan

herkes, her Alevinin kendisine müslüman denilmesini bir hakaret olarak gördüğünü bilir. Aleviler kendilerinin en sadık müslüman olduklarında ısrarcı. Dahası bir çok konuda Alevilik diğer İslam mezheplerinden daha tutucudur. Örneğin Alevilerin, iktidar hakkının ancak peygamberin soyuna, Ana Fatma'dan ve Ali'den gelen soya ait olduğunu savundukları bilinir. Bütün inançsal mezheplerde olduğu gibi, sanıldığı gibi Alevi mezhebi demokrasiye inanan, demokrasiyi bir yaşam tarzı olarak özümseyen bir mezhep değil, demokrasiye kapalı bir mezheptir. Bugün Alevi mezhebenden gelen kitlelerin sol karakterlerine bakıp Aleviliği değerlendirmenin yanılgılarından biridir bu. Anadolu Aleviliği'nin barışçı olduğu savı hayal ürünüdür. Anadolu Aleviliği'nin uzun yıllar hegemonyacı Osmanlı İmparatorluğu'nun yayılmacı ideolojisi olduğunu herkes bilir.

Sosyalist dünya görüşünü Alevi inanç tarzı olarak göstermenin kimseye yararı yok. Bütün inanç tarzları gibi Alevilik de üretimdeki, bilim ve teknolojiadaki gelişmelerin önümüze çıkardığı yeni yaşam tarzıyla uyum içerisinde değildir.

Alevilerin diğer mezhepler gibi inançlarını özgürce yapma hakkını savunmak başka şey, Aleviliğin ideal bir düşünce sistemi, yaşam tarzı olduğunu savunmak başka şeydir. Yaşamımın büyük bir kısmını Alevi dogmalarıyla mücadele içerisinde geçirmiş bir insan olarak, bütün içtenliğimle, Alevilerin bütün dinler gibi, diğer İslam mezhepleri gibi ibadetlerini ana dilleriyle, kendilerine özgü ibadet tarzlarıyla yapmasından yanayım. Ama Alevilerin kendileriyle, inançlarıyla, kültürleriyle yüzleşip arınmalarının günün geldiğine inanıyorum. Kendimizi övüp göklere çıkaracağımıza, eksikliklerimizden,

hatalarımızdan arınsak daha iyi yaparız.

Sosyalist dünya görüşünü Alevi inanç tarzı olarak göstermenin ne Alevilere ne de bize bir yararı olacaktır. Çünkü Alevilik de eninde-sonunda bir inanç tarzıdır. Bütün inanç tarzları gibi Alevilik de üretimdeki, bilim ve teknolojiadaki gelişmelerin önümüze çıkardığı yeni yaşam tarzıyla uyum içerisinde değildir. Camide namaz kılmaktansa cemevinde semah ederek çağı yakalayacağını, çağdaş, laik bir toplum olacağını söylemek pek akıllıca bir iş değil. İslam dininin bütün mezheplerinde olduğu gibi Alevilik de acil bir yenilenmeye, değişime, reforma ihtiyaç duymaktadır. Başkalarının eksikliklerini, hatalarını sayıp dökererek, kendimizi de övüp göklere çıkararak bir yerlere varılmayacağını görmek zorundayız.

metinmañkirek@mynet.com

Sol gösterip sağ vurmak

✍ Ali Kendav

Siyasal yaşamda, dayandıkları ekonomik-sosyal sınıfların çıkarlarını yansıtan birden fazla ideoloji var: Sermaye-emek temel çelişkinin belirlediği asgari iki ideolojinin yanı sıra sermaye ve emek unsurlarının değişik oranlarda bileşimine sahip sınıfların da kendi ideolojileri mevcut.

Bu ideolojiler, siyasal yaşamda çeşitli kurumlar tarafından dillendiriliyorlar. Bunlardan siyasal iktidarı hedefleyen ve siyasal rejimin işleyişinde belirleyici bir etkiye -gerek rejim içi, gerekse rejime karşı- sahip olan siyasal partiler ayrı bir öneme sahip.

Siyasal partiler, ideolojilerini parti programı şeklinde somutlaştırarak belgelerler. Ne var ki olması gerekenin aksine söylenenlerle, yazılanlarla uygulama her zaman bir olmuyor.

Ne yazık ki bu tarihi olgunun günümüz Türkiye siyasal yaşamında da bir çok örneği mevcut. Yakın tarihten günümüze ulaşan sosyal demokrat söylemli CHP ve DSP gibi partilerin pratikleri, onların bu söylemleri ile tezat teşkil ediyor. Dahası Türk sosyalist solunda da bu tür örnekler var. İşte bariz bir örnek: Parti programıyla, söylemleriyle kendine sosyalist bir kimlik oluşturan, Türk solunun Maoist geleneğinin temsilcilerinden Doğu Perinçek'in İşçi Partisi, segilediği pratiği ile ırkçı-faşist partilerle aynı zeminde buluşuyor. Son dönemlerdeki Kıbrıs, Ermeni sorunu konularındaki tutumu ile faşist MHP'yi dahi geride bırakıyor. İstanbul'daki güncel Ermeni Konferansı ile ilgili tutumunu, bakın Meral Tamer 27 Eylül 2005 tarihli Milliyet Gazetesi'ndeki köşesinde nasıl

değerlendiriyor: "(...) Oysa bizde kendine sol etiketi vermiş olanların önemli bir kısmı bugün en milliyetçi saflarda yer alıyor. Türkiye içindeki etnik azınlıklara bile tahammülleri yok... Tamam bizim sol her zaman bir tuhaftı, tepeden inmeceydi, halka uzaktı ama işçi sınıfının doğal uzantısı olarak doğan Avrupa soluna da son dönemde bir haller oldu. Bütün suç, ucuz işgücüyle tüm dünyada dengeleri alt-üst eden ÇİN'de. Özet: Küreselleşme pek çok alanda en az 100 yıldır bilinen ezberi bozduğu gibi, sol partileri de serseme çevirdi. Bu arada Türkiye'nin kendine özgü solu, Avrupalılar için başlı başına bir inceleme konusu olabilir." Görüldüğü üzere, İşçi Partisi'nin bu riyakar siyaseti, Tamer gibi aydınları dahi çileden çıkarıyor, alay konusu oluyor.

Türk siyasetinde bu tür örnekler ne yazık ki sadece CHP, DSP ve İP'le de sınırlı değil. Sol gösterip sağ vuran partiler siyasal arenada cirit atıyor ve bunların Kürt sorunu konusundaki tutumları, taktikleri de aynı. Kürt ulusal ve sınıfsal kurtuluş hareketinin doğal müttefikleri arasında yer alması gereken özellikle Türk sosyalist solunun -birkaç istisna dışında- bu haliyle müttefik olabilmesi mümkün müdür?

Bu bağlamda başka bir konuya da temas etmek gerekiyor. Türk solu içinde yer alan Kürt kadro ve taraftarları, 'ezilen, sömürülen, bağımlı bir halkın' solcuları olarak duruş noktalarını sorgulamalıdır. Bilimsel sosyalizmin ulus teorisini hatırlamalarında yarar var.

Yaklaşık 125 yıldır sistemli bir şekilde egemenlerce uygulanan asimilasyon politikalarının yarattığı sonuçlar, I. Büyük Paylaşım Savaşı'ndan sonra egemenlerce oluşturulan ülkesel, bölgesel ve uluslararası statükoların zihinlerde yer etmesi; dengesiz gelişim yasaasının (yeterince) dikkate alınmaması ve küresel egemenliğini sağlamış sermayenin sahip olduğu devasa olanakları kullanarak yarattığı ideolojik bulanıklılık, emek cephesinin küreselleşmiş sermaye karşısında geri kalmış olması, sermayenin belirleyici öncülüğünü yaptığı küresel bazdaki gelişim ve yapılanma sürecinin tahlilindeki yetersizlikler ile birleştiğinde realitenin üzerinde kara bulutlar oluştu-

Türk solu içinde yer alan Kürt kadro ve taraftarları, 'ezilen, sömürülen, bağımlı bir halkın' solcuları olarak duruş noktalarını sorgulamalıdır. Bilimsel sosyalizmin ulus teorisini hatırlamalarında yarar var.

ruyor. Bütün bunlara rağmen dikkatli bir gözlem ve doğru bir tahlille realiteyi görmek mümkün.

Türk siyaseti, özelde de Türk sosyalist solunun yukarıda örneklediğimiz ve benzeri yapısal sorunları, kendilerinden başka Kürt siyasetini de olumsuz yönde etkiliyor. Şüphesiz ki Kürt siyasetinin, özelde de Kürt sosyalist solunun da bir çok sorunu var. Ancak bu sorunların gerek kaynağı, gerekse ortaya çıkış biçimleri ve de boyutları diğer ülkelerinkinden farklı. Bu, kısmi benzerlikler olmadığı anlamına gelmez. Bu konu ayrı bir çalışmada ele alınabilecek potansiyele sahip ve öyle olması da yararlı olacaktır.

Makaleye, ideolojide netlik, ideolojik mücadele, teori ve pratiğin birliği kavram ve ilkelinin önemine bir kez daha vurgu yaparak son verelim.

Gerek genel anlamda bir dünya görüşü, gerekse özelde siyasal parti programı olarak ideoloji; biçimlenmiş düşünce, net olmalıdır. Bu netlik ihtiyacının onun yapısal özelliğinden kaynaklanmaktadır. Nitekim düşüncenin biçimlenişinde bir çok etken rol oynamakta; çoğu zaman görünürde pek de farklı

olmayan, ancak özde önemli farklılıklar içeren sonuçlar ortaya çıkabilmekte/çıkmaktadır. Bu da netleşmeyi zorunlu kılmaktadır. Kaldı ki ideolojinin eylemsel boyutu da bunu gerekli kılmaktadır. Buraya kadar belirttiğimiz hususlar 'değişimsel dönüşümleri' izleme hususunda da geçerlidir. İdeolojiyi statik olarak algılama hatasına düşmemek gerekiyor.

Ancak, ne yazık ki bir takım kaygılarla (yasallık, tutsaklık/tutukluluk vb) ideolojik bulanıklıklar yaratılabiliyor. Yukarıda da vurguladığımız gibi (sermayenin bilinçli olarak yarattığı ideolojik bulanıklıklar) dışarıdan(!) da kasıtlı olarak yönetilen bu yollu girişimler de eksik değil.

İdeolojik netlik konusundaki açıklamalarımız kendi içinde ideolojik mücadelenin nedeni önemli ve kaçınılmaz olduğunu da açıklıyor. Bilindiği üzere, bu konu ve sorun sadece günümüze özgü değil, tarihi bir sorun. Önümüzdeki dönemde de var olacağı açık...

İdeoloji kavramının, düşünsel ve eylemsel boyutunun zorunlu olarak bağlantı kurduğunu bir başka kavram ise teori ve pratiğin birliğidir. Farklılığının doğurduğu sonuçlar (yukarıda birkaç örnek verdik) ve kimlere hizmet ettiği açık.

İktidar perspektifli her hareketin, her partinin ister istemez muhatap olacağı bu kavramı ve ifade ettiği olguları mercek altına alması zorunlu.

Türkiye’de solun unutulmuş yüzü

✍ Lokman Ögülmüş

*Mozart öldüğünde yalnızca mezarıcı vardı,
ama şimdi...*

Avrupa kapitalizmin gelişme sürecine girmiş, Osmanlı İmparatorluğu ise çöküş döneminin sonlarına yaklaşmaktaydı... Türkiye’de solun doğuşunu iki bölümde görmek mümkündür. Birincisi, Osmanlı İmparatorluğu’nun yıkılışı dönemine denk düşen Jön-Türkler’in çıkışı; ikincisi ise, Kuvayi Milliye ruhu ile çıkan akım denebilir. 1917 Ekim Devrimi’nin dünya üzerindeki etkilerinin yanı sıra o bölge coğrafyasındaki halklar üzerinde ciddi etkiler yaratmasına rağmen, sosyalist partilerin ülke genelindeki yetersiz çalışmaları sistem partilerinin hep öne çıkmasını sağlamıştır.

Osmanlı İmparatorluğu’nun yıkılışının ardından, Jön-Türkler’den bazıları Ekim Devrimi’nden etkilenerek sosyalizme yönelmişlerdir. Bunlardan, Et-

hem Nejat ve arkadaşları Alman Spartaküsler’den, Sadettin Celal ve arkadaşları Fransız Jan Joueres’ten, Mustafa Suphi ve arkadaşları ise Bolşevikler’den etkilenerek sosyalizme yönelmişlerdir.

Mustafa Suphi ve arkadaşlarının 1920’lerde kurdukları Türkiye Komünist Partisi’nin (TKP) lider kadrosu Karadeniz’in azgın sularına gömülmüş ve 1946’ya kadar sürecek tek partili dönem başlatılmıştır. 1946 Mayıs’ında, Türkiye Sosyalist Partisi, haziranda da Sosyalist Emekçi Köylü Partisi kurulmasına rağmen sistem içerisinde vücut bulamamışlardır.

1961 Anayasası’nın getirdiği kısmi demokrasi rüzgarı ile kurulan Türkiye İşçi Partisi (TİP), siyasal alandaki dağınıklık ve parçalanmaları bünyesine taşımış, siyasal alanda çok

şeylerin öğrenilmesi gerektiğini, sosyalist bilincin dirsek çürütmeden geçtiğini kavramakta zorluk çekmişlerdir. Kırılan revizyonist zincirle başgösteren anti emperyalist, anti Amerikancı tutumlu öğrenci hareketleri ülkede yeni bir dönemin başlangıcını hazırlamışlardır. CHP’li tek parti döneminin bitmesinin ardından, Demokrat Parti’nin (DP) iktidarda kaldığı süre içerisinde CHP tutucu tavırlarını sürdürmüş ve tutucu güçlerin etkisinden kurtulamamıştır. 27 Mayıs darbesini desteklemiş, askerlerle birlikte dönemin başbakanı Adnan Menderes’in asılmasında etkili olmuş, yine tutucu güçlerin etkisinde kalarak 27 Mayıs ruhu ile de ters düşmüştür.

Toplumsal ilerlemenin demokratik değişimlerle olacağını düşünen işçiler, öğretmenler,

aydınlar, öğrenciler ve emekçiler, CHP ile bir yere gidilemeyeceğini anlayarak, TİP'i yaratmışlardır.

Parlamentoya giren TİP, cumhuriyet tarihinde görülmeyen anayasa davalarını açmış, Kemalizm'i sol pencereden analiz ederek, ulusal solu CHP'den daha iyi temsil etmiştir. Bunların etkisi ile gelişen sol düşüncenin yoğun baskıları ve CHP'nin bu sol düşüncenin gerisinde kaldığını gören İsmet İnönü, "Bu ülkede CHP ve TİP'ten ilerici hamleler beklenir" diyerek, kendisini de TİP ile aynı küfeye koymuş ve gelişen sol düşüncüyü kendi sistem particiliği içerisine çekmeye çalışmış ise de başarılı olamamış, 68 olayları ile maskesi düşürülmüştür.

Sol çevrelerin CHP'ye bakışları değişir görünse de, kendisine sosyal demokrat denen bir kesimi bir kitleyi kucaklamaya devam etmiştir. Sol hareketin içerisinden bir türlü kurtulamadığı dağınık yaşama alışkanlığından dolayı rahatlıkla gerçekleştirilen 1971 askeri darbesinin ardından sol, sahnelerde tekrar boy göstererek kur-tarıcılık rollerine soyunmuştur.

TİP'ten ayrı hareket eden ve TİP'i eleştiren 68'lilerden Deniz Gezmiş ve arkadaşlarının Samsun'dan başlattıkları tam bağımsızlık yürüyüşünde "Tam bağımsız demokratik bir Türkiye!" sloganının atılması kimi çevrelerce eleştirilerek, Kemalist düşüncenin devamı dahi denmiştir. O yıllara kadar başta TKP olmak üzere örgütler işçi sınıfının sosyalist bilincini kitlelere yayamadığından, yapılan her çıkış için "Kuvayi Milliye ruhu"ndan bahsetmekten geri kalmamışlardır. Ankara Siyasal Bilgiler Fakültesi Fikir Kulübü

Türk ve Kürt solunun geçmiş süreci iyi değerlendirerek, ayakları yere basan alternatifleri ön plana çıkarması gerekiyor. MESOP girişimcilerinin, tartışma sürecini kısaltarak, hareket aşamasının başlatıldığını bir an önce bildirmelerinin zamanı diyorum.

Başkanı Mahir Çayan'ın "Kesintisiz Devrim" büroşöründe Kemalizm için düşüncesi şöyle idi: "Kemalizm'in özü emperyalizme karşı tavır alışıdır."

12 Mart darbesi devrimci gençliğin konjonktürel dalgaya kapılmasını beraberinde getirmiş; 1974'ten sonra hızlı bir yükseliş gösteren devrimci hareket, geleneksel ayrışmaların, parçalanmaların rüzgarından kurtulamayan sol kesim, 78 kuşağını yaratarak 12 Eylül 1980 darbesine adım adım yaklaşıldığının farkında bile olamamıştır.

12 Eylül darbesinin ardından sol hareket, bu darbenin de 12 Mart darbesi gibi ülkenin sosyo-ekonomik sorunları ile uğraşamayacağını, kısa süre içerisinde geri çekileceğini ve 74 yükselişinin devam edeceğini sandı. Ne yazık ki bu beklenti gerçekleşmemiştir. 12 Eylül darbesi, solun kendisini uzun süre toparlayamayacağı bir süreç başlattı.

Aciliyet ve MESOP

Solun profilini çizmek bazen kolay oluyor. Fakat iskeletle, yağla, damarlarla doldurmak mümkün olmuyor. En önemlisi de, işlev görececek, yön verecek, yönlendirecek beyni yerleştirmede zorluk yaşanıyor. Yerleştirme girişimleri ise hedefe götürebilecek kapasiteden yoksun kalıyor.

Türkiye solunun tarihini yu-

karıda böyle özetlerken, ülkemizde de yeni bir tarihi süreç aşamasındayız. Bizler ne yapıp edip bu iskeletin içini ve beynini doldurmak mecburiyetindeyiz. Bu son şansımız demiyorum, ama sürecin uzatılmasını engellemenin, süreci kısaltmanın koşullarının kendi ellerimizde olduğunu ve bunun mutlaka yapılması gerektiğini düşünüyorum.

Türk ve Kürt solunun geçmiş süreci iyi değerlendirerek, ayakları yere basan alternatifleri ön plana çıkarmasının artık zamanı geldi diyorum. Zamanı diyorum; çünkü MESOP girişimcilerinin uzun görünen tartışma sürecini kısaltarak iskeletin içini doldurmalarının ve kararlı hareket aşamasının başlatıldığını bir an önce bildirmelerinin zamanının geldiğini düşünüyorum. Neden?

a) Türkiye solunun ciddi alternatifler üretemeyişinden dolayı.

b) Kürt solu ve sorununun olumsuz yönlere çekilmeye çalışılmasından dolayı.

c) Ortadoğu üzerinde oynanan oyunların kirli yüzünü kitlelere götürmek için.

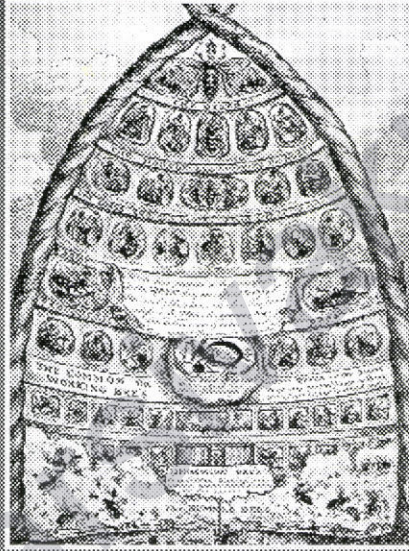
d) Ülkemizi, özellikle son yıllarda yüreklere pompalanan tehlikeli virüslerden arındırmak için.

Beklentilerin ardı arkası kesilmeden çoğaltılabilir. Burada benim niyetim beklentileri sıralamak değil, acilen bu sorunları çözecek partinin bir an önce öne çıkması gerektiğini vurgulamaktır. Unutulanların, yani solun kimliğini ve onurunu kurtaracak bir partinin zamanı geldi diyorum. Komünistler bu türden zor dönemlerde ortaya çıkmalıdırlar ki, zor koşullarda olan halkların sorunlarına çare olsunlar.

yeni bir aydınlanma atağı için...

 **SOSYALİST
MEZOPOTAMYA**

Aylık Teorik/Politik Dergi Sayı: 12 Ağustos 2005 2 YTL / 2.000.000 TL

- Kürtler arası diyalog
- Talan ikliminde kendi tarihimizi yaşamak
- Hukmê Peymana Lozanê 80 salî şûrve şikîya
- Rejimin planını bozacak yeni bir örgütlenme -2-
- Küreselleşme ve Kürtler
- Nasıl bir örgüt ve örgütlenme? -2-

Tüm dergi bayilerinde

İsteme adresi: Gün Yayıncılık Tel/Fax: 0 212 2196906

İnönü Mah. Babil Sok. 27/3 Harbiye-İstanbul

1980'lerin sonunda duvar yıkıldığında kapitalizm zafer çığlıkları atmaktaydı. Duvarın yıkılmasının akabinde, dünya jandarması ABD'nin o dönemdeki başkanı George Bush, SSCB'nin çözülmesini de göz önünde bulundurarak, dünyayı yeniden düzenleme isteğini, "Soğuk savaş bitti. Dünyada artık savaş olmayacak, açlık ve yoksulluk olmayacak, insanlar refah içerisinde yaşayacak" diye dile getirdi. Bunu, Fransız asıllı ABD vatandaşı Francis Fukuyama ise "tarihin sonu" diye teorize etti. Bu teorize ediş aynı zamanda kapitalizmin sonsuza kadar kazandığının ilanıydı. İçerisinden geçilmekte olan süreçte bu tür düşünceler yaygın ve güçlüydü. Aslında buna ihtiyaç vardı. Çünkü burjuva ideolojisi Hegel'den sonra bütünlüklü bir felsefi sistem, Ekim Devri'minden sonra ise dünya kapitalizmi bütünlleştirilmiş bir dünya kurmakta acz içine düşmüştü. Oysa yaşanan süreç bu iddiaların tersi bir seyir izledi. Bir yandan zenginlerin zenginliği, çok uluslu şirketlerin kârları akıl almaz boyutta artarken, diğer yandan kanlı savaşlar, yoksulluk had safhaya ulaştı. Yoksullar daha fazla yoksullaştı. Dünya nüfusunun büyük bir bölümü açlık sınırının altında yaşamaya başladı. Dünyada tüm bu yaşananlara karşın, çok uluslu şirketler, kimi uluslararası örgütlenmelerle dünya üzerinde egemenliklerini daha da arttırdılar. Başta IMF, Dünya Bankası, Dünya Ticaret Örgütü gibi yapılanmalar, bir avuç çok uluslu şirketin ekonomik egemenliklerini daha da pekiştirmek için ekonomik yaptırımları dayatırken, diğer yandan BM ve NATO gibi örgütler ise siyasi ve askeri olarak bu egemenliği her seferinde garanti altına alıyorlar.